

Эфэкт сапсаванага тэлефону

“Брыдкія дваццацігадовыя” — такі цэтлік павесіла публіцыс-тка Катажына Квяткоўска на маладых беларусаў у адным з матэрыялаў ва ўплывым польскім часопісе “Polityka”. Згодна з аўтаркай, калектыўны партрэт пакаленьня тых, хто нарадзіўся за некалькі гадаў распаду Савецкага Саюзу, выглядае наступным чынам: цынічныя і мэкантыльныя калябарацыяністы рэжыму Лукашэнкі. Супрацоўніцтва з рэжымам выяўляецца ня столькі ў “актыўным размахваньні дзяржаўны сыягам” на афіцыйных мерапрыемствах, колькі ў апалітычнасьці. Прычына сацыяльнай апатыі і пасіўнасьці заключаецца ў расчараваньні апазыцыйнымі донкіхотамі, якія даўно не адчуваюць рытму сучаснасьці... Хацелася б адрэзу супакоіць хор абураных галасоў грамадзкіх актывістаў, якія тэарэтычна маглі б абвінаваціць аўтарку ў перадузятым стаўленьні да беларускай моладзі. Сапраўды нават на старонках гэтага нумару “Асамблеі” відавочна, што ў краіне дастаткова амбіцыйных і крэатыўных маладзёнаў, здольных абудзіць сваіх аднагодкаў. У абарону пазыцыі Катажыны Квяткоўскай можна сказаць наступнае: вельмі цяжка вылучыць агульныя рысы цэлай генэрацыі, калі мае кантакты з абмежаваным колам. Адсюль і эфэкт сапсаванага тэлефону. Наш завочны кампраміс з аўтаркай “Polityki” будзе заключацца ў разуменьні таго, што яна прэзэнтавала ня самых сымпатычных прадстаўнікоў беларускай моладзі.

Хоць падпісвацца пад згаданым тэкстам ня надта хочацца, аднак прызнаць трапнасьць некаторых высноваў аўтаркі ўсё ж такі варта. Сапраўды, чым адрозьніваюцца беларускія “брыдкія дваццацігадовыя” ад сваіх аднагодкаў з

Польшчы? Хіба толькі тым, што апошнія хаваюцца ад палітыкі за расьпіранымі брэндамі ў буйных гіпермаркетах. Зрэшты, за апошнія гады колькасць вялікіх гандлёвых цэнтраў павялічылася і ў Беларусі. Шкада толькі, што дэмак-

ратыі ад гэтага не паболела.

Рацыянальная моладзь не жадае прыкладаць вялікіх намаганьняў дзеля няпэўнай будучыні. Для стварэньня любога саюзу паміж людзьмі патрэбныя, як мінімум, дзьве перадумовы: час і матывацыя. Калі ідэя будучыні скампрамэтаваная — жаданьне ўсталёўваць трывалыя чалавечыя кантакты адпадае. Моладзь у зьвязку з узроставай спэцыфікай зьяўляецца най-

больш успрымальнай да такіх рэчаў групай, таму ад лішняга багажу пазбаўляецца імгненна. Яно і зразумела: каб пасьпець чагосьці дасягнуць, ня трэба губляць час на закладаньне падмурку няяснай будучыні. Як заўважае Зыгмунт Баўман, “сувязі паміж людзьмі ня варта параўноўваць з аўтазапчасткамі: рэдка калі атрымліваем іх у гатовым стане (...), выкінутае з ужытку немагчыма змяніць уадначасе”.

Адзін з асноўных выклікаў для беларускай моладзі — адсутнасьць камунікацыі паміж “прасунутымі” актывістамі і іх “сыстэмнымі” аднагодкамі. Першыя, як правіла, ведаюць значэньне слова “фрылансэр”, свабодна карыстаюцца інтэрнэтам і езьдзяць на замежныя сэмінары. Другія ня могуць убачыць сябе па-за межамі створанай уладамі сыстэмы. Большасьць іхных аднагодкаў аддае перавагу кар’ернаму росту на канкрэтным прадпрыемстве. У прынцыпе, прыведзены ў прыклад супрацьлеглыя стылі жыцьця ў рэальнасьці ў чыстым выглядзе не сустракаюцца. Часта мэнэджар сярэдняга зьявляе рэгулярна вядзе свой інтэрнэт-блог ды адпачывае ў Чэхіі, аднак усё роўна яго ніякім пернікам у оффлайнавую сацыяльную актыўнасьць не зацягне.

Перад нашым грамадствам паўсталі тыповыя для сучаснага сьвету небяспэкі, зьвязаныя з крызісам сацыяльнага капіталу. Гэта значыць, што зацыкленасьць на пошуку сваёй нэгатыўнай адметнасьці — шлях у нікуды. Грамадзкім актывістам варта ўбачыць сваё грамадства такім, якім яно ёсьць. Магчыма, тады на зьмену горкім расчараваньням прыйдзе яснае бачаньне стратэгіі абуджэньня грамадзкай ініцыятывы.

Магілёў: даўно не зьбіраліся

У Магілёве адбыўся форум грамадзкіх арганізацыяў Магілёўскай вобласці. На мерапрыемства з'ехаліся 106 грамадзкіх актывістаў з усёй вобласці. Чэрыкаў, Крычаў, Горкі, Мсьціслаў, Шклоў, Крычаў, Клімавічы, Касцюковічы, Хоцімск, Слаўгарад, Бабруйск, Асіповічы, Бялынічы, Быхаў, Глуск, Круглае, сам Магілёў – вось, бадай, і ня поўны сьпіс прадстаўленых на форуме гарадоў ды мястэчак.

Ініцыятарам мерапрыемства выступіла праўленьне Асамблеі няў-радавых дэмакратычных арганізацыяў, зладжанае ж яно было цалкам мясцовымі дзеячамі. Грамадзкія актывісты сабраліся на форуме, каб абмеркаваць сытуацыю ў няўрадавым сэктары рэгіёну, прэзэнтаваць свае арганізацыі, выпрацаваць прапановы да працы ў межах Асамблеі. І, канечне, дзеля простаі камунікацыі адно з адным, узмацненьня пачуцця салідарнасьці і падт-

рымкі з боку калегаў па грамадзкай дзейнасьці. Апошнім часам у сувязі з агрэсіўным стаўленьнем уладаў да грамадзкай дзейнасьці, маштабныя мерапрыемствы, на якіх актывісты з аднога рэгіёну маглі б сустрэцца, амаль не праводзіліся. Асамблея вырашыла аднавіць гэтую практыку, і першай такой вялікай сустрэчай стала магілёўская.

На працягу дня ў межах форуму прайшла праца ў пяці сэкцыях (НДА і палітыка, моладзевыя

НДА, СМІ і НДА, праваабарончыя НДА, сацыяльныя і гуманітарныя НДА). Апроч таго, адбылася прэзэнтацыя арганізацыяў, справаў і рэгіёнаў, стварэньне Рады Асамблеі НДА Магілёўскай вобласці. Вынікам працы тэматычных сталоў стала больш глыбокае разуменьне агульных праблемаў і іх вырашэньня, абмен досьведам і сумесныя пляны. Падчас працы сэкцыі “НДА і СМІ” 18 рэдактараў рэгіянальных незарэгістраваных маланакладных газэтаў Магілёўскай вобласці разам з больш як 20-цю магілёўскімі сябрамі БАЖу прынялі заяву з асуджэньнем нядаўна прынятага закону аб СМІ і зваротам да Лукашэнкі не падпісваць гэты ганебны дакумэнт.

Увечары была насычаная культурная праграма: сустрэча зь пісьменьнікамі Ўладзімерам Арловым і Сьвятланай Алексіевіч, канцэрт фальк-гурту “Джамбі-бум”, прэзэнтацыя выданьняў з кнігарні “Наша Ніва” Валерам Булгакавым, Наталкай Бабінай і Андрэем Скурко.

Удзельнікі выказалі жаданьне зьбірацца на форумах штогод, каб разьвіваць сувязь адно з адным, узбагачаць свой досьвед праз камунікацыі і зараджацца добрым настроем.

Пасьляфорумная дзейнасьць: скіраванасьць на пазытыў

Форум Асамблеі НДА Магілёўскай вобласці, стаў падзеяй для дэмакратычных арганізацыяў рэгіёну. На дадзены момант Рада НДА, сфармаваная на форуме, прыступае да актыўнай працы. Да гэтага часу адбыліся кансультацыі паміж лідэрамі НДА, выпрацаваліся варыянты каардынацыйных і арганізацыйных схемаў ўзаемадзейня. Так, была сфармаваная каардынацыя моладзевых арганізацыяў і ініцыятываў МОДЭС, якая аб'

ядноўвае моладзь розных поглядаў і зьяўляецца своеасаблівай школай для моладзевых актывістаў. Быў рэалізаваны цэлы шэраг пасьпяховых праектаў. Да прыкладу, у вобласці выдаецца каля 20 незалежных малатыражных газэтаў. І ў гэтым асяродку склаўся даволі ўстойлівая форма ўзаемадзейня і ўзаемадапамогі

За пэрыяд пасьля форуму адбыліся круглыя сталы па праваабарончых тэмах, сустрэчы зь вядомымі філёза-

фамі, пісьменьнікамі і музыкамі, дзейнічала Магілёўская школа малых лідэраў, штомесяц праходзілі моладзевыя дэбат-клубы. На пляцоўцы Магілёўскага грамадзкага цэнтру “Кола” штотыднёва ладзяцца да 10 мерапрыемстваў: творчыя сустрэчы, прэзэнтацыі, трэнінгі і сэмінары.

Галоўнае, што вызначае стан дэмакратычнага грамадзкага сэктару вобласці ў параўнаньні зь мінулым годам – гэта тое, што зьявілася скіраванасьць на пазытыў.

Віталь Васількоў, сябра Рады Асамблеі НДА Магілёўскай вобласці

Асамблея супраць «расстрэльнага» артыкулу

Скасаваньне артыкулу 193-1 зьяўляецца прынцыповай умовай у справе выпраўленьня становішча з правамі чалавека ў Беларусі.

З года ў ацэнцы значнасьці гэтай праблемы стала асноўным вынікам канфэрэнцыі “193-1: Бягучае становішча і шляхі пераадоленьня наступстваў”. Сустрача, арганізаваная Асамблеяй няўрадавых дэмакратычных арганізацыяў Беларусі, была прысьвечаная праблеме крымінальнай адказнасьці за дзейнасьць незарэгістраваных грамадзкіх аб’яднаньняў.

Мэтай канфэрэнцыі была выпрацоўка ўзгодненых падыходаў беларускіх праваабаронцаў ды іншых няўрадавых арганізацыяў да працы па скасаваньні крымінальнай адказнасьці за дзейнасьць незарэгістраваных грамадзкіх аб’яднаньняў, палітычных партыяў, рэлігійных арганізацыяў і фондаў. Удзельнікі дасьледавалі практыку выкарыстаньня артыкулу 193-1 Крымінальнага кодэксу.

Арганізацыі, прадстаўленьня на канфэрэнцыі, абмяняліся досьведам сваёй працы па праблеме артыкулу 193-1. Гэтая праблема займае прыярытэтнае месца ў працы беларускіх праваабаронцаў. Было адзначана, што ў справе процідзеяньня гэтаму артыкулу выкарыстоўваліся наступныя дзеяньні:

- распрацоўка экспертных заключэньняў і давадзеньне іх да ведама беларускіх уладаў ды міжнароднай грамадзкасьці;
- маніторынг прававой практыкі выкарыстаньня артыкулу 193-1;
- падача скаргаў у камітэт па правах чалавека ААН (аднак на дадзены момант аніводнай скаргі не пасрэдна па крымінальным перасьледзе паводле артыкулу 193-1 не пададзена);
- лябіяваньне ціску эўрапейскіх структураў і ўнясенне праблемы

ў парадак дня эўрапейска-беларускага дыялёгу;

- аказаньне прававой і матэрыяльнай дапамогі асобам, якія апынуліся пад перасьледам паводле артыкулу 193-1;
- дзейнасьць, скіраваная на пераадоленьне страху ў грамадзтве;
- распрацоўка мэтадыкаў прафілактыкі і прэвэнтывнай абароны (у тым ліку праз адукацыйныя праграмы).

Наступныя акцыі, скіраваныя супраць крымінальнай адказнасьці за дзейнасьць незарэгістраваных грамадзкіх аб’яднаньняў, былі абмеркаваныя на дадзенай канфэрэнцыі:

Правядзеньне міжнароднай канфэрэнцыі ў Брусэлі дзеля прыцягненьня ўвагі міжнародных (эўрапейскіх) інстытуцыяў і палітыкаў да праблемы;

Выданьне “Шэрай кнігі” з ка-

дыфікацыяй інфармацыі па праблеме (прававы аналіз, ацэнка адпаведнасьці міжнародным стандартам, практыка, шляхі выпраўленьня);

Фармулёўка агульных патрабаваньняў і вызначэньне адрасату, якога мы мусім пераканаць у тым, што артыкул 193-1 мусіць быць адменены;

Зварот у Камітэт па правах чалавека ААН са стратэгічнай скаргай ад імя дзеяці выпускнікоў Міжнароднага курсу па правах чалавека, што, згодна зь беларускім заканадаўствам, пазбаўленьня права на стварэньне аб’яднаньня і падпадаюць пад крымінальную адказнасьць за рэалізацыю свабоды асацыяцыяў;

Зварот у Камітэт па правах чалавека ААН са скаргай па выніках адной з крымінальных справаў паводле артыкулу 193-1;

Зварот да

новага складу палаты прадстаўнікоў і Канстытуцыйнага суду на базе практыкі перасьледу паводле артыкулу 193-1;

Збор подпісаў у межах грамадзкай кампаніі з выходам на міжнародных суб’ектаў (паводле ўзору кампаніі за свабоду веравызнаньня);

Выкарыстаньне ўсіх магчымых сродкаў міжнароднага ўплыву на

беларускі ўрад з мэтай прымусіць яго скасаваць артыкул 193-1;

Вынясенне праблемы артыкулу 193-1 на палітычны парадак дня беларускай апазыцыі напярэдадні выбараў з мэтай узмацнення міжнароднага ціску на беларускі ўрад (магчыма — складаньне асобнага пасланьня лідэрам АДС);

Складаньне сьпісу асобаў, задзейнічаных у выкарыстаньні артыкулу 193-1, інфармаваньне насельніцтва пра іх датычнасьць да заведама неправасудных выракаў разам з асьветніцкай працай па свабодзе асацыяцыяў;

Пашырэньне сьпісу асобаў, якім забаронены ўезд у Эўразьвяз;

Прысуджэньне “ганебнай прэміі” самым адыёзным судзьдзям, пракурорам, сьледчым; каардынацыя працы паміж арганізацыямі, што займаюцца дапамогай у справах, звязаных з артыкулам 193-1, у тым ліку напісаньнем скаргаў у Камітэт па правах чалавека ААН.

Апроч таго, удзельнікі канфэрэнцыі зазначылі, што нэгатыўны ўплыў артыкулу 193-1 не вычэрпваецца наяўнымі крымінальнымі справамі й тым фактам, што артыкул выкарыстоўваецца ў якасьці сродку палітычных рэпрэсіяў. Драматычным зьяўляецца фактар застрашэньня: пагроза прыцягненьня да крымінальнай адказнасьці за дзейнасьць незарэгістраваных арганізацыяў не дазваляе разьвівацца грамадзянскай супольнасьці і зьяўляецца сродкам ізаляцыі няўрадавых арганізацыяў ад грамадзтва.

“Менавіта дэкрыміналізацыя дзейнасьці няўрадавых арганізацыяў праз адмену артыкулу 193-1 Крымінальнага кодэксу будзе

даведка

Дзейнасьць незарэгістраваных грамадзкіх (і рэлігійных) аб’яднаньняў забароненая ў Беларусі з 1999 году, аднак увядзеньне ў 2005 годзе крымінальнай адказнасьці за такую дзейнасьць (арт. 193-1) замест ранейшай адміністрацыйнай адказнасьці істотна павялічыла значнасьць гэтай забароны. У 2006 годзе паводле артыкулу 193-1 было асуджана 6 чалавек (у тым ліку 5 чалавек прыгавораныя да пакараньня, звязанага з пазбаўленьнем волі), яшчэ каля 10 чалавек былі ў статусе падазраваных (справы грамадзянскай ініцыятывы “Партнэрства”, моладзевага цэнтру “Гарт”, некалькі справаў “Маладога фронту”). У 2007 годзе паводле артыкулу 193-1 было асуджана 9 чалавек (справы “Маладога фронту”), аднак пры гэтым толькі адзін быў асуджаны да пазбаўленьня волі (кіраўнік нэаанархысцкай арганізацыі “РНЕ”). У 2008 годзе да пакараньня, не звязанага з пазбаўленьнем волі, была асуджаная адна прадстаўніца “Маладога фронту”.

У 2006-2008 гг. вельмі часта артыкул 193-1 выкарыстоўваўся як сродак застрашэньня: выносіліся афіцыйныя папярэджаньні з боку пракуратуры, а таксама неафіцыйныя папярэджаньні падчас размоваў са спэцслужбамі і допытаў (гэтыя неафіцыйныя папярэджаньні ў значнай ступені лятэнтныя, але колькасьць папярэджаных вымяраецца сотнямі). Асноўнай мішэню перасьледу паводле артыкулу 193-1 зьяўляюцца сябры моладзевых апазыцыйных арганізацыяў, асабліва “Маладога фронту”.

ВБ, ngo@belngo.info

зьяўляцца галоўным паказьнікам выпраўленьня сытуацыі са свабодай асацыяцыяў у Рэспубліцы Беларусь, — заявіў удзельнік сустрэчы, юрыст Юрый Чавусаў. І дадаў: — Мы ўсе пагадзіліся, што толькі такі прынцыповы крок можа быць расцэнены як сьведчаньне імкненьня беларускага ўраду да выпраўленьня сытуацыі з правамі чалавека. Бяз гэтага кроку аніякія іншыя паслабленьні ў сфэры рэгуляваньня грамадзянскай супольнасьці ня будуць зьяўляцца эфэктыўнымі і не наблізяць Беларусь да нармалізацыі стасункаў дзяржавы й няўрадавых арганізацыяў, чаго вымагаюць 12 умоваў Эўразьвязу”.

Паводле словаў арганізатараў

канфэрэнцыі, яе галоўным вынікам стала агульная згода ў ацэнцы значнасьці праблемы: крымінальная адказнасьць за дзейнасьць незарэгістраваных арганізацыяў зьяўляецца прыярытэтным пытаньнем праваабарончых арганізацыяў. Скасаваньне артыкулу 193-1 зьяўляецца прынцыповай умовай у справе выпраўленьня становішча з правамі чалавека ў Беларусі. Арганізацыі, прадстаўленьня на мерапрыемстве, пазначылі гэтую задачу ў якасьці прыярытэтнай у сваёй далейшай дзейнасьці і дамовіліся правесыць шэраг кансультацыяў дзеля апрацоўкі прапановаў удзельнікаў канфэрэнцыі ды іх рэалізацыі.

Правое рэгуляваньне няўрадавых арганізацыяў: эўрапейскія стандарты, беларуская практыка

Пер., складаньне: Фонд разьвіцьця прававых тэхналяй, Асамблея дэмакратычных НДА, 2008.

Выданьне прапанованае чытачам пазнаёміцца з падыходам Рады Эўропы да пытаньня прававага рэгуляваньня стварэньня і дзейнасьці няўрадавых (некамэрцыйных) арганізацыяў, а таксама з аглядам практыкі прававага рэгуляваньня няўрадавых арганізацыяў у Беларусі ў 2007 годзе.

Публікацыя адрасаваная судзьдзям, адвакатам, юрыстам, парламэнтэрам, распрацоўшчыкам законапраектаў, студэнтам і выкладчыкам юрыдычных спэцыяльнасьцяў, а таксама ўсім тым, хто цікавіцца праблемамі прававага рэгуляваньня ўзаемадачыненняў дзяржавы і грамадзянскай супольнасьці.

Пра моладзь на-філязофску

Развагі пра моладзь, яе ролю ў грамадстве, нараканьні на “пасіўнасьць” сучасных маладзёнаў асабіста ў мяне выклікаюць неадназначныя пачуцьці. Паспрабую зрабіць накіды да партрэту моладзі з сацыялягічна-філязофскай пэрспэктывы.

Юнэля Сальнікава

Для сацыёлягаў моладзь — гэта адна з сацыяльна-дэмаграфічных групаў, якая вылучаецца на падставе ўзроставых характарыстык. Чым жа адметны гэты этап для чалавека?

УЗРСТАВЫЯ МЕЖЫ МАЛАДОСЬЦІ

У Беларусі верхняя мяжа для маладосьці вызначаная 31 годам. Прынамсі, да гэтага ўзросту сям’я лічыцца маладой і мае права, да прыкладу, прэтэндаваць на льготныя крэдыты ад дзяржавы на пабудову жылля. Каб грамадзкая арганізацыя была зарэгістраваная ў якасьці моладзевай, ня менш за дзьве трэці ад агульнай колькасьці сябраў павінны складаць грамадзяне ва ўзросьце да 31 году.

Зь ніжняй мяжой маладосьці наша заканадаўства таксама разабралася. Крымінальная і адміністрацыйная адказнасьць наступае з 16 год, але ў шэрагу выпадкаў за кратамі можна апынуцца і ў 14-гадовым узросьце. Для моладзевай арганізацыі ўзрост 16 год зьяўляецца дастатковым для таго, каб стаць яе заснавальнікам. Сябрам арганізацыі можа стаць і яшчэ маладзейшая асоба, але пры выкананьні пэўных умоваў.

МАЛАДЫ = НОВЫ

Маладосьць зьяўляецца стратэгічна важным рэсурсам для грамадства ў цэлым. Нямецкі філёзаф Ганс Ёнас (Hans Jonas) паспрабаваў змадэляваць сытуацыю, калі прагрэс біятэхналёгіяў дазволіць падоўжыць жыцьцё чалавека да няпэўных межаў.

Акрамя радыкальнай зьмены стаўленьня да сьмерці, лягічна

Сучасныя маладзёны, выгадаваныя на фаст-фудзе, мыльных сэрыялах, ток-шоў, кампутарных гульнях

ўзьнімае пытаньне з працягам роду. Насамрэч, коштам большай працягласьці жыцьця ў маштабе народанасельніцтва стане, адпаведна, зьніжэньне прыходу новага жыцьця. Як вынік — адсотак моладзі будзе паступова зьмяншацца на тле ўсё больш старога насельніцтва.

Калі ўявіць, што сьмерці ў прынцыпе ня будзе, то, адпаведна, скасоўваецца і працяг роду. Уявіце сабе сьвет старых людзей бяз моладзі, сьвет ужо вядомых асобаў. Ёнас з жахам кажа пра пэрспэктыву адсутнасьці непасрэднасьці і гарэньня, іншасьці як такой. Назапашваньнем досьведу, відавочна, чалавек ніколі ня здолее кампэнсаваць прывілею погляду на сьвет сьвежым вокам, ён ніколі ня здолее перажыць такога пачуцьця, як няспынная цікавасьць да ўсяго новага.

Атрымліваецца, што абнаўленьне магчыма толькі коштам

пастаяннага завяршэньня. Моладзь — гэта своеасаблівае гарантыя таго, што чалавецтва не захрасьне ў самоце і руціне.

ТРОХІ ЛІЧБАЎ

Быць маладым — гэта пэўны этап жыцьцёвага цыклю, які, відавочна, прадугледжвае наяўнасьць акрэсьленага сацыяльнага статусу. Маладосьць не патрабуе сацыяльнай сьпеласьці, гэты пэрыяд якраз дазваляе падрыхтавацца да самастойнага працоўнага жыцьця, матэрыяльнай незалежнасьці ад бацькоў і стварэньня ўласнай сям’і.

Па-сутнасьці, уладкаваньнем штодзённага побыту і займаецца сёньня беларуская моладзь, як, зрэшты, і астатняе дарослае насельніцтва. Прынамсі, такімі мне падаюцца вынікі сацыялягічнага апытаньня, праведзенага НІСЭПД перад апошнімі парлямэнцкімі выбарамі.

З адказаў на пытаньне “Што для вас у першую чаргу значыць панятак “стабільнасьць у краіне”?” першыя тры месцы займаюць адказы сацыяльна-эканамічнай скіраванасьці: “магчымасьць прыстойна жыць на заробак ці пэнсію” (73.1%), “пераадоленьне інфляцыі і росту цэнаў” (40.6%), “рост вытворчасці” (22.7%). Усе астатнія адказы знаходзяцца за мяжой 20%, у тым ліку “адраджэньне духоўных і культурных каштоўнасьцяў” (14.1%), “магчымасьць выказваць свабодна сваю думку” (11.3%).

Гэтыя адказы атрыманыя ад беларусаў узростам ад 18 год і вышэй. Прыкладна пятаю частку склалі рэспандэнты 18-30 год. Зыходзячы зь вялікіх адсоткаў, набраных адказамі зь першых троек, выкажу меркаваньне, што думка маладых людзей нядужа адрознівалася ад агульных вынікаў.

Рыса многіх маладзёнаў — пафігізм

ДЗЕ РЭВАЛЮЦЫЯНЭРЫ?

Пэўная абыхавасць да палітычна-духоўнай сферы жыцця характарызуе ня толькі маладых беларусаў. Сучасныя інтэлектуалы фіксуюць нарастаючую кансэрватыўнасць моладзі па ўсім сьвеце. Прыдумалі нават, як назваць такі спосаб жыцця і мысленьня сёньняшніх маладых людзей, — даасізм.

Вучэньне Лао-Цзы дастаткова дакладна перадае быццёвы стан сучаснай моладзі, якая замест актыўных дзеяньняў канцэнтруецца на ўласным Я. Старажытная ўсходняя філязофія вучыць сузіральнаму, адасобленаму стаўленьню да жыцця, яе маральны ідэал — гэта пустэльнік, які ўсе свае намаганьні скіроўвае на самога сябе. Ты можа быць незадаволеным тым, што адбываецца навакол, але спакой (раўнавага) дасягаецца не пратэстам супраць існуючага парадку, а шляхам пошуку пунктаў апоры ўнутры сябе.

Зразумела, што ў многіх выпадках маладыя людзі нават ня чулі самаго слова “даасізм”. Але ўсім вядомы пафігізм і звычайна маладзеве “на фіга” — гэта якраз і ёсьць праявы неўсвядомленага даасізму. Супраціў несправядлівасьці ў грамадстве — доўгі, зьнясільваючы і часта безвыніковы працэс. Сёньня толькі адзінкі гатовыя ахвяраваць маладымі гадамі дзеля дасяг-

неньня недасягальных ідэалаў дэмакратыі, гуманізму... (шэраг абстрактных каштоўнасьцяў кожны можа дадаць самастойна).

І ЗНОЎ ПРА КАНСЬЮМЭРЫЗМ

Для дзяржавы засяроджанасьць моладзі на асабістым жыцці і ігнараваньне грамадзкіх справаў (“філязофія бязьдзеяньня”) зручныя. Пунктам апоры ў наш час становіцца дасягненьне матэрыяльнага дабрабыту з мэтай стварэньня ўласнага камфортнага асяродку. Улады ўсяляк разьвіваюць у сваіх грамадзянах кансьюмэрызм — прагу спажываньня, калі сэнсам жыцця становіцца набыццё як мага большай колькасьці тавараў і паслугаў.

Польскі філэзаф Марэк Глагачоўскі даволі рэзка называе такую зьяву “дэбілізацыяй моладзі”. Назіраючы сытуацыю ў сваёй краіне, Глагачоўскі прыходзіць да высновы, што дзяржава адмыслова ўкараняе культуру камэрцыі, каб зрабіць людзей глупымі. Філэзаф лічыць, што імкненьне пераўтварыць маладых палякаў у выключна спажывучоў зьвязана з жаданьнем хутчэйшай адаптацыі ў Эўропе — “дэбілізацыя дзеля інтэграцыі”.

Беларускія ўлады, відавочна, маюць іншыя мэты датычна маладых грамадзянаў. Прафанацыя актыў-

насьці, калі студэнтаў прымусова заганяюць на выбарчыя ўчасткі, толькі пацвярджае стратэгію дзяржавы на стварэньне паслухмяных і “бязьдзежных”. Ня больш чым раз на год выконваеш грамадзянскі абавязак — і да наступных выбараў цябе ніхто не чапае.

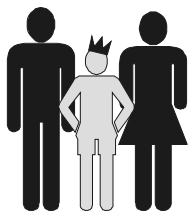
ХТО БУДЗЕ КІРАВАЦЬ?

Я ні ў якім разе ня маю на мэце даваць ацэнку моладзі (ды й “на фіга”? ?). Сучасныя маладзёны, выгадаваны на фаст-фудзе, мыльных сэрыялах, ток-шоў, кампутарных гульнях, наўрад ці горш арыентуюцца ў сёньняшніх рэаліях, чым дарослыя людзі. Больш за тое, менавіта моладзі давядзецца кіраваць сьветам і адказваць на выклікі часу.

Надзею на будучыню дае перадусім тое, што абстрактная моладзь існуе толькі ў тэорыі. Рэальнае ж жыццё любіць паспрачацца з навукоўцамі. І ўсё ж такі рызыкну напрыканцы прывесці клясыфікацыю моладзі, якую склалі расейскія сацыёлягі. Прыблізная клясыфікацыя маладой генэрацыі датычна прыярытэтных мэтаў і каштоўнасьцяў вылучае пяць асноўных групаў.

Першую і, відаць, самую вялікую катэгорыю складаюць “мэркантыльныя людзі” — гэта якраз тыя самыя спажывучы, на якіх грунтуецца кансьюмэрысцкае грамадства. “Чыноўнікі” праз кар’ерны рост імкнуцца дасягнуць пэўнага сацыяльнага статусу і тым самым задаволіць свае асабістыя амбіцыі. “Інтэлігенты” пазытыўна ўплываюць на грамадства, разьвіваюць навуку і імкнуцца зрабіць больш духоўным фізіялягічнае жыццё. “Філэзафаў” зусім мала, але яны найбольш аб’ектыўна рэагуюць на рэчаіснасьць. І, нарэшце, існуе “група рызыкі”, якая прэтэндуе на дасягненьні папярэдніх групаў і можа пагражаць пераваротамі ці крымінальным захопам каштоўнасьцяў.

Хто з вышэй пералічаных групаў возьмецца за стэрно кіраваньня, пакажа бліжэйшая будучыня. Ва ўсялякім выпадку, перафразаваўшы вядомае выслоўе, можна сьцьвярджаць, што кожны народ варты сваёй моладзі.

Клянавацьцё і дынастыянасьцё

Штатныя ідэалёгіі вінавацяць грамадзкі сэктар у тым, што яму ўласьцівыя рысы сямейнасьці, што ў ім зьяўляюцца «цэлыя дынастыі прафэсійных рэвалюцыянэраў». Разам з тым, у любой сфэры актыўнасьці можна знайсці прыклады таго, як дзеці працягваюць справу сваіх бацькоў. Ці, наадварот, бацькі далучаюцца да дзейнасьці дзяцей. Калі гаворка ідзе пра непублічную і непрыстыжную сфэру, то звычайна на бацькоў і дзяцей, задзейнічаных у адной справе, не звяртаюць увагі. Да прыкладу, ніхто ня будзе казаць пра клянавацьцё у сям'і дворнікаў ці звычайных працоўных. Складаней, калі справа датычыцца палітыкі ці трэцяга сэктару. У пазытыўным сэнсе сваяцтва прынята называць дынастыяй альбо пераемнасьцю. Для падкрэсьліваньня нэгатыўнага значэньня дадзенай зьявы таксама існуе свой панятак – клянавацьцё. Такім чынам, якія рысы ўласьцівыя айчынныму трэцяму сэктару: клянавацьцё ці дынастыянасьцё? Рэдакцыя часопіса «Асамблея» прапаноўвае неабыхавым чытачам і патэнцыйным моладзевым лідэрам паўдзельнічаць у завочнай дыскусіі на тэму «Клянавацьцё і дынастыянасьці». Усе свае роздумы, кпіны, жарты ласкава просім дасылаць на скрыньку tag@belngo.info. Аўтар найбольш правакатыўнага і адначасова канструктыўнага матэрыялу атрымае сымбалічны приз ад рэдакцыі.

КІМ АНДРЭЙ
Канечне, у грамадзкім сэктары маму прывёў я. Калі мяне пасадзілі, маці адразу ж пачала займацца маімі справамі. Гэта нармальна, бо большасць бацькоў так ці інакш прыходзяць на дапамогу сваім дзецям. Хіба што мая маці крыху больш у гэтым удзельнічае. Увогуле я лічу, што сваяцкая сувязь у падобных справах дапамагае. Вельмі добра, калі ў сям'і ёсьць лад, паразуменьне, узаемная падтрымка, ёсьць з кім пагаварыць. Але, зь іншага боку, у нашых умовах заўсёды ёсьць пэўная небяспека для тваіх блізкіх, пагроза перасьледу. Атрымліваецца, што блізкія хвалююцца за цябе, а ты — за іх. Увогуле, пытаньне ня толькі ў сямейнасьці, але і ў пераемнасьці. Мы ўдзельнічаем у акцыях, сустракаемся з прадстаўнікамі старэйшых пакаленьняў. Вось на днях я сустракаўся з пратэстанцкім пастарам Эрнэстам Сабілам. Праблема Беларусі ў тым, што кожнае пакаленьне пачынае будаваць яе з нуля, шукаць нешта сваё, новае. А

варта сыходзіць з працы і плёну мінулых пакаленьняў. Увогуле, сямейнасьць у грамадзкім жыцьці — гэта добра, галоўнае, каб усё адбывалася з уласнай ініцыятывы і жаданьня.

ФРАНАК ВЯЧОРКА

Мой выпадак цяжка назваць сямейнасьцю. Я прыйшоў да грамадзкай дзейнасьці ня толькі праз актыўнасьць свайго бацькі. Я гадаваўся ў асяродку беларускага ліцэю, які пасыла зачынілі і які нам давялося абараняць. Менавіта ліцэй даў мне натхненьне і дапамог зрабіць свой выбар. Дзякуючы ліцэю я прыняў рашэньне застацца вучыцца ў Беларусі, хаця бацька хацеў, каб я працягваў адукацыю за мяжой. І цяпер я не магу сказаць, што бацька зьяўляецца вялікім прыхільнікам таго, чым я займаюся. Бо ўвесь час даводзіцца сутыкацца з рэпрэсіямі, суткамі на Акрэсьціна і г.д. Прафэсія заўсёды так ці інакш перадаецца ў спадчыну. Існуюць цэлыя дынастыі лекараў ці эканамістаў, магчыма, гэта закладаецца ў выхаваньні. Што ты-

чыцца палітыкі, то я лічу, што нічога дрэннага няма ў тым, калі чалавек прыходзіць у тую ж сфэру, што і яго бацькі. Прынамсі, ён у курсе падзей, мае досвед бацькоў. У Беларусі з часоў ВКЛ існавала традыцыя арыстакратычнай дэмакратыі, калі ўлада знаходзілася ў руках інтэлектуальнай меншасці. Такім чынам, далучэньне да палітыкі адбывалася акурата ўзроўні сям'і.

ІВАН ШЫЛА

Кожны выпадак удзелу некалькіх пакаленьняў у грамадзкай дзейнасьці — унікальны, тым больш для Беларусі, дзе традыцыі толькі на пачатку фармаваньня. Безумоўна, на выбар непасрэдна ўплывае пазыцыя бацькоў, род іхных заняткаў, асяродзьдзе. Але гэта натуральны працэс, які тычыцца і непублічных прафэсіяў.

“Сваяцтва” мае пэўныя перавагі, бо ёсьць ужо імя, імідж ды кантакты, якія могуць спрашчаць далейшую дзейнасьць у трэцім сэктары. Відавочна, што і ўплыў бацькоў у далейшым, напрыклад, лобі будзе мець свае наступствы. Але гэта ўжо звязана зь сямейнымі традыцыямі.

У Беларусі адзін з найбольш вядомых прыкладаў — Вячоркі, Вінцук і ягоны сын Франак. Абодва сябры Партыі БНФ, бацька — намесьнік старшыні, а сын — кіраўнік моладзевай камісіі. У дадзеным выпадку выбар на карысьць Франака, зроблены сябрамі МБНФ, лягічны з пункту гледжаньня лідэрскіх здольнасьцяў абранца і эфэктыўнасьці, ды і праз простую адсутнасьць альтэрнатывы. Але і здольнасьці, магчымасьці ў Франака зьявіліся толькі дзякуючы бацьку. Я не магу асуджаць выбар зьезду Моладзі БНФ, бо гэта ўласная справа гэтай структуры, і толькі час прадэманструе мэтазгоднасьць.

Апытвала Вольга Хвоя

Яшчэ раз пра канфлікт пакаленняў

У апошні час праблема канфлікту пакаленняў у дэмакратычным руху ўсё часцей становіцца прадметам абмеркавання. З гэтай нагоды пішуцца артыкулы і ладзяцца міжнародныя канфэрэнцыі. Стварэнне дыскурсу канфлікту пакаленняў – гэта ўсяго толькі спроба патлумачыць крызісныя з’явы ў апазыцыі і яе шматлікія паразы праз натуральныя чыннікі (прыродны антаганізм паміж рознымі генэрацыямі, розніца ў каштоўнасцях арыентацыях, etc).

Дзяніс Мельянцоў

Справаздачна-выбарчыя з’езды буйнейшых апазыцыйных партыяў Беларусі (АГП і БНФ), што адбыліся на працягу апошніх двух год, а таксама падзеі Плошчы і стварэнне руху “За Свабоду”, зноў актуалізавалі пытанне пра канфлікт пакаленняў унутры беларускай апазыцыі. Канфлікт гэты, паводле асобных аналітыкаў, заключаецца ў настойлівым імкненні маладой генэрацыі ў складзе палітычных партыяў уплываць на прыняццё партыйных рашэнняў і прадстаўляць свае інтарэсы ў кіраўнічых органах. Зразумела, такія захады

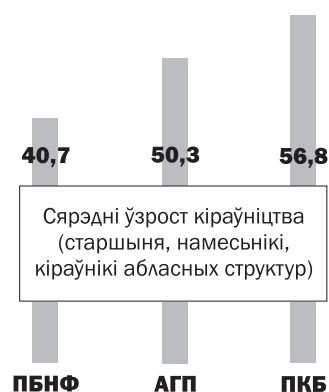
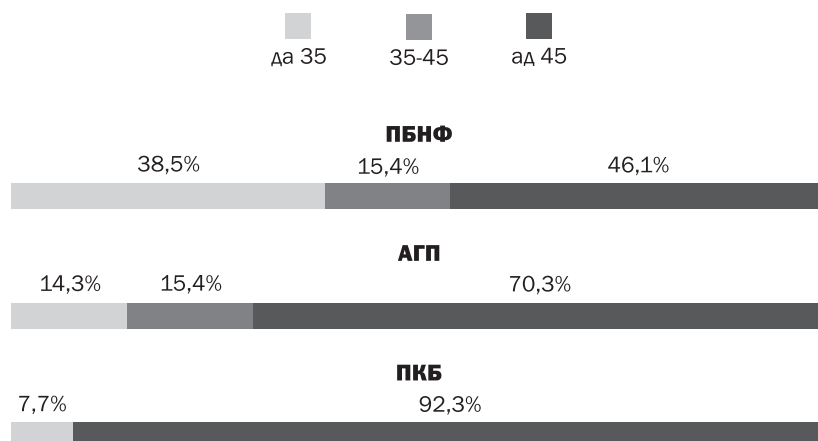
“партыйнай моладзі” нібыта выклікаюць незадаволенасць прадстаўнікоў больш сталага пакалення.

Каб давесці існаванне канфлікту пакаленняў у беларускай апазыцыі, неабходна спачатку высьветліць, ці існуе выразны разрыў паміж узроставымі групамі ў апазыцыі, і ці існуюць увогуле гэтыя самыя пакаленні. У гэтых мэтах было праведзенае міні-даследаванне ўзроставага складу найбольш буйных і ўплывовых апазыцыйных партыяў – Беларускага народнага фронту, Аб’яднанай грамадзянскай партыі і Партыі камуністаў беларускай. Вось некаторыя вынікі гэтага даследавання.

Як вынікае з даследавання, сярэдні ўзрост партыйнай эліты дастаткова салідны і ён павялічваецца падчас руху ад правага краю палітычнага спектру да левага (у гэтую схему добра ўкладаецца і партыя БСДП(Г), сярэдні ўзрост кіраўніцтва якой складае 53,3 гады). Апошняя можа сьведчыць як пра непапулярнасць сярод моладзі левай ідэалёгіі, гэтак і пра большую ўнутрыпартыйную дэмакратыю правацэнтрысцкіх партыяў, якія дапускаюць у свае кіраўнічыя органы больш маладых палітыкаў у параўнанні з левымі партыямі.

Ва ўсіх разгледжаных партыях дастаткова нязначную праслойку складаюць сябры партыяў векам ад 35 да 45 год. Гэта можа сьведчыць пра адсутнасць пераемнасці ў партыйнай традыцыі праз вымыванне вельмі важнай узроставай катэгорыі, якая складаецца з найбольш самастойных, прафэсійных і мэтанакіраваных людзей, на піку сваіх творчых магчымасцяў. Партыйная моладзь, прайшоўшы “курс” сацыялізацыі ўнутры партыі і дасягнуўшы пэўных пасадаў, пакідае палітычную дзейнасць дзеля самарэалізацыі ў іншых сферах жыцця. Прычыны гэтай з’явы могуць быць самыя розныя: адсутнасць бачных перспектываў прыходу да ўлады ў краіне, немагчымасць рэалізаваць сябе ўнутры партыі (у тым ліку і праз канфлікт пакаленняў), змена жыццёвых прыярытэтаў, боязь рэпрэсіяў, адсутнасць эфектыўнай моладзевай палітыкі на больш раннім этапе развіцця партыі, што, у сваю чаргу, прывяло да зніжэння колькасці сябраў партыі сярэдняга веку і інш. Такая

Узроставыя групы ў кіраўніцтве палітычных партыяў (у адсотках)

сытуацыя назіраецца практычна ва ўсіх апазыцыйных палітычных партыях Беларусі.

Такім чынам, можна канстатаваць наяўнасць разрыву пакаленняў унутры беларускай апазыцыі. Асабліва гэта тычыцца Партыі камуністаў беларускай, дзе больш за 80 адсоткаў палітычнай эліты складаюць людзі, старэйшыя за 45 год.

Разам з тым, разрыў пакаленняў не заўжды павінен прыводзіць да канфлікту пакаленняў. Хутчэй да яго можа прывесці такая канфігурацыя ўнутры партыі, калі старэйшае і маладзейшае пакаленні пры сувымерным колькасным складзе і ўнутрыпартыйным уплыве маюць непрапарцыйнае прадстаўніцтва ў кіраўнічых органах. Канфлікт можа назірацца таксама пры наяўнасці сур'ёзных супярэчнасцяў у праграмах развіцця партыі, прадстаўленых рознымі пакаленнямі. У выпадку разгледжаных партыяў мы такой канфігурацыі не назіраем.

Маладое пакаленне прадстаўленае ў кіраўнічых органах апазы-

У Партыі камуністаў беларускай большасць сябраў складаюць людзі старэйшыя за 45 год

цыйных партыяў больш-менш прапарцыйна. Апроч таго, маладзейшае пакаленне партыйнай эліты прайшло сацыялізацыю ўнутры ўласнае партыі, што не дае падставаў чакаць ад яго кардынальна іншых спосабаў выдзялення палітычнай барацьбы і рэалізацыі партыйных задачаў.

Тую незадаволенасць партыйным кіраўніцтвам, якая была артыкуляваная, у прыватнасці, падчас апошніх справаздачна-выбарчых зездаў партыі БНФ і АГП, варта аднесці не да праяваў канфлікту

Экс-старшыню Партыі БНФ Вінцука Вячорку на апошнім зездзе партыі падтрымала Моладзь БНФ, у той час як ягоны апанэнт малады Алесь Міхалевіч заручыўся падтрымкай партыйцаў сталага веку.

пакаленняў унутры гэтых партыяў, а да барацьбы разнастайных унутрыпартыйных групавак. Прычым гэтая барацьба адбываецца на тле агульнага расчаравання ў партыйных лідэрах, якія не змяняліся ўжо на працягу многіх гадоў. Дадзеную тэзу пацвярджае той факт, што экс-старшыню Партыі БНФ Вінцука Вячорку на апошнім зездзе партыі падтрымала Моладзь БНФ, у той час як ягоны апанэнт Алесь Міхалевіч заручыўся падтрымкай шэрагу партыйцаў сталага веку.

Сапраўдны ж канфлікт пакаленняў, на маю думку, выявіўся падчас Плошчы у 2006 годзе. Тады пад уплывам электаральнай мабілізацыі і жорсткіх дзеянняў уладаў у дачыненні да мірных дэманстрантаў, пачалі ўтварацца групы супраціву, якія выразна дыстанцыявалі сябе ад традыцыйнай партыйнай апазыцыі, адказнай, на іх думку, за папярэднія правалы і паразы.

Прадстаўнікі гэтай новай хвалі супраціву якраз і ўяўлялі сабой зусім новую генэрацыю несистэмнай апазыцыі, якая не пагаджалася са стратэгіяй партыяў, з прычыпамі іх дзейнасці, не была носбітам “партыйнай культуры” і мела адрознае бачанне сытуацыі.

Гэтае пакаленне прадстаўляла відавочную пагрозу для традыцыйнай партыйнай апазыцыі, і таму

гэты вялізарны патэнцыял моладзевай актыўнасці ня быў ніякім чынам выкарыстаны партыямі і, пазней, сышоў на нішто. Але ў выпадку рэалізацыі іншай стратэгіі, згодна з якой арганізацыйная матрыца “старых” партыяў наклалася б на хвалю несистэмнага і спантаннага моладзевага супраціву, дэмакратычныя сілы маглі б атрымаць нашмат больш магутны і актыўны рух, чым пазней створаны Рух “За Свабоду”.

Аднак гэты канфлікт паміж “старой” систэмнай апазыцыяй і новымі, паўсталымі пасля Плошчы спантанымі пратэставымі групамі, цяжка назваць канфліктам пакаленняў унутры апазыцыі, бо гэтыя несистэмныя групы супраціву так і ня сталі складовай часткай апазыцыі ў звычайным вузкім разуменні гэтага слова.

Такім чынам, вынікі даследавання дазваляюць зрабіць выснову пра наяўнасць разрыву пакаленняў у беларускай систэмнай апазыцыі. Аднак узроставая розніца па шэрагу прычынаў не з'яўляецца падставай для канфлікту. Супярэчнасці ўнутры партыяў уяўляюць сабой барацьбу групавак з розным бачаннем тактыкі развіцця партыйных арганізацыяў. Акрамя таго, не існуе агульнай “генэрацыйнай ідэнтычнасці”, якая б дазваляла выпрацаваць адзінае бачанне палітычных працэсаў і адзіныя патрабаванні да старэйшай генэрацыі палітыкаў.

“НОВЫЯ ТВАРЫ”, ГАННА АРХАНГЕЛЬСКАЯ

У нас няма піяр-мэнэджара. Людзі, якія працуюць у арганізацыі, займаюцца гэтым у вольны час. І ў гэты ж вольны час у іх ёсць іншыя актуальныя пытанні, якія трэба вырашаць. Уласна кажучы, не да піяру нам цяпер. Займаемся праектамі, перапіскай з партнёрамі, вырашэннем нейкіх надзвычайных пытанняў. Мы ня тая арганізацыя, якая імкнецца сябе рэкламаваць. Да нас прыходзяць людзі, якія даведваюцца пра арганізацыю праз сваіх знаёмых. Увогуле, я лічу, што непублічнасць ніякім чынам на вынікі дзейнасці не ўплывае.

Мы цяпер знаходзімся ў пэўным крызысе. Зьмена кіраўніцтва прыводзіць да пераменаў у некаторых аспектах дзейнасці. Доўгі час у нас не было офісу, але праекты ёсць. І ўсё ж, так ці інакш, мы працуем.

“НЭКСТ СТОП – НЬЮ ЛАЙФ”, ЖЭНЯ ДЗЕРАВЯНКА

Непублічнасць трэцяга сэктару можна патлумачыць тым, што арганізацыі імкнуцца не афішаваць свае праекты. Напрыклад, фінансаваньне можа быць не зусім легальным ці праект быў незарэгістраваны, таму арганізацыям самім невыгодна распавядаць пра сваю дзейнасць. Звычайна інфармацыя перадаецца праз знаёмых. Ды і залішні шум вакол арганізацыі можа прывесці да негатыўных наступстваў. Рэальна, ніводная арганізацыя не перажыве праваерак.

Арганізацыя ў крызысе. Groшай няма, праектаў няма. Людзі сыходзяць, бо няма ніякай праектавай дзейнасці. На пачатку 2000-х гадоў сышло старэйшае пакаленне, а навічкі нічога ня ўмеюць рабіць. Яны гатовыя паўдзельнічаць у праграмах, адчуць сябе валантэрамі, але самастойна займацца дзейнасцю ня могуць.

“ФОКУС-ГРУПА”, ЯГОР МАРОЗ

Я не скажу, што згодны з такой фармулёўкай. Пра палітычныя арганізацыі таксама ня надта многа чуваць. Прычыны непублічнасці непалітычных грамадзкіх

арганізацый, у тым ліку і нашай, я бачу ў тым, што як дзяржаўныя, так і недзяржаўныя СМІ не зацікаўленыя ў асьвятленьні дзейнасці НДА. Зь дзяржаўнымі мас-мэдыямі ўсё досыць проста. Яны ўспрымаюць непалітычныя моладзевыя арганізацыі гэтак жа, як і палітычныя, таму лічаць рацыянальным лепш перастрахавацца і нічога пра незаангажаваньня ў палітыку аб’яднаньні не казаць. Не-

ная дзейнасць. Аднак у арганізацыі працы я ня бачу сур’ёзных хібаў, якія б маглі негатыўна ўплываць на будучыню ў стратэгічным пляне.

Што датычыцца стану арганізацыі, то я ацэньваў бы вонкавае асяродзьдзе і непасрэдна саму арганізацыю. Дык вось, вонкавае асяродзьдзе досыць негатыўнае, варажае, зь якім цяжка працаваць, цяжка прабівацца да мэтавых гру-

Уцэні палітычных НДА

Калі праглядаеш навіны беларускіх інтэрнэт-выданьняў, складаецца ўражаньне, што ў краіне дзейнічаюць толькі палітызаваныя моладзевыя аб’яднаньні. Такое адчуваньне, быццам бы маладыя актывісты толькі тым і займаюцца, што ўцякаюць ад КДБ-шнікаў, зьбіраюць подпісы за апазыцыйных кандыдатаў ці галадаюць у знак пратэсту. На тле палітычна ангажаваных рухаў амаль не відаць іншых моладзевых арганізацыяў. Адсюль і заканамернае пытаньне: куды падзеліся непалітычныя аб’яднаньні? Справа ў тым, што “экзыстэнцыя” падобных непалітычных арганізацыяў характарызуецца малой прысутнасьцю ў мэдыйнай прасторы і абмежаваным выйсьцем на мэтавую групу. Аднак дамо слова самім непалітычным арганізацыям. На старонках “Асамблеі” прадстаўнікі дадзеных аб’яднаньняў адкажуць на пытаньні:

чаму пра іх нічога не чуваць?

як яны ацэньваюць стан сваёй арганізацыі на дадзены момант?

дзяржаўныя СМІ аддаюць перавагу асьвятленьню дзейнасці палітычных НДА. Нягледзячы на гэта, нашая арганізацыя распаўсюджае пра сваю дзейнасць даволі многа інфармацыі. Гэта прэс-рэлізы і буклеты. А нядаўна мы ўдзельнічалі ў другім Фэстывалі нефармальнай адукацыі, дзе кожны мог пазнаёміцца з нашай арганізацыяй, кірункамі яе дзейнасці. Разам з тым, мы вымушаныя прызнаць, што многае ў нашай арганізацыі робіцца недастаткова прафэсійна. Да прыкладу, асноўную частку працы па піяры людзі робяць пасля таго, як выконваецца праграм-

паў. Праца блякуецца дзяржаўнымі структурамі, многа часу сыходзіць на пераадоўваньне бюракратычных перашкодаў. Выхад з гэтага толькі адзін: праца, стабільная прафэсійная праца.

МГА “ГІСТОРЫКА”, АЛЯКСАНДАР ЯСІНСКІ

Пра нас фактычна нічога не вядома шырокаму колу грамадзянаў, бо цікавых для журналістаў акцыяў у нас няма. Інфармацыю пра нашыя мерапрыемствы мы распаўсюджаем у асноўным праз інтэрнэт, блогі, а таксама знаёмых і сябраў арганізацыі. Вось нядаўна

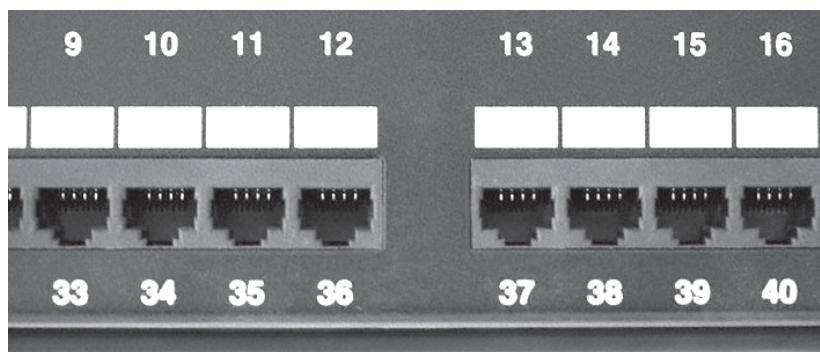
ў нэце былі абвесткі пра тое, што ў межах кампаніі “Будзьма!” мы ладзілі экскурсіі па Менску. Не-виртуальным СМІ больш цікавыя палітычныя арганізацыі, бо там спрэчкі, дыскусіі, нейкі перацел сфэраў уплыву. У нас жа ўсё ціха і спакойна, а гэта ўвагу чытачоў не прыцягвае. Апошняю публікацыю пра “Гісторыку” я бачыў год таму ў “Вячэрнім Мінску”. І то рабіў матэрыял пазаштатны супрацоўнік (дзяўчына-практыкантка). Мы разлічваем у асноўным на сваіх сябраў, прыхільнікаў. Адмысловай піяр-праграмы па папулярнасьці сваёй дзейнасьці ў нас няма. Звычайна да арганізацыі далучаюцца людзі пасья нейкіх акцыяў, мерапрыемстваў.

Цяпер арганізацыя перажывае пэўны ўздым. Мы праводзім перарэгістрацыю арганізацыі, зьмяняем падыходы ў кіраваньні. Адкрылі рахунак і будзем браць унёскі з сябраў арганізацыі. Канечне, гэта даволі праблематычна, але трэба навесці парадак.

“ЗБС”, ЯЎГЕН ІВАНЮК

Мы цяпер ня вельмі цікавыя прэсе, бо, у параўнаньні з тым жа “Маладым фронтам”, ня маем унутраных сварак і канфліктаў і не адчуваем моцнага пераследу з боку ўладаў. Увогуле, пасья таго, як на нас звярнулі ўвагу сілавых ведамствы, мы перасталі афішаваць сваю дзейнасьць. Ёсьць пэўныя задумы па прамоцыі арганізацыі, але пакуль яны не рэалізаваныя. Прычыны гэтага я б не стаў называць. Стан нашай арганізацыі можна ацаніць здавальняльнай адзнакай. Пасья ранейшых затрыманьняў некаторых сябраў нашай арганізацыі паадлічвалі з унівэрсытэтаў. У выніку, парадзелі нашыя шэрагі, цяжэй стала прыцягваць людзей. Але гэта ня значыць, што ніхто новы не прыходзіць у арганізацыю. Арганізацыя студэнцкая, таму адбываецца пастаянная ратацыя кадраў. Дасягненьні за апошні год? Здаецца, нічога значнага не адбылося. Хіба што, як пэўную заслугу, можна назваць шэраг ініцыятываў, якія з нас павырасталі, кшталту “Студфармату”.

Апытвала Вольга Хвоя

Байнэт- запаведнік моладзевых ініцыятываў

Інтэрнэт-прастора ў Беларусі зьяўляецца найбольш пэрспэктыўнай стартавай пляцоўкай для разьвіцьця грамадзянскай супольнасьці.

Жана Ямайка

Калі гаворка заходзіць пра сучасныя моладзевыя ініцыятывы ў Беларусі, усё часцей прыгадваюцца акцыі і суполкі, так ці інакш звязаныя з інтэрнэтам. Нягледзячы на тое, што нам яшчэ далёка да заходне-эўрапейскіх краінаў у пляне распаўсюду сеціва, дзе безьлімітны доступ у інтэрнэт нармальна зьява практычна ў кожнай кватэры, колькасьць карыстальнікаў інтэрнэту ў Беларусі ўпарта павялічваецца. Паводле дадзеных Міністэрства сувязі і інфарматызацыі, сёньня выхад у сеціва маюць 2 млн. 800 тыс. (прыкладна адна траціна) беларусаў. Гэта вялікая колькасьць для дзесяцімільённай краіны. Сама тэхнічная магчымасьць падлучэньня да інтэрнэту зусім ня значыць, што ўсе аднолькава ёй будуць карыстацца. Як мяркуюе доктар сацыялягічных навук Андрэй Вардамаккі: “Моладзевая аўдыторыя карыстаецца інтэрнэтам больш эфэктыўна... У два разы больш маладзёнаў ва ўзросьце 15-29 год карыстаюцца сецівам,

чым усё насельніцтва ў цэлым”. Менавіта моладзевая аўдыторыя пануе ў байнэце.

Хаця сапраўднага безьлімітнага тарыфу ў беларусаў дагэтуль няма, кошты на інтэрнэт-трафік розных правайдэраў усё больш даступныя для звычайных гарадзкіх сем’яў. Манітор для беларуса ці беларускі сёньня і вакно ў сьвет са сваёй даволі зачыненай краіны, і спосаб камунікацыі з аднадумцамі пры заўважным недахопе фан-клубаў, суполак, рухаў у “рэале”, і магчымасьць самаарганізацыі для актывістаў. Блогерства стала стылем жыцьця прынамсі 24.000 беларускіх карыстальнікаў, прыкладна столькі он-лайн дзёньнікаў заведзена беларускімі блогерамі ў сыстэме “Livejournal”.

Прынята лічыць, што ў віртуальнай беларускай прасторы адназначна выйграюць дэмакратычныя і лібэральныя тэндэнцыі. Так было апошнія некалькі год. І сапраўды, яны і сёньня адыгрываюць значную ролю, ва ўсялякім разе куды большую, чым у рэальным грамадзкім і палітычным жыцьці Беларусі. Але займацца самапад-

манам усё ж такі ня варта. Бо, як паказвае практыка, нават у інтэрнэт-супольнасьцях пры больш пільным разглядзе ўсё-такі вялікая частка беларусаў, якія хаця і хочуць палітычных і эканамічных зьменаў, маюць, напрыклад, даволі патрыярхальныя погляды на сям'ю, уладу і грамадзкія мэханізмы.

Калі незалежныя выданьні, якія дыскрымінуюцца, ужо даўно масава перайшлі ў інтэрнэт і пасьпяхова разьвіваюцца, то апошнім часам зь імі намагаюцца канкураваць дзяржаўныя “СМІ”. Завялі свае інтэрнэт-дзёньнікі і некаторыя праўладныя беларускія пэрсоны. На дыскусійнай пляцоўцы, дадзенай незалежным рэсурсам paviny.by, вядзе калёнку адыёзны Аляксандар Зімоўскі. Зьявіўся жывы журнал у экс-дэпутаткі і любімай апазыцыянэркі прэзыдэнта Вольгі Абрамавай (olga-abramova.livejournal.com). Не цураюцца беларускай бласфэмы і замежныя дыпляматы. Адзін з найбольш вядомых благаў стварыў амбасадар Вялікай Брытаніі ў Беларусі Найджэл Колд-Дэвіс (zubritanets.livejournal.com).

Спробы выйсьці ў сьцёва ідэолягаў рэжыму выглядаюць зьольшага шчучнымі. Максымум — інтэрнаўты заходзяць на іх старонкі ад цікаўнасьці. У якасьці вынятку можна згадаць даволі пасьпяховы блог намесьніка рэдактара “Саўбеліі” Ганны Шчадрыной. На сваёй інтэрнэт-бачыне antusha.livejournal.com яна ўсяляк спрабуе давесьці наведвальнікам, што не прадстаўляе газэту, а зьяўляецца простым жж-юзэрам, які распаўядае пра музыку і нейкія прыватныя рэчы. Аднак у той жа час яна рэгулярна робіць правакатыўныя заявы антыапазыцыйнага і антыдэмакратычнага зьместу, што даволі ўдала скарыстоўвае для павелічэньня рэйтынгу свайго блогу. Там жа яна дае спасылкі на свае артыкулы зьольшага фэміністычнай тэматыкі, зьмешчаныя на ўэб-старонцы “СБ”. Паколькі тэма гендэрнай роўнасьці на Беларусі мала вывучаная, мяркую, такі ход можна лічыць плюсам на карысьць “СБ”. Такія артыкулы выклікаюць цікаўнасьць і аўтаматычна павялічваюць наведвальнасьць

інтэрнэт-вэрсіі газэты. Але гэта бадай што адзіная перамога дзяржаўнага ідэалягічнага выданьня на тэрыторыі байнэту. У астатнім жа, нават узніклія апошнім часам нібыта незалежныя сайты-клоны дзяржаўных “ідэалягічных рупараў”, попытам сярод моладзі не карыстаюцца і ўплыву на разьвіцьцё дыскусіі ў беларускім сьцёве амаль ня маюць.

Дзеля справядлівасьці заўважу, што апазыцыйныя палітыкі таксама мала прадстаўленыя ў беларускай бласфэры. Больш-менш уда-

не маглі сабраць астранамічную для іх суму ў 400-500 тысячаў даляраў на лячэньне. Бацькам адмовілі ў адпраўцы хлопчыка за мяжу за кошт дзяржавы, і тады яны зьвярнуліся да грамадзтва. Першымі адгукнуліся аднаклясьнікі Антона. Яны зрабілі і самі раздавалі ў крамах гораду ўлёткі з заклікам да бацькоў не купляць ім чакалядак, а лепш аддаць тыя грошы Антону на новае сэрца. Інтэрнэт-карыстальнікі стварылі сайт, прысьвечаны Антону new_heart.at.tut.by. Блогеры распаўсюдзілі інфарма-

Антон Дабрасельскі

да выкарыстоўвае інтэрнэт як інструмэнт стварэньня віртуальных супольнасьцяў. Аляксей Лагвінец, які з дапамогай свайго блогу lahviniec.livejournal.com, мэйл-расылка і ўдзелу ў спэцыяльна створаным кам'юніці свайго раёну community.livejournal.com/suharevo стасуецца з выбаршчыкамі. Маюць свой блог палітык Аляксей Міхалевіч michalevic.livejournal.com, а таксама малады палітык Франак Вячорка franek.livejournal.com, да якога, праўда, інтэрнэт-супольнасьць ставіцца ня надта сур'ёзна.

Аднак найбольш пасьпяховымі ў белнэце зьяўляюцца ініцыятывы, якія заяўляюць пра сябе падчас вырашэньня нейкай канкрэтнай сацыяльнай праблемы.

Нядаўна скончылася акцыя па зборы грошай для хворага 14-гадовага хлопчыка з Гомелю, ініцыятарам якой нават цяжка вызначыць. Антон Дабрасельскі меў патрэбу ў перасадцы сэрца. Бацькі і родныя

цую ў сваіх дзёньніках і суполках. Празь іх інфармацыя дайшла да беларусаў зь іншых гарадоў краіны і з дыяспараў, а таксама да замежнікаў. За некалькі месяцаў актывістам кампаніі ўдалося сабраць 480 тысячаў даляраў. Цяпер хлопчык лечыцца ў італьянскім Турыне.

У беларускім жывым журнале рэгулярна праходзяць дабрачынныя акцыі, скіраваныя на дапамогу дзецям-сіротам. Асабліваю ўвагу зьвяртаюць на збор кніжак, разьвіцьцёвых гульняў, караоке і г.д. на беларускай мове. Кожны раз ініцыятарамі зьяўляюцца розныя юзэры, і ў акцыях ахвотна бяруць удзел беларускія блогеры і актывісты, незалежна ад іх палітычных поглядаў.

Вялікі рэзананс атрымала акцыя па выратаваньні Лошыцкага парку ў Менску. Адной з ініцыятарак была мастачка Ніка Сандрас muha-elka.livejournal.com. У Парку праводзіліся пленэры з мастакамі

і музыкамі, людзі прыходзілі з дзецьмі на шпацыры, праводзіліся рыцарскія фэсты, рабіліся фотас-праваздачы ў беларускія кам’юніці, падпісваліся паперы ў абарону парку. Дзякуючы сыстэмнай працы актывістаў кампаніі да праблемы звярнуліся блогеры, якіх цікавіў лёс старога парку. Улады, у сваю чаргу, прытармазілі працэс знішчэння парку і паабяцалі “толькі рэканструкцыю”.

На жаль, шмат цікавых праектаў за апошні час загінула. Так, напрыклад, сканаў створаны групай маладых блогераў і праграмістаў рэйтынгавы рэсурс 101blog.net, які аўтаматычна аналізаваў каля 11.000 найбольш папулярных беларускіх інтэрнэт-дзёньнікаў. Сайт дазваляў сачыць за найбольш папулярнымі навінамі, людзьмі і абмеркаваньнямі ў шырокай беларускай супольнасьці аўтараў сеткавых дзёньнікаў і быў адзіным сайтам такой скіраванасьці. Спыніў сваю працу і арыгінальны калектыўны беларускамоўны блог rozirk.org.

У адрозьненьне ад кароткатэрміновых акцыяў, якія паўстаюць на голым энтузіязме і прыносяць вынікі, больш доўгатэрміновыя праекты, на жаль, часта спыняюць сваё існаваньне менавіта празь фінансавыя праблемы. Тыя праекты, якія атрымліваюць грашовую падтрымку, бывае, таксама знікаюць праз дрэнную арганізацыю і кіраваньне. У якасьці прыкладу можна назваць сайт ініцыятывы “Трэці шлях” 3dway.org, які працяглы час быў даволі папулярнай дыскусійнай пляцоўкай. Найбольш вядомым дадзены рэсурс стаў тры гады таму дзякуючы гісторыі з сатырыстычнымі мультфільмамі. За апошні год унутраныя канфлікты і абы-які мэнаджмэнт прывялі да таго, што некалі вельмі перспэктыўны праект згубіў вагу. У самой ініцыятыве “Трэці шлях” паводле самых пазытыўных падлікаў засталася ня больш за 5-10 адсоткаў ад усіх актывістаў.

Прыцягальнымі для моладзі застаюцца інфармацыйныя праекты, зробленыя такімі ж, як яны самі, маладзёнамі. Бясспрэчным лідэрам у скіраваным на студэнцтва сэгмэнце бэйнэту зьяўляецца

generation.by, які стабільна працуе, прафэсійна напаўняе сайт і дынамічна разьвіваецца. Калі прыскаюцца правы студэнтаў, рэсурс становіцца адным з рухавікоў кампаній салідарнасьці. Напрыклад, у выпадку адлічаных з палітычных матываў Тацяны Хомы і Зьмітра Жалезнічэнкі.

Перспэктыўнымі можна назваць і больш маладыя рэсурсы моладзевай скіраванасьці. Напрыклад, moladz.org — беларускамоўны сайт з навінамі, інфармацыяй для актывістаў, парадамі па

зьяўляецца ініцыятыва zabej.info Рэдакцыя сайту — гэта аматары дваравага футболу. Яны ня толькі выдаюць якасны бюлетэнь у PDF-фармаце пра футбол, але і зьмяшчаюць арыгінальныя артыкулы пра зацікаўленасьці сучаснай моладзі, у розных гарадах краіны арганізуюць незалежныя вулічныя чэмпіянаты.

Інтэрнэт па-ранейшаму зьяўляецца месцам самавыяўленьня для маладых беларусаў. І хаця, думаю, улады ў стане ўнесці значныя сумы ў разьвіцьцё праўладных

Манітор для беларуса ці беларускі сёньня і вакно ў сьвет са сваёй даволі зачыненай краіны, і спосаб камунікацыі з аднадумцамі

“пікапе” для хлопцаў. Паўгадовы прастой перажыў сайт руху “Ініцыятыва” initiative.org. Прычынай спынення быў жорсткі прэсінг актывістаў пасля акцыі пратэстаў прадпрымальнікаў на пачатку гэтага году. Цяпер сайт, як і сам рух, зноў актывізаваў сваю працу. Адною зь цікавых апошніх падзей “Ініцыятывы” можна назваць акцыю супраць зруйнаваньня “сьцяны Цоя” (стыхійны помнік савецкаму андэграўнд-артысту). Вынікам пратэстаў у выглядзе графіці і інфармацыйнай кампаніі сталася рашэньне ўладаў аб пераносе аб’екту на некаторую адлегласьць у бок Сьвіслачы.

Сярод пакуль яшчэ адзінкавых рэгіянальных інфармацыйных ўэб-вузлоў, якія зьбіраюць зьяўляюцца або апазыцыйнымі сайтамі, або стандартнымі рэсурсамі навінаў, якія кампілюць агульнанацыянальныя навіны зь невялікім дадаткам мясцовых, можна вызначыць таксама нядаўна створаны, але цікавы сваёй задумкай рэсурс ibelarus.net. Сайт створаны, каб аб’яднаць непрафэсійных журналістаў і даць ім магчымасьць данесці да шырокай аўдыторыі рэгіянальныя падзеі.

Яскравай і самабытнай зьявай беларускай інтэрнэт-прасторы, адначасова заўважнай і ў “рэале”,

інтэрнэт-рэсурсаў і вырашэньне сваіх задачаў, пакуль што, праз адсутнасьць ідэйных блогераў, журналістаў і інтэрнэт-спэцыялістаў, атрымліваецца гэта блага.

Сёньня актывіст у Беларусі працуе ў складаных умовах. Калі параўнаць з гэтым амаль ідэальныя магчымасьці ў бэйнэце для рэалізацыі кампаній, то робяцца зразумелымі адносныя посьпехі электронных актывістаў. Праз кампактнасьць і адносную аднароднасьць беларускіх інтэрнэт-карыстальнікаў інфармацыя тут распаўсюджваецца вельмі хутка і мае вялікі розгалас. Асаблівасьцю беларускага грамадзкага актывізму можна назваць зьбіраеца стрыманае стаўленьне да палітычных акцыяў. Што да сацыяльных ініцыятываў — на іх рэагуюць беларускія інтэрнаўты куды больш ахвотна. Паступова факусаваньне на сталічным жыцьці разам з інтэрнэтам пачынае пашырацца на рэгіёны, што, напэўна, будзе мець вялікае значэньне для разьвіцьця актывізму па ўсёй краіне. Не ўпадаючы ў надта эйфарычнае ўспрыманьне віртуальнай рэчаіснасьці ў Беларусі, усё-такі трэба прызнаць менавіта інтэрнэт-прасторы найбольш перспэктыўнай стартвай пляцоўкай для разьвіцьця грамадзянскай супольнасьці

Малады фронт учора і сёння

Аўтар артыкулу, былы сябар Маладога фронту, узгадвае гісторыю ўздыму, канфліктаў, клерыкалізацыі і інвалюцыі арганізацыі. Разам з тым, Уладзімер Лабковіч верыць, што, нягледзячы на ўсе праблемы ўнутры МФ, працягам гэтага матэрыялу мусіць быць тэма “Малады фронт заўтра”.

АКТИВІЗАЦЫЯ МФ

Ідэя стварэння моладзевай арганізацыі пры Партыі БНФ узнікла напярэдадні прэзідэнцкай кампаніі ў 1993 годзе. Праўда, для рэалізацыі задуму на той момант не хапала толькі моладзі. Справа ў тым, што моладзевыя суполкі, якія ў 1988 годзе стварылі Беларускі народны фронт, у пачатку 1990-х ужо перараслі ў старэйшы партыйны актыў ці самарэалізаваліся ў творчасці і бізнэсу. Менавіта таму першая група моладзевай фракцыі Беларускага народнага фронту ўтварылася з часткі моладзі, якая ўваходзіла ў Задзіночаньне беларускіх студэнтаў. Гэтая група, нягледзячы на інтэлектуальны патэнцыял, не валодала арганізацыйным досведом і ня ведала, чым прывабіць моладзь.

Аднак партыйная моладзь і старэйшыя функцыянеры не былі падрыхтаваны да ўтварэння масавай моладзевай арганізацыі, пакуль на сядзібу БНФ не завітаў студэнт геафаку БДУ Павал Севярынец.

Павал Севярынец, адразу пасля акцыяў пратэсту ў сувязі з рэфэрэндумам 1996 году, увёў сталыя паседжаньні менскай фронтаўскай моладзі, якія адбываліся штодзень на сядзібе БНФ. Падчас гэтых паседжаньняў Павал Севярынец быў абраны кіраўніком руху, а таксама быў сфармаваны першы фармат кіраўніцтва Маладога фронту, у склад якога ўвайшлі Павал Севярынец, Яўген Скочка, Андрэй Пятроў. На той момант афіцыйна новаствораная арганізацыя называлася Моладзевая фракцыя БНФ (скарочана МФ БНФ).

Улетку 1997г. паўстала ідэя правядзеньня першага ўстаноўчага зьезду (Сойму) Маладога фронту. Аргкамітэт Сойму ўзначаліў Павал Севярынец. Сюды ўваходзіла менскае кіраўніцтва моладзі і прадстаўнікі рэгіянальных моладзевых арганізацыяў. На той момант Малады фронт задумваўся як канфэдэрацыя моладзевых рэгіянальных арганізацыяў, якая складалася зь менскай (моладзевая фракцыя БНФ на чале з Паўлам Севярынцам), магілёўскай (моладзевая арганізацыя Алесь Асіпцова) і заходняй (гарадзенская арганізацыя на чале зь Сержуком Паўленкам) частак.

У верасьні 1997 году ў Менску адбыўся першы Сойм Маладога фронту. На ім выявіліся першыя абрысы ўнутранага канфлікту ў арганізацыі. Канфлікт быў выкліканы нежаданьнем пэўнай групы менскай моладзі пагаджацца з падыходамі Паўла Севярынца. Без апошняга, нягледзячы на вонкавую дэмакратычнасьць і празрыстасьць кіраўніцтва, не магло быць прынятае ніводнае рашэньне. Канфлікт пачаў разрастацца і паглынаць амаль усіх сябраў арганізацыі. Яго кульмінацыя адбылася зімой 1998 году, калі ў супрацьстаяньне былі ўцягнутыя кіраўнікі старэйшага БНФ. Малады фронт стаў арэнай унутрыпартыйнага змаганьня Вячаслава Сіўчыка зь Лявонам Баршчэўскім і Юрам Хадыкам. Паступова Павал Севярынец цалкам выціснуў з кіраўніцтва апазыцыю. У выніку канфлікту арганізацыю пакінулі Віталь Рымашэўскі, Валянцін Стэфановіч і інш.

У 1997-1999 гадах Малады фронт зьяўляўся вялікай арганізацыяй. Да прыкладу, колькасны склад МФ перавышаў актыў БНФ. Можна сказаць, тады існавала пэўная мода на рух. Звычайна сябрамі Маладога фронту зьяўляліся студэнты 2-4 курсаў ВНУ. То бок гэта была зьбольшага студэнцкая арганізацыя. Аднак Павал Севярынец вырашыў арганізацыю перафарматаваць.

МАЛАДЫ ФРОНТ: ПЕРАЗАГРУЗКА

Увосень 1998 году Павал Севярынец прапанаваў новую канцэпцыю дзейнасьці Маладога фронту. Яна палягала на пераўтварэньні палітычнай дзейнасьці ў агітацыю з выкарыстаньнем элемэнтаў шоў і віктарынаў. Дадзеная канцэпцыя атрымала назву “Шоў Беларуска-ны”. У межах рэалізацыі канцэпцыі шматлікія агітацыйныя групы пад выглядам моладзевых краязнаўчых суполак ці моладзі Таварыства беларускай мовы ладзілі ў школах віктарыны, дыскатэкі і іншыя культурніцкія акцыі. У выніку падобнай стратэгіі студэнтам становілася нецікава ўдзельнічаць у дзейнасьці арганізацыі. Затое ў МФ у вялікай колькасьці зьявілася моладзь старэйшых клясаў школы. Вось гэтая ўзростава група пачала дамінаваць у Маладым фронце.

У канцы 1999 г. — на пачатку 2000 г. у арганізацыі пачалі зьяўляцца моладзевыя актывісты розных харызматычных пратэстанскіх плыняў. Новыя сябры (дзякуючы ўплыву на Паўла Севярынца і значную частку кіраўніц-

тва, якая складалася з асобаў, што прыйшлі на хвалі “Шоў Беларучыны”) атрымалі кантроль над арганізацыяй. Малады фронт пачаў клерыкалізавацца. Выступы кіраўніка арганізацыі і яго атачэння пачалі напаўняцца рэлігійнай прапагандай. Агульныя паседжаньні МФ становіліся ўсё больш падобнымі да сходаў пратэстантаў-харызматаў.

Менавіта тады ў Маладым фронце і разгарэўся новы, можа быць, самы моцны канфлікт. У арганізацыі сфармавалася група з кіраўніцтва арганізацыі, якая прыйшла да высновы, што новая стратэгія арганізацыі вядзе яе ў тупік, таму неабходная зьмена стратэгіі і кіраўніка.

Аляксей Янукевіч і Ўладзімер Лабковіч падрыхтавалі новую канцэпцыю арганізацыі, якая была выкладзеная ў двух дакумэнтах: “Арганізацыя прафэсіяналаў” і “Нашая стратэгія”. Апазыцыя ў арганізацыі атрымала падтрымку ў старэйшых сябраў Маладога фронту, якія стаялі ля вытокаў яе стварэньня. Трэба адзначыць, што гэтая група фактычна ня мела ніякай падтрымкі ў рэгіянальных структурах арганізацыі.

1 ліпеня 2000 г. на III Сойме Маладога фронту на пасадку старшыні ад апазыцыі быў вылучаны Аляксей Шыдлоўскі. Вынікі галасаваньня засьведчылі, што апазыцыя ў Маладым фронце прайграла. Пасьля паразы на Сойме з арганізацыі выйшлі Аляксей Янукевіч, Андрэй Пятроў, Аляксей Шыдлоўскі, Уладзімер Лабковіч. Затым шэрагі арганізацыі пакінулі практычна ўсе, хто стаяў у 1996 г. ля стырна арганізацыі.

Чарговай спробай прапанаваць альтэрнатыву Паўлу Севярынцу стаўся IV Сойм Маладога фронту, які адбыўся ўлетку 2001 году. Тады як альтэрнатыва дзейнаму кіраўніку руху выступіў актывіст з Горадні Вадзім Саранчукоў. Фактычна спробу зьмены Паўла Севярынца ажыццяўлялі старэйшыя сябры арганізацыі з рэгіёнаў. А таксама тыя, хто яшчэ год таму рашуча не падтрымліваў менскую апазыцыю. Гэты зьезд быў даволі драматычным. Спачатку большасьць галасоў набраў плян арганізацыі, які распрацоўваўся ўжо былымі маладафронтаўцамі Аляк-

сеем Янукевічам і Ўладзімерам Лабковічам. Аднак пры выбары старшыні МФ зь невялікім адрывам перамог Павал Севярынец. Тады шэрагі арганізацыі пакінулі практычна ўсе актывісты першай хвалі Маладога фронту: Аляксей Чарняеў, Алёна Валынец, Вадзім Саранчукоў і іншыя. Малады фронт зьмяніўся цалкам, і яго ўжо не маглі пазнаць тыя, хто ўвосень 1997 г. удзельнічаў у I устаноўчым Сойме арганізацыі.

БЕЗ АКТЫВІСТАЎ ПЕРШАЙ ХВАЛІ: ДЭФРАГМЕНТАЦЫЯ

З 2001 да 2004 году Малады фронт, хаця фармальна і захоўваў статус маладзёжкі БНФ, пасьлядоўна дыстацыянаваўся ад партыйнага кіраўніцтва. Гэта было звязана з тым, што распачалася працэдура выключэньня з партыі Вячаслава Сіўчыка, які зьяўляўся адным з асноўных лабістаў кандыдатуры Паўла Севярынца. У сваю чаргу, Павал Севярынец (разумеючы, што яго ўзрост не адпавядае арганізацыі) прыйшоў да высновы, што яму неабходна стаць самастойнай палітычнай адзінкай, а ня быць прывязаным да агульнапартыйнай лініі.

Чарговы скандал разгарэўся ў 2004 г., калі насуперак старэйшаму БНФ, Малады фронт сфармаваў самастойны сьпіс кандыдатаў у дэпутаты ў Палату прадстаўнікоў. У выніку канфлікту Павал Севярынец выйшаў з БНФ і абвясціў Малады фронт незалежным ад матчынай партыі. Апроч таго, кіраўнік арганізацыі заявіў аб далучэньні да Эўрапейскай кааліцыі Міколы Статкевіча, якая пазыцыянавалася як супрацьпастаўленьне кааліцыі “Пяцёрка+”, куды ўваходзіў і БНФ.

У 2004 годзе Малады фронт ужо не ўяўляў той сілы, якая была напрыканцы 1990-х гадоў. Вялікая колькасьць рэгіянальных структураў спыніла сваё існаваньне, рэгулярныя паседжаньні, якія раней адбываліся шточацьвер, страцілі масавасьць і збольшага адбываліся па традыцыі. Клерыкалізм лідэраў арганізацыі відавочна адштурхоўваў вялікую колькасьць моладзі.

Адчуваньне крызысу вымусіла

правесьці чарговы Сойм Маладога фронту. На ім Павал Севярынец, разумеючы немагчымасьць далейшага кіраваньня арганізацыяй, вырашыў фармальна перадаць стырно свайму пераемніку — Зьмітру Дашкевічу. Новы лідэр ня меў ні адукацыі, ні харызмы Севярынца, затое быў гатовы трымаць курс на далейшую эвангелізацыю арганізацыі. Прыхільнікі першай хвалі актывістаў паспрабавалі зьмяніць становішча, вылучыўшы ў кандыдаты на старшыню берасьцейца Сержука Бахуна. Павал Севярынец (які баяўся вяртаньня былых актывістаў, а сам арганізацыяй кіраваць болей ня мог) дамогся пагадненьня паміж Бахуном і Дашкевічам. Цалкам натуральна, што Зьміцер Дашкевіч, жывучы ў Менску і экспloatуючы падтрымку Паўла Севярынца, даволі хутка абышоў старэйшага Сержука Бахуна. Фактычна, кіраўніком Маладога фронту стаў Зьміцер Дашкевіч. А Павал Севярынец сышоў у “дарослую палітыку”.

БЕЗ СЕВЯРЫНЦА: НОВАЯ ЗАГРУЗКА

З 2005 году і да сёньня сябры Маладога фронту знаходзяцца пад рэпрэсіямі ўлады. Няма ніводнай арганізацыі ў Беларусі, якая магла б хаця неяк параўнацца з колькасьцю рэпрэсаваных. Тое, што арганізацыя дагэтуль існуе і дзейнічае, выклікае павагу.

Масавыя рэпрэсіі вымусілі перагледзець структуру арганізацыі. Так, МФ стаў максымальна дэцэнтралізаваным, дзе рэгіянальныя аддзяленьні фактычна дзейнічаюць паасобку ці ўвогуле спынілі сваё існаваньне.

Сёньняшні Малады фронт нельга параўнаць нават з Маладым фронтам пяцігадовай даўніны. Але падобнае можна сьмела сказаць і ў дачыненні да любой іншай арганізацыі ў Беларусі. Супрацьстаяньне па-ранейшаму вабіць моладзь. І нягледзячы на некаторыя ідэалагічныя забавоны лідэраў МФ, энэргія, закладзеная ў арганізацыю, дазваляе з упэўненасьцю казаць, што працягам гэтай тэмы мусіць быць артыкул “Малады фронт заўтра”.

Уладзімер Лабковіч

Багдан Арлоў. Адзін са стваральнікаў сайту онлайнвых трансляцый футбольных матчаў www.match.by:

“Сайт стваралі ўдвух з сябрам і калегам па працы. Першыя паўгоду рабілі ўсё самастойна.

Спачатку на матчах, калі нас бачылі з ноўтбукамі, прымалі за замежнікаў. Цяпер маем некалькі дзясяткаў валянтэраў. Раней ніхто футбольных онлайнвых трансляцый на прасторах Беларусі не рабіў. Мы вырашылі сканцэнтраватца на матчах беларускага футбалу, паколькі ня згодныя з пазыцыяй, што ўсё сваё — кепскае, а чужое — добрае.

Наколькі запатрабаваныя онлайннавыя трансляцыі? Цяжка сказаць. Беларускі футбол — справа загадкавая. Зайдзіце на наш сайт і спытайце ў наведнікаў. Я тут асоба суб’ектыўная. Што да таго, ці зьяўляемся мы структурай грамадзянскай супольнасці, то на гэтае пытаньне нельга даць адназначны адказ. З аднаго боку, нашая ініцыятыва на дадзеным этапе зьяўляецца некамерцыйнай. А з другога, цяжка ўявіць, што ў нас ёсць сапраўдная грамадзянская супольнасць. Мы ў ёй папросту не жывем. Ці ў нас яна толькі фармуецца”.

Фота naviny.by

Ня проста гарпастум

(лац. Harpastum/harpustum — антычная гульня ў мяч)

На першы погляд, каляфутбольныя ініцыятывы мала маюць агульнага са структурамі грамадзянскай супольнасці. Асабліва, калі згадаць агрэсіўных фанатаў, якія б’юцца паміж сабой пасля матчаў. Далучаць моладзь (ды ня толькі) да грамадзкай дзейнасці праз арганізацыю футбольных матчаў спрабавалі і спрабуюць разнастайныя НДА і палітычныя партыі (да прыкладу, футбольныя матчы, прысьвечаныя абвешчэнню БНР). Аднак апошнім часам сталі зьяўляцца ініцыятывы, якія дыстанцуюцца ад палітычных кампаній. Звычайна іх ініцыятарамі выступаюць аматары футбалу, якія ня проста хочуць балець за ўлюбёныя каманды, але і актывізуюць іншых людзей да супольнай дзейнасці. Такім чынам, мы маем справу з калектыўнай самаарганізацыяй, што зьяўляецца характарыстыкай грамадзянскай супольнасці.

Яўген Крупка

Усё ж такі пашэнціла беларускім футбалістам з іхнімі адданымі заўзятарамі, бо айчыны гарпастум — зьява вельмі супярэчлівая. Хоць узровень клубнага нажнага мяча ўжо ня першае дзесяцігодзьдзе пакідае жадаць лепшага, а нацыянальная зборная штогод традыцыйна замыкае кожную турнірную табліцу, народ усё роўна ўпарта цягнецца на стадыёны. Даць рацыянальнае тлумачэнне заўзятарскай веры беларусаў у свае ўлюбёныя каманды вельмі цяжка. Што да эмацыйнага боку мэдаля — усё больш-менш зразумела: народ прагне чуда...

Зрэшты, дзеля справядлівасці варта прызнаць, што доўгачаканы пуд часам здараецца. Напрыклад, адна з самых рэзанансных у свой час гульняў нацыянальнай зборнай супраць Галандыі ў 1995 годзе. Тады беларусы на сталічным стадыёне “Дынама” перамаглі сваіх супернікаў з лікам 1:0. Брану галандцаў распычатаў футбаліст з фрызурай састарэлага Джымі Гэндрыкса Сяргей Герасімец... А пасля было шмат

выдатных гульняў з сусветнымі сярэднячкамі, грандамі і лузэрамі. Аднак ніводнага разу беларусы ня трапілі ў топ-турнір.

Часта бывае так, што менавіта заўзятарам бывае сорамна за гульню сваёй каманды. Прайгралі з ганебным лікам і ўсё такое. А банальная ісыціна, што, маўляў, мяч круглы, ужо даўно нікога не цікавіць. Адваротная ілюстрацыя — калі спартоўцы пазбягаюць асацыяцыяў з сябрамі сваіх фан-клубаў. Вось, напрыклад, ангельскім футбалістам часта бывае сорамна за выкідоны сваіх суайчыньнікаў. Да нядаўняга часу словазлучэнне “ангельскі фан” выклікала нэрвовы цік у праваахоўнікаў усіх эўрапейскіх краінаў. Дайшло да таго, што ў Скотлэнд-Ярдзе вырашылі стварыць адмысловы дэпартамент футбольнай паліцыі, які б займаўся найбольш ак-

тыўнымі заўзятарамі. Цяпер самыя гарачыя галовы з туманнага Альбіёну назіраюць за сваімі кумірамі па тэлевізары.

Беларускія аматары футбалу ведаюць свае каманды. І, здаецца, апошнія поспехі барысаўскага клубу БАТЭ сведчаць пра тое, што жаданні часам могуць матэрыялізоўвацца. Выхад БАТЭ ў групу стадыю Лігі чэмпіёнаў ёсць таму ілюстрацыяй.

Адна з найбольш заўважных персанажаў, што суправаджаюць белзборную на матчах, — заўзятарская група Б-12. Энтузіясты ня проста актыўна балеюць за нацыянальную каманду ды ствараюць адмысловыя чытанкі. Яны робяць гэта супольна. Арганізатары калектыўнай падтрымкі беларускіх футбалістаў шукаць ня варта. Сяброўства ў групе Б-12 ніяк не фіксуецца, членскія ўнёскі плаціць ня трэба. Папелчнікі плянуюць свае вылазкі ў інтэрнэце на адмысловай бачыне. За фан-групай Б-12 ніколі не заўважаліся бойкі, п'янкі і хуліганства. Аматары бяруць з сабой на гульні добры настрой, саколкі, бубны і нацыянальныя сцягі. Чытанкі, дарэчы, выкрываюцца па-беларуску. На апошняй гульні зборнай Беларусі па футболе з камандай Англіі сябры Б-12 замест забароненых б-ч-б палотнішчаў эфектна трымалі ў руках плякаты з гербамі беларускіх гарадоў. Вось такая футбольная партызанка атрымліваецца.

Яшчэ адзін каляфутбольны праект, які заслугоўвае ўвагі, — справа чалавека-парахода Багдана Арлова www.match.by. На гэтай старонцы ахвочыя могуць убачыць жывую онлайнавую трансляцыю футбольных матчаў з разнастайных краінаў. Калі хуткасьць інтэрнэту і трафік дазваляюць аматарам футбалу назіраць за ўсімі перыпэтыямі гульні — можна зазірнуць на згаданую бачыну. Хлопцы з www.match.by са сваімі ноўтбукамі, як правіла, прысутнічаюць на самых заўважных матчах з удзелам беларускіх і ня толькі дружнаў.

У Беларусі існуе альтэрнатыўны футбольны чэмпіянат дваравых камандаў. Падрабязнасьці ўдзелу ў

“антыскураным мячы” можна даведацца на старонцы з правакацыйным адрасам <http://zabej.info>. Што цікава, нягледзячы на суворы назоў, кантэнт сайту сведчыць пра выключны пацыфізм яго стваральнікаў. Праўда, часам ініцыятары аматарскага футболу дэманструюць свой баявы дух ня толькі на футбольным полі. Ня так даўно ў сеціве разгарэўся лякальны скандал праз прынцыповасьць сябраў zabej.info. Пасьля аднаго з турніраў, праведзеных зь лёгкай рукі МФ, ініцыятары zabej.info крытычна ацанілі арганізатарскія здольнасьці заснавальнікаў спаборніцтваў. Як паведаміў “Асамблеі” адзін з арганізатараў футбольных турніраў Міхась Воўчак, “панты мусяць адпавядаць магчымасьцям. Калі ня так, то гэта трэба выносіць на публічнае абмеркаваньне”. Падобная пазыцыя была агучаная аднаму незалежнаму радыё, якое вяшчае з-за межаў Беларусі. Па выхадзе сюжэту ў этэр крытычныя выказваньні забейцаў цудоўным чынам былі парэзаныя. У выніку слухачы пачулі прычасаную версію акалічнасьцяў правядзеньня турніру. Актывісты аматарскага спорту zabej.info ня толькі папулярызуюць моладзевы футбол у краіне, але і намагаюцца асьвятляць свае ініцыятывы на сваёй старонцы і ў ЖЖ. Фэміністкі могуць спаць спакойна: энтузіясты zabej.info займаюцца арганізацыяй і жаночага футбольнага турніру. На афіцыйнай старонцы прапагандыстаў гульні ў мяч можна спампаваць аўдыё і відэа з выпускамі каляспартовых навінаў. А ўсяго за нядоўгі час існаваньня ініцыятывы было праведзена каля 1.500 матчаў.

Усе пералічаныя каляфутбольныя ініцыятывы падпадаюць пад клясычнае азначэньне суб'ектаў грамадзянскае супольнасьці. Для дасягненьня сваіх мэтаў падобным аб'яднаньням не патрэбныя ні юрыдычны адрас, ні наяўнасьць гербай пачаткі. Любая нізавая актыўнасьць, што грунтуецца на супольным інтарэсе, асабліва каштоўная ў грамадстве, якое часта ня хоча думаць пра гэты самы супольны інтарэс. А перамогі беларусаў усё ж будуць.

Міхась Воўчак. Арганізатар футбольных турніраў у межах ініцыятывы <http://zabej.info>:

“Мы вырашылі стварыць нашу ініцыятыву, паколькі ня ведалі, куды падзець сваю энэргію. А паколькі з выбарам формаў было складана, а мы ўсе зьяўляемся аматарамі футболу, то абралі футбольную ініцыятыву. Чым мы адрозьніваемся ад іншых ініцыятываў па арганізацыі неформальных футбольных матчаў? Тыя арганізацыі, якія Вы назвалі (МФ, сацыял-дэмакраты — **заўв. аўт.**), — гэта палітычныя арганізацыі, якія арганізуюць матчы з пэўнай палітычнай мэтай ці пад якую-небудзь дату. У зладжаных падобных аб'яднаньнях турнірах звычайна ўдзельнічаюць сябры арганізацыі. Гэтыя мерапрыемствы часцей за ўсё зьяўляюцца немасавымі і ўнутранымі. Наша ж мэта — гэта пакрыцьцё футбольнай сеткай усёй краіны. Спачатку разьвіцьцё футболу ў адным двары, пасьля ў іншым, пасьля ў горадзе — і так на ўсю краіну. Хочацца ўцягнуць у дваравы футбол як мага болей людзей, разьвіць неформальны спорт. Нам прыемна рабіць штосьці стваральнае і працаваць зь людзьмі. У нашых турнірах удзельнічае вельмі шмат незнаёмых асобаў. За тры сэзоны мы правялі каля 1.500 матчаў. Было б вельмі добра мець свой уласны стадыён. Цяпер мы гуляем на дваравых стадыёнах. Зь міліцыяй праблемаў няма. Адзінае, часам супрацоўнікі органаў пытаюць, ці не ад якіх-небудзь палітычных партыяў мы ладзім гульні?”

Кантроль, неакрэсьленасьць, рызыка

Моладзевыя хрысьціянскія ініцыятывы ў Беларусі

Калі сэктар рэлігійных моладзевых ініцыятываў, у пэўным сэнсе, досыць разьвіты ў межах рэлігійных арганізацый, то сэктар хрысьціянскіх грамадзкіх моладзевых арганізацый практычна пусты. Па-сутнасьці, можна параўнаць моладзевыя рэлігійныя арганізацыі з царкоўным БРСМ-ам, які ствараецца “зверху” і арганізуе моладзь для пэўнай дзейнасьці.

Наталля Васілевіч

Сучасныя моладзевыя ініцыятывы і арганізацыі ў Беларусі — гэта асаблівы від няўрадавых арганізацыяў. Часьцей за ўсё такія арганізацыі ствараюцца ў межах рэлігійных абшчынаў і аб’яднаньняў і функцыянуюць у кантэксце ажыццяўленьня рэлігійнай арганізацыяй місіянерскай, выхаваўчай, адукацыйнай і іншай дзейнасьці ў дачыненні да моладзі, якая належыць ці патэнцыйна можа належаць да той ці іншай рэлігійнай арганізацыі.

Па-сутнасьці, такія арганізацыі зьяўляюцца формай працы з моладзьдзю. Яны ствараюцца і апускаюцца сьвятарамі ці спэцыяльна прызначанымі служкамі. Часта кіраўнічыя пасады займаюць іх дзеці ці дзеці царкоўных актывістаў. Такія арганізацыі нават могуць ня мець спэцыяльнага статусу, статуту дзейнасьці, не рэгіструюцца ў якасьці арганізацый ці ініцыятываў. Ды і дзейны закон “Аб свабодзе сумленьня і рэлігійных арганізацыяў” прапануе дакладна вызначаны пераклік формаў аб’яднаньняў і асацыяцыяў з мэтай ажыццяўленьня рэлігійнай дзейнасьці: рэлігійныя абшчыны, рэлігійныя аб’яднаньні (аб’яд-

наньні абшчынаў), манастыры і манаскія абшчыны, рэлігійныя брацтвы і сястрынствы, рэлігійныя місіі і духоўныя навучальныя ўстановы. Ніякіх клюбаў, моладзевых цэнтраў, аб’яднаньняў моладзі і г.д. не прадугледжана.

Адзінай арганізацыйнай формай, якая выкарыстоўваецца пераважна праваслаўнымі, зьяўляецца форма брацтва, у прыватнасьці, моладзевага брацтва. Такія брацтвы моладзі ствараюцца пры розных праваслаўных прыходах, што вызначана статутам Беларускай праваслаўнай царквы. Але, паводле закону “Аб свабодзе сумленьня”, ствараць брацтва мае права толькі рэлігійнае аб’яднаньне. Таму абсалютная большасьць моладзевых прыходзкіх ініцыятываў і арганізацыяў існуюць па-за прававым полем. Рэлігійныя, канфэсійныя, прыходзкія моладзевыя клубы, цэнтры юрыдычна не зьяўляюцца арганізацыямі і дзейнічаюць у форме сустрэчаў, гутарак, моладзевых служэньняў і г.д., ці зарэгістраваныя ў якасьці брацтваў альбо аддзелаў рэлігійных аб’яднаньняў па працы з моладзьдзю. Усе вышэй пералічаныя арганізацыі маюць канфэсійны характар, існуюць у межах аднаго рэлігійнага аб’яднаньня, адной канфэсіі, і

ва ўсёй сваёй дзейнасьці падпарадкоўваюцца і справаздачныя кіраўніцтву канфэсіі. Таму мае сэнс разгледзець асаблівасьці дзейнасьці розных арганізацыяў у межах розных хрысьціянскіх канфэсій.

МОЛАДЗЕВЫЯ ІНІЦЫЯТЫВЫ І АРГАНІЗАЦЫІ БЕЛАРУСКАЙ ПРАВАСЛАўНАЙ ЦАРКВЫ

Адначу некаторыя найбуйнейшыя і найбольш актыўныя арганізацыі Беларускай праваслаўнае царквы (дзейныя, так і тыя, што спынілі сваю дзейнасьць у апошнія гады). Пра дзейнасьць незарэгістраваных і неафіяваных з прыходам ці япархіяльнымі структурамі арганізацыяў дакладнай інфармацыі давацца ня будзе ў сувязі з магчымасьцю іх пераследу, як гэта адбылося ў 2006 г. у выпадку з гомельскім брацтвам. Тады лідэр дадзенай рэлігійнай групы С. Несьцяровіч быў прыцягнуты да адміністрацыйнай адказнасьці за незаконную рэлігійную дзейнасьць.

1. Сьвята-Нікольскае брацтва праваслаўнай моладзі пры Сьвята-Петра-Паўлаўскім саборы Менску (іншая назва — брацтва Студэнтаў-мэдыкаў). Асноўнай дзейнасьцю брацтва зьяўляецца слу-

жэньне акафіста сьвц. Мікалаю Цудатворцу, гутаркі і сустрэчы сябраў брацтва, дапамога ў прыходзе, арганізацыя сустрэчаў праваслаўнай моладзі, дапамога ў нядзельнай школе і ў праваслаўным дзіцячым лягеры, паломніцтвы.

2. Моладзевае брацтва Сьвшчмч. Уладзімера (Хіраска) пры храме Іконы Божай Маці “Усіх тужлівых Радасьць”. Займаецца супольнымі малітвамі, сустрэчамі, дапамогай у прыходзе, сацыяльнай дзейнасьцю, арганізацыяй сустрэчаў праваслаўнай моладзі, паломніцтвамі.

3. Брацтва Сьв. дабр. кн. Канстанціна Астроскага (моладзевая філія брацтва Трох віленскіх пакутнікаў) пры Сьвята-Петра-Паўлаўскім саборы Менску. Першапачаткова брацтва існавала пры Сьвята-Петра-Паўлаўскім саборы і дзейнічала разам з брацтвам Трох віленскіх пакутнікаў — дапамагала правядзеньню богаслужэньняў на беларускай мове, займалася выдавецкай дзейнасьцю, ладзіла сустрэчы са сьвятаром, арганізоўвала катэхізацыйную і асьветніцкую, а таксама ў невялікім маштабе сацыяльную дзейнасьць. Апроч таго, брацтва актыўна супрацоўнічала з міжнароднымі студэнцкімі хрысьціянскімі арганізацыямі, а таксама сусьветным брацтвам праваслаўнай моладзі “Сіндэмас”. Праз сваю актыўнасьць у дадзеных сферах, а таксама праз надвычайную самастойнасьць, брацтва Дабр. кн. Канстанціна Астроскага было пазбаўленае дабраславеньня на дзейнасьць пры Сьвята-Петра-Паўлаўскім саборы ў 2000-2001 гг. Досыць вялікая група з брацтва з таго часу знаходзіць сабе “прытулак” пры розных прыходах. Напрыклад, да апошняга часу брацтва праводзіла місіянерскія, адукацыйныя і катэхізычныя гутаркі на беларускай мове пры Сьвята-Ўваскрасенскім прыходзе Менску.

4. Моладзевая група брацтва Сьвятых пакутнікаў Антонія, Яна і Яўстафія Віленскіх пры Сьвята-Петра-Паўлаўскім саборы Менску. Яна была ўтвораная замест брацтва Канстанціна Астроскага. Працягвае яго дзейнасьць па дапамозе брацтву Сьвятых віленскіх пакутнікаў, прыходу, праводзіць гутаркі і сустрэчы са сьвятаром,

ладзіць паломніцтвы, удзельнічае ў міжнародных праваслаўных і міжхрысьціянскіх сустрэчах і ў беларускамоўных богаслужэньнях Петра-Паўлаўскага сабору, ажыццяўляе творчыя праекты на беларускай мове, у невялікай ступені займаецца сацыяльнай дзейнасьцю. Праз сваю пазыцыю паводле розных пытанняў царкоўнага жыцця і нежаданыя падпарадкоўвацца жорсткай дысцыпліне моладзевая група была пазбаўленая дабраславеньня на дзейнасьць пры Сьвята-Петра-Паўлаўскім саборы ў 2005 г. і з таго часу існуе неформальна.

5. Моладзевае брацтва Сьв. прав. Яна Кранштацкага пры Сьвята-Ўспенскім храме Віцебску, а таксама Віцебскі эпархіяльны аддзел па справах моладзі. Апроч традыцыйных сустрэчаў са сьвятаром, брацтва займаецца распаўсюдам беларускамоўнага богаслужэньня, праводзіць штогадовы фэстываль “Неба славянў”, а таксама хросны ход, прысьвечаны еднасьці славянскіх народаў “Агульны шлях — Адзігітрыя”, займаецца інтэрнэт-старонкай carkva.info.

6. Брацтва Сьв. дабр. кн. Даўмонта Пскоўскага Ліды. Займаецца сустрэчамі са сьвятаром, сацыяльнай дзейнасьцю, дапамогай у дзіцячым летніку, распаўсюдам беларускамоўнага богаслужэньня. Напрыклад, правядзеньне ў ліпені 2008 г. разам з сусьветным брацтвам “Сіндэмас” летніка-кансультацыі на тэму “Беларуская мова і праваслаўная царква”.

Апроч брацтваў, у праваслаўнай царкве атрымалі шырокі распаўсюд таксама і вайскова-патрыятычныя, спартова-патрыятычныя, казацкія арганізацыі, скаўцкія дружны. У большасьці выпадкаў гэтыя арганізацыі зьўляюцца не моладзевымі, а падлеткавымі, створанымі для спартовага, духоўнага, патрыятычнага, часта ў духу ідэалёгіі беларускай дзяржавы ці панславізму, выхаваньня моладзі.

Як мы можам бачыць, усе праваслаўныя рэлігійныя арганізацыі моладзі падпарадкоўваюцца рэлігійнай арганізацыі, а пры парушэньні дысцыпліны іх дзейнасьць у межах дадзенай рэлігійнай арганізацыі перапыняецца. Такія арга-

нізацыі не зьяўляюцца самакіраванымі, кіраўніцтва не выбіраецца, а, пераважна, прызначаецца на пасаду.

У сувязі з гэтым, цікава каротка прасачыць гісторыю Аб'яднання праваслаўнай моладзі Беларусі (цяпер Аб'яднання моладзі Беларускай праваслаўнай царквы — структурнага падраздзялення Беларускага экзархату). Аб'яднанне моладзі было ўтворанае ў 2002 г. Як адзначаецца ў тагачасным статусе незарэгістраванай арганізацыі, “ініцыятарамі стварэння Аб'яднання праваслаўнай моладзі Беларусі зьяўляюцца моладзевыя арганізацыі Беларускага экзархату”, а “вышэйшым кіраўнічым органам Аб'яднання зьяўляецца Зьезд праваслаўнай моладзі БПЦ”. Старшынём Аб'яднання быў прызначаны эп. Арцёмі, а адказны сакратар і Рада былі абраныя праваслаўнай моладзёў. Прыняцце новай рэдакцыі закону “Аб свабодзе сумлення” і больш жорсткая рэгламентацыя рэлігійнай дзейнасці прывялі да таго, што дзейнасць аб'яднання ў такім выглядзе стала немагчымай і пры ажыццяўленні дзейнасці сябры аб'яднання сустракалі перашкоды з боку праваахоўных органаў. Больш за тое, ужо ў 2003 г. на зьездзе праваслаўнай моладзі Беларусі новы адказны сакратар быў не абраны, як прадугледжваў статут, а насуперак волі зьезду прызначаны царкоўным кіраўніцтвам. Рэгістрацыя статуту і аб'яднання была немагчымай, бо закон не прадугледжваў такога кшталту арганізацыі ў прыкрыццё. Было вырашана арганізацыю акрэсліць як структурнае падраздзяленне Беларускага экзархату і прыняць ужо не статут, але палажэнне аб Аб'яднанні моладзі БПЦ, заднім чыслом утварыўшы яго ў студзені 2002 г.

Аб'яднанне моладзі з 2002 г. праводзіла шэраг мерапрыемстваў, такія як паломніцтвы, тэматычныя семінары, зьлёты праваслаўнай моладзі. Але ўжо пачынаючы з 2005 г. актыўнасць дадзенай арганізацыі пачынае значна спадаць, а пасля адкрытага прызначэння новага адказнага сакратара ў 2008г. наагул сыходзіць у

нябыт, саступаючы месца больш свабодным ініцыятывам.

СВАБОДНЫЯ ІНТЭРНЭТ-ІНІЦЫЯТЫВЫ

Сярод такіх ініцыятываў галоўную ролю выконвае інтэрнэт-форум праваслаўнай моладзі “Беседка” <http://besedka.info>, які першапачаткова ствараўся згаданым вышэй Сьвята-Нікольскім брацтвам пры Петра-Паўлаўскім саборы, стаўшы пляцоўкай абмеркавання для Аб'яднання моладзі. Аднак з 2007 г. “Беседка” зажала сваім жыццём, арганізуючы міжпрыходзкія сустрэчы праваслаўнай

ініцыятывы, звязаныя зь дзейнасцю міжнародных альбо за межных праваслаўных арганізацыяў, сярод найбольш значных адначым наступныя: сусветнае брацтва праваслаўнай моладзі “Сіндэсмас”, расейска-ўкраінска-беларускі фэстываль “Братыя”, Праабражэнская садружнасць праваслаўных брацтваў (цэнтар у Расеі) і звязаны зь ёй Сьвята-Філарэтаўскі інстытут (Масква), штогадовы летнік праваслаўнай моладзі на Кіпры, сустрэчы ў абшчыне Тэээ (Францыя).

Праваслаўнай арганізацыяй, якая мае асаблівы статус сярод

Калі сэктар моладзевых рэлігійных ініцыятываў, у пэўным сэнсе, досыць разьвіты ў межах дзейнасці рэлігійных арганізацый, то сэктар хрысціянскіх грамадзкіх моладзевых арганізацый практычна пусты

моладзі, нефармальныя сустрэчы, а ў лістападзе 2008 г. — зьлёт праваслаўнай моладзі “Единство”. Ёсць таксама і іншыя нефармальныя праваслаўныя ініцыятывы, галоўным чынам інтэрнэт-рэсурсы. Апроч форуму “Беседка”, трэба згадаць партал праваслаўнай моладзі “Дубус” <http://dubus.by>, беларускамоўны сайт “Сьветац” <http://svetach.org>, дзе размяшчаецца інфармацыя пра гісторыю царквы на Беларусі, навіны хрысціянскага жыцця. Абнаўленьне дадзенага рэсурсу нерэгулярнае. Таксама існуе папулярны хрысціянскі сайт “Царква” <http://churchby.info>, які дае навіны па хрысціянскім жыцці ў Беларусі і сьвеце, ажыццяўляе маніторынг рэлігійнай сытуацыі ў Беларусі, зьмяшчае багаслоўскія, гістарычныя і аналітычныя матэрыялы.

СУВЯЗЬ ЗЬ МІЖНАРОДНАЙ ПРАВАСЛАўНАЙ СУПОЛЬНАСЦЮ

Апроч вышэйназваных арганізацый можна вылучыць таксама і

праваслаўных моладзевых ініцыятываў, быў і ліквідаваны ў 2006 г. Саюз праваслаўнай моладзі Беларусі ў гонар сьв. Георгія Пабеданосца. Дадзенай арганізацыя была зарэгістраваная Мін'юстам і, паводле свайго статуту, зьяўлялася грамадзкай арганізацыяй, а не рэлігійнай, і не была звязаная зь Беларускай праваслаўнай царквой. Дадзенай арганізацыя спрычынілася да выдання зарэгістраванага ў Расеі часопіса “Теократия”, а таксама ў замоўчаным удзеле ў грамадзка-палітычнай дзейнасці, напрыклад, у вылучэнні назіральнікаў на выбары. Фармальнай прычынай ліквідацыі арганізацыі стала адсутнасць юрыдычнага адрасу, але, хутчэй, яна было звязанае са справай “Партнэрства”. Справа ў тым, што абвінавачаны ў кіраўніцтве незарэгістраванай арганізацыяй “Партнэрства” Мікалай Астрэйка ўзначальваў таксама і Саюз.

КАТАЛІЦКІЯ МОЛАДЗЕВЫЯ АРГАНІЗАЦЫІ

Асноўная форма дзейнасці каталіцкіх аб'яднанняў мала чым адрозніваецца ад моладзевых арганізацый Беларускай праваслаўнай царквы. Гэта значыць, такія арганізацыі з'яўляюцца парафіяльнымі ці дыяцэзійнымі, узначальваюцца адказным за моладзевую дзейнасць. Іх асноўнымі кірункамі актыўнасці з'яўляюцца сустрэчы са святарамі ці манахамі, рэкалекцыі, спецыяльныя малітоўныя сустрэчы, удзел у паломніцтвах, у міжнародных сустрэчах моладзі і г.д. Як і ў большасці праваслаўных брацтваў і цэнтраў, моладзевыя групы закліканыя праз сустрэчы забяспечваць сацыялізацыю моладзі ў царкве, ацаркаўленне моладзі, магчымасць знайсці сяброў. Нярэдка такія арганізацыі займаюцца і справамі міласэрнасці.

Як і ў праваслаўнай царкве, дзейнасць большасці каталіцкіх моладзевых аб'яднанняў і ініцыятываў жорстка падпарадкаваная царкоўнай іерархіі, прынамсі, такое падпарадкаванне падтрабуецца. Для ілюстрацыі дадзенага палажэння разгледзім дзейнасць Згуртавання маладых каталікоў (далей ЗМК), а таксама інтэрнэт-форуму ЗМК. Згуртаванне маладых каталікоў было зарэгістраванае як грамадзянскае, а не рэлігійная арганізацыя і праводзіла вялікую колькасць незалежных мерапрыемстваў. Напрыклад, выдала дыск "Беларускія калыханкі", праводзіла сустрэчы каталіцкай моладзі і нават хрысціянскія дыскатэкі. На інтэрнэт-форуме дадзенай арганізацыі абмяркоўваліся розныя тэмы, звязаныя як з багаслоўем Рыма-каталіцкага касцёлу і Беларускай грэка-каталіцкай царквы, так і з іх грамадскім жыццём і пастарскай практыкай.

У выніку дзейнасці арганізацыі, а таксама "ў сувязі з тым, што ў апошні час актывізавалася дзейнасць асобаў, якія называюць сябе моладзевай каталіцкай арганізацыяй", была прынятая пастанова Канфэрэнцыяй каталіцкіх біскупаў Беларусі. Апошняя заклікала "ўсіх удзельнікаў неафіцыйных арганізацый і груп, якія называюць альбо лічаць сябе каталіцкімі, спыніць несанкцыяна-

**Вядомы палітвязень
Мікалай Астрэйка быў кіраўніком
«Саюзу Праваслаўнай моладзі»**

ваную дзейнасць, бо яна падрывае дысцыпліну ў мясцовым касцёле ў Беларусі і наносіць шкоду яго адзінству". Больш за тое, ККББ нагадала "пра неправамоцнасць у адпаведнасці з Кодэксам Кананічнага права і з агульнапрынятымі нормамі міжнароднага права выкарыстання назвы "каталіцкі" без дазволу кампетэнтных касцёльных уладаў і лічыць неадпаведным маральным прынцыпам выкарыстоўваць слова "каталік, каталіцкі" ў назвах груп, не зацверджаных тымі ж уладамі". Таксама было рэкамендавана "пробашчам давесці да ведама аніматараў парафіяльных моладзевых груп і ўсіх асобаў, адказных за працу з моладзёў, пра недапушчальнасць у межах іх дзейнасці любых кантактаў з прадстаўнікамі несанкцыянаваных арганізацый і рухаў рэлігійнага, грамадскага або палітычнага кірункаў". Тым ня менш, ініцыятывы, якія ня мелі афіцыйнага дазволу іерархіі, працягваюць існаваць, сярод іх можна адзначыць, напрыклад, ініцыятыву за вяртанне касцёла Сьв. Язэпа, а таксама шэраг неформальных аб'яднанняў каталіцкай моладзі.

МОЛАДЗЕВЫЯ ІНІЦЫЯТЫВЫ ПРАТЭСТАНТАЎ

Што тычыцца пратэстанцкіх арганізацый у Беларусі, то праз

хісткае становішча падобных рэлігійных арганізацый цяжкай з'яўляецца і дзейнасць моладзі ў іх межах. Моладзевыя служэнне прызначае да місіянерскай, выхавальчай і адукацыйнай дзейнасці, а таксама дапамогі царкве ў правядзенні служэнняў, працы з дзецьмі, сацыяльнай дзейнасці. Часта моладзь у пратэстанцкіх цэрквах мае дадатковае моладзевыя богаслужэнне. Мноства пратэстанцкіх моладзевых аб'яднанняў — гэта музычныя гурты і праекты. Ёсць і спецыялізаваныя арганізацыі, такія як Campus Crusade, што праводзяць місіянерскія і духоўныя летнікі, эвангелізацыю праз ангельскую мову.

Сярод пасыховых незалежных пратэстанцкіх моладзевых ініцыятываў адначасна студэнцкі творчы хрысціянскі рух CREDO, а таксама ўэб-сайт "Иди на свет" <http://idinasvet.com>. Рух CREDO, створаны ініцыятыўнымі маладымі хрысціянамі-студэнтамі, пераважна пратэстантамі, з розных дэнамінацый — баптысцкай, пяцідесятніцкай, поўнаэвангельскай. Ён не звязаны з канкрэтнай структурай рэлігійнага аб'яднання, хоць пастаянна вядуцца кансультацыі з рознымі пастарамі і старшымі рэлігійных аб'яднанняў. Рух аб'ядноўвае значную колькасць студэнтаў-хрысціян, праводзіць сустрэчы, тэматычныя клубы, дыскусійныя спатканні, місіянерскія творчыя акцыі, у прыватнасці, м'юзыклы, а таксама займаецца валантэрскай дзейнасцю.

Ўэб-сайт "Иди на свет", хоць і ствараўся як сайт моладзі менскай царквы хрысціянаў веры эвангельскай "Дабравешчанне", аднак у ім, як на партале, прымаюць удзел нашмат больш шырокія колы хрысціянскай моладзі. Сайт з'яўляецца адным з самых наведвальных сярод рэлігійных беларускіх сайтаў, удзельнікі сайту размяшчаюць розныя артыкулы на актуальныя тэмы, а таксама абмяркоўваюць іх на форуме.

ХРЫСЦІЯНСТВА І ПАЛІТЫКА

Яшчэ адным відам хрысціянскіх ініцыятываў з'яўляюцца міжканфэсійныя моладзевыя

ініцыятывы і арганізацыі. Яны часта могуць і не зьяўляцца спецыфічна моладзевымі. Сюды адносіцца ініцыятыва “За свабоднае веравызнаньне”, кампанія за збор подпісаў за зьмены рэлігійнага заканадаўства Беларусі, у якой хрысьціянская моладзь розных канфэсій прыняла актыўны ўдзел. Міжканфэсійныя моладзевыя ініцыятывы зьяўляюцца альбо фармалізаванымі (напрыклад, міжканфэсійная моладзевая група

імшы ў Будславе ў 2008 г.

СВАБОДА СУМЛЕННЯ Ў ВІРТУАЛЬНАЙ СФЭРЫ

Трэба адзначыць, што ў сфэры хрысьціянскіх моладзевых арганізацый назіраюцца тэндэнцыі, характэрныя і для беларускага “трэцяга сэктару”. Перш за ўсё, гэта ціск незалежных ініцыятываў з боку дзяржавы. Толькі ў нашым выпадку сюды дадаецца яшчэ і жорсткі кантроль з боку рэлігій-

Як і ў праваслаўнай царкве, дзейнасьць большасці каталіцкіх моладзевых аб’яднаньняў падпарадкаваная царкоўнай герархіі, прынамсі, такое падпарадкаваньне патрабуецца

пры Міжнародным адукацыйным цэнтры ў Менску, пра дзейнасьць якой практычна няма ніякай інфармацыі), альбо могуць быць цалкам нефармальнымі сустрэчамі.

Асобнае месца сярод хрысьціянскіх арганізацыяў і ініцыятываў займаюць палітычныя арганізацыі, што пастулююць сваю сувязь з хрысьціянствам. На дадзены момант у Беларусі такіх арганізацый дзейнічае дзьве — гэта Малады фронт і Беларуская хрысьціянская дэмакратыя. Яны створаныя маладымі палітыкамі-хрысьціянамі розных канфэсій для прасоўваньня хрысьціянскіх каштоўнасьцяў у палітыку, а таксама зьвязаныя з шэрагам кампаніяў: праваабарончых, практу “Пакаяньня”, супраць акультызму, супраць спаронаў. БХД праводзіць канфэрэнцыі, выдае дыскі хрысьціянскай музыкі, праводзіць сустрэчы і занятыя па гісторыі хрысьціянства на Беларусі, па беларускай мове і інш. Часам акцыі Маладога фронту і БХД носяць кур’ёзны характар. Да прыкладу, акцыя абмену папярковых сардэчак з цытатамі зь Бібліі на прэзэрватывы, якую ладзіў у межах сьвяткаваньня дня сьв. Валянціна Малады фронт у 2002 г., ці ўзьняцьце бел-чырвона-белых сьцягоў на сьвяточнай

ных арганізацый, які ў шэрагу выпадкаў зразумелы і апраўданы. Аднак дадзены кантроль прыводзіць да амаль поўнай адсутнасьці моцных незалежных моладзевых хрысьціянскіх ініцыятываў і арганізацыяў, падобных на тыя, што існуюць у краінах Заходняй Эўропы, т.зв. студэнцкіх хрысьціянскіх арганізацыяў.

Па-другое, неакрэсьленасьць праўнага становішча хрысьціянскіх моладзевых арганізацыяў: ці яны зьяўляюцца пераважна рэлігійнымі, ці грамадзкімі арганізацыямі. І калі сэктар моладзевых рэлігійных ініцыятываў, у пэўным сэнсе, досыць разьвіты ў межах дзейнасьці рэлігійных арганізацый, то сэктар хрысьціянскіх грамадзкіх моладзевых арганізацый практычна пусты. Па-сутнасьці, можна параўнаць моладзевыя рэлігійныя арганізацыі з царкоўным БРСМ-ам, які ствараецца “зьверху” і арганізуе моладзь для пэўнай дзейнасьці.

Па-трэцяе, вышэйназваныя прычыны вымушаюць шэраг незалежных хрысьціянскіх ініцыятываў дзейнічаць нефармальна, а гэта значыць — рызыкаваць. Гэта вымушае хрысьціянскую моладзь шукаць магчымасьці самавыяўленьня ў інтэрнэце, блогах, а таксама ў інтэрнэт-суполках.

Адукацыйны гід

Цэнтральнаэўрапейскі ўнівэрсытэт (ЦЭЎ) – шматнацыянальны ўнівэрсытэт. Большасць студэнтаў зьяўляюцца грамадзянамі цэнтральнаэўрапейскіх краінаў і краінаў былога Савецкага Саюзу. Сайт ЦЭЎ: <http://www.ceu.hu./home/>
Эўрапейскі гуманітарны ўнівэрсытэт (ЭГУ). З 2005 году дзейнічае ў Вільні і прапаноўвае праграмы бакаляўрскай і магістарскай падрыхтоўкі для студэнтаў зь Беларусі. Сайт унівэрсытэту:

<http://ehu.lt/>

Studium Europy Wschodniej пры Варшаўскім унівэрсытэце быў арганізаваны пры Інстытуце арыенталістыкі ў 1990 годзе. Займаецца навуковай дзейнасьцю, зьвязанай з краінамі былога камуністычнага блёку. Інфармацыя:

<http://www.studium.uw.edu.pl/?id=main>
Эрасмус Мандус – новая эўрапейская адукацыйная прапанова ЭЗ Беларусі.

Дададзеныя праграма цяпер дасяжная ня толькі для кандыдатаў з краінаў ЭЗ, але і з Украіны, Малдовы і Беларусі. Аспіранты і навукоўцы маюць магчымасьць атрымаць стыпэндыю для дасьледаваньняў у краінах Эўрапейскага Зьвязу. Дадатковая інфармацыя:

http://www.delukr.ec.europa.eu/erasmus_mundus.html

http://ec.europa.eu/education/programmes/mundus/index_en.html

Нямецкая служба акадэмічных абменаў DAAD – адна з найбольш уплывовых у сьвеце пасярэдніцкіх арганізацыяў у гэтай сфэры.

Інфармацыя:

<http://www.daad-ic-minsk.by/>

<http://www.daad.de/deutschland/index.en.html>

Вышэградзкі фонд. Прапаноўвае стыпэндыі для грамадзянаў краінаў В4, а таксама Беларусі, Харватыі, Малдовы, Украіны, Сэрбіі і РФ. Сайт: <http://www.visegradfund.org/scholarships.html>

Фонд Сораса прапаноўвае гранты, у тым ліку грамадзянам Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы, краінаў былога Савецкага Саюзу і Манголіі. Інфармацыя: <http://www.soros.org/grants>

Акадэмічны праект Ўэбфоліо прапаноўвае інфармацыю пра стыпэндыі, летнія школы і канфэрэнцыі. Дадатковая інфармацыя: <http://www.afpwebfolio.org/>

Інфармацыя падрыхтаваная пры дапамозе сайту <http://edu.euro26.by/>

Замежная адукацыя і айчынная вучоба

**Кацярына Пшыбыльска,
магістар культурнага
пры ўніверсітэце Ланкастэр**

“Існуе шмат эўрапейскіх і амэрыканскіх праграмаў для беларускай моладзі. Беларусам створаны ўсе ўмовы, каб плённа вучыцца і развівацца на глебе міжнароднай адукацыі. У залежнасці ад выбранага кірунку ўніверсітэты могуць прапанаваць разнастайныя праграмы і курсы, а таксама стажыроўкі, працу і від на жыхарства...”

Гэта была цытата з майго яшчэ ненадрукаванага артыкула аб адукацыйных магчымасцях для беларусаў за мяжой. Ненадрукаванага, бо ненапісанага. Які год збіраюся засесці за напісанне шэдэўра даведнікавага мастацтва па гэтых пытаннях і кожны раз кідаю гэтую справу. Няма натхнення і жадання апісваць “адукацыйныя праграмы для беларусаў за мяжой”. Перш-наперш, няма жадання вылаўліваць з усяго абшару адукацыйных магчымасцяў адмысловыя праграмы менавіта для беларусаў. Навошта падзяляць усе праграмы на “для нас” і “не для нас”? Беларусы на роўні з іншымі могуць падаваць заяўкі ў большасць універсітэтаў і на вялікую колькасць стыпэндый, бо звычайна адміністрацыя міжнародных праграмаў не падзяляе моладзь на беларускую і небеларускую.

Часта, калі даведваюцца, што працуеш у галіне міжнароднай адукацыі, то чакаюць ад цябе пераліку адпаведных праграмаў, дапамогі ў абранні лепшай і ў напісанні матывацыйнага ліста з тлумачэннем, куды яго дасылаць. Але гэта ў нашых школах кожнага пацягнуць на прафарыента-

цыю, а пасля дадуць спіс універсаў, куды “варта” пайсці. А пасля клясная кіраўнічка / намесніца дырэктара скіруе цябе да прыёмнай камісіі, дзе табе дадуць даведку, пакажуць схему, растлумачаць, што, як, дзе, куды і калі.

На ўзроўні міжнароднай адукацыі кніжак і схемаў не існуе. Інфармацыю трэба шукаць і збіраць самому, сыходзячы з патрэбаў. І ніякіх там няма клясных кіраўнічак. Гэта патрабуе самастойнасці, цяплівасці, адвагі і веры ў свае сілы. Некалі майго знаёмага доктара гістарычных навук выкінулі з працы ў адной з амэрыканскіх кавярняў, калі даведліся пра яго акадэмічны дасягненні. Каб не займаў не сваё месца. Я тады абуралася, а цяпер разумею. Бо ня варта гэта чалавека выбітных здольнасцяў — хвацца і пазбягаць спаборніцтва з сябе падобнымі.

Пасля школы трэба ісці ва ўніверсітэт альбо на працу. Хаця самы распаўсюджаны варыянт сярод беларускай моладзі — гэта, канечне, сказаць: “А я гэтых амэрыканцаў / немцаў / палякаў не люблю, ды і ўвогуле я ўсё роўна не прайду, гэта ўсё так далёка і страшна”. Лепш мы пасядзім дома, са сваім нецікавым, неактуальным, незразумелым статусам маладога спецыяліста. Альбо будзем кіравацца нейкімі эфэмэрычнымі катэгорыямі “вось скончу ўнівер і паспрабую”, а пасля “вось адпраціую па разьмеркаванні і падам заяўку”, пасля “ну вось накаплю на комп і паеду” і так далей. Але ж жыццё адбываецца цяпер, і няма часу чакаць, пакуль скончыцца ўніверсітэт, разьмеркаваньне ці праца на новы кампутар.

А час марнуецца. Шкада. Бо ўсё магчыма. Ніхто ня кажа, што трапіць на міжнародную праграму проста. Але ніхто не забараняе спрабаваць. Трэба знайсці ў сабе сілы скіравацца на дасягненне мэты, а не шкадаваць сябе словамі “ой, мяне, канечне, ня возьмуць”. Варта пагадзіцца на тое, што трэба будзе вучыцца, змяняцца, дастасоўвацца і цяжка працаваць. Што трэба будзе адказваць на выклікі.

Вучоба за мяжой — гэта досвед, які дазваляе зразумець, што жыццё можа быць іншым. Адзін з найважнейшых плюсаў адукацыі за мяжой — яна робіць вольным. Вучоба за мяжой вучыць самастойнасці. Ніхто ня будзе бегаць за табой, калі ты не наведваеш заняткі. Адсутнасць на занятках будзе, зрэшты, сьведчыць толькі пра тваю недальнабачнасць, бо толькі там можна разабрацца з усім тым матэрыялам, які ня проста пазначаны ў праграме, а якім сапраўды трэба авалодаць. І не адсэі да сэсіі, а паслядоўна і сьстэматычна. Калі адсутнічае час для здачы працаў на працягу ўсяго курсу, ніякі, нават самы бліскучы адказ на іспыце, не выратуе. З асабістага досведу магу сказаць: першыя тыдні як у сярэдніх, так і ў вышэйшых замежных навучальных установах заўсёды выклікаюць шок — а дзе арганізацыйныя спатканьні, дзе абвесткі, дзе стараста, дзе куратар, каб сказаць мне, куды трэба ісці і што рабіць. У замежных універсітэтах, нават калі адлічаць, не заўсёды папярэдняе: ведаць пра акалічнасці вучобы твая праблема і твая адказнасць.

І яшчэ, вучоба за мяжой, у тым ліку самы яе неформальны варыянт, вучыць разлічваць на сябе, а не на дзяржаву, маму, авось, ці калектыў, які дапаможа. Калі не напішаш працы, выкладчык не “зразумее” і не “пачакае”; калі сам не пачнеш працаваць, ніхто табе працы не дасць і па разьмеркаванні цягаць ня будзе. Вось і вучыся ўсяго дасягаць сам і пачынаеш разумець, што ўсё можна і што гэта — толькі пачатак, бо наперадзе яшчэ мастэрс, а пасля яшчэ шмат-шмат фэлоўшыпаў, стажыровак, а можа, і доктарская.

Пакаленьне Y

Яны ходзяць у аднолькавыя школы і вучацца па ўніфікаваных праграмах. Яны здаюць цэнтралізаваныя тэсты па гісторыі Беларусі, у якіх няма “няправільных” імёнаў і зададзеныя адназначныя адказы на пытаньні пра разьвіцьцё краіны на сучасным этапе. Ва ўнівэрсытэтах іх чакае БРСМ і курс па дзяржаўнай ідэалёгіі, а пасля заканчэньня – прымусовае разьмеркаваньне. Паводле задумы, новае пакаленьне беларусаў павіннае было б аднолькава думаць, з удзячнасьцю прымаць тое, што яму даецца дзяржавай, і ўсяляк пазьбягаць уласнай ініцыятывы. Але замест шэрай масы, маладыя і нястомныя ўтвараюць рознакаляровую супольнасьць: ім падабаецца вопратка ад сусьветна вядомых брэндаў, заходні лайфстайл і новыя тэхналёгіі. Маладыя беларусы даволі шчыльна інтэграваныя ў сусьветную моладзевую культуру з дапамогай інтэрнэту і зьнітаваныя паміж сабой празь віртуальныя сацыяльныя сеткі.

Ірына Віданава

СВАБОДНЫЯ І НЯЗГОДНЫЯ

Апошнім часам новае пакаленьне знаходзіцца ў цэнтры ўвагі ўладаў, палітыкаў, аналітыкаў і шырокай грамадзкасьці, але і сёньня роля моладзі ў магчымых дэмакратычных пераменах ацэньваецца вельмі супярэчліва. Моладзь пераважна прытрымліваецца пражоўнага, праэўрапейскай арыентацыі, яна больш мабільная, прасцей адаптуецца і лягчэй успрымае новыя ідэі, праточваньню якіх, безумоўна, спрыяюць высокія тэхналёгіі, папулярныя сярод беларускіх маладзёнаў ня ў меншай ступені, чым сярод іх замежных аднагодкаў.

Уздым моладзевага актывізму і зьяўленьне даволі вялікай колькасьці новых твараў падчас сакавіцкіх падзеяў 2006 г. надалі аптымізму некаторым аналітыкам. Адной з асноўных падставаў для аптымізму была арыентацыя моладзі на вынік, а не на працэс барацьбы, што характарызуе традыцыйную апазыцыю. Аднак, паводле меркаваньня іншых, татальная ідэалёгізацыя і беспрэцэдэнтная хваля рэпрэсіяў супраць моладзевых актывістаў вядуць да фармаваньня апалітычнага і абыякавага пакаленьня маладых прыстасаванцаў, прыхільнікаў Лукашэнкі.

Але і спадзяваньні першых, і страхі другіх ня спраўдзіліся ў по-

ўны ступені. Моладзевы дэмакратычны рух так і ня стаў масавым, а некаторыя ініцыятывы, што паўсталі ў 2006 годзе, увугле зьніклі. У той жа час, шэраг моладзевых груп на нацыянальным і лякальным узроўні сыстэматычна праводзілі хай сабе і нешматколкасныя, але яскравыя акцыі, якія прыцягвалі ўвагу грамадзкасьці ды падштурхоўвалі да больш актыўнага дзеяньня іншых суб’ектаў апазыцыі. Некаторыя моладзевыя актывісты сталі грамадзкімі лідэрамі ў маштабах сваіх рэгіёнаў ды ўсёй краіны. Перабольшваньнем выглядае і пераацэнка ўплыву ідэалёгіі ды рэпрэсіўных мэханізмаў на сьвядомасьць моладзевых элітаў. На пытаньне пра матывацыю свайго ўдзелу ў сакавіцкіх падзеях рэспандэнты сэрыі фокус-групаў (моладзь, якая далучылася да акцыяў пратэсту супраць афіцыйных уладаў, але не належыла да традыцыйных палітычных партыяў ці грамадзкіх рухаў), праведзеных у жніўні-верасьні 2006 году сацыялягічнай лябараторыяй NOVAK, называлі абмежаваньне свабоды ў дробязях на побытавым узроўні, стомленасьць ад хлусьні афіцыйнай прапаганды і зьнявагі дэмакратычнай апазыцыі дзяржаўнымі СМІ, хваляваньне за асабістую будучыню і будучыню краіны, а таксама стан беларускай культуры.

Свабода застаецца важнай каштоўнасьцю і для шэраговых малад-

зёнаў, як паказалі вынікі сэрыі фокус-групаў, праведзеных улетку 2008 г. Самаму малодшаму падсуднаму ў “Справе 14-ці”, які быў асуджаны за ўдзел у дэманстрацыі прадпрымальнікаў, было ўсяго тры гады, калі Лукашэнка прыйшоў да ўлады. Пры ўсёй ідэалёгізацыі і пры ўсіх спробах усталяваць татальны кантроль, цалкам авалодаць розумамі маладых людзей гэтай сыстэме так і не ўдалося.

НЕНАДЗЕЙНЫЯ І ЛЯЯЛЬНЫЯ

Улада не давярае сваёй моладзі, а таму дзейнічае правамернымі спосабамі – спрабуе падкупіць і запужаць. І калі камусьці дзяржаўны пернік падасца нясмачным, то ў запасе заўжды знойдзецца бізун, каб упарадкаваць думкі тых, хто сумняецца, і супакоіць найбольш актыўных. У 2007 г. былі заведзеныя судовыя справы супраць 96-ці выпускнікоў дзяржаўных ВНУ, якія адмовіліся працаваць па разьмеркаваньні. Толькі ў мінулым годзе больш за 20 беларускіх студэнтаў былі вымушаныя працягнуць адукацыю за мяжой з-за праблемаў з навучаньнем у Беларусі, выкліканых іх грамадзкай дзейнасьцю. Агулам, больш за 300 беларускіх студэнтаў, выключаных па палітычных матывах у 2006-2008 гг., цяпер навучаюцца ў Эўропе. Новыя правілы прыёму на шэраг спэцыяльнасьцяў, якія прадагледжваюць вуснае сумоўе для абітурыентаў з адмысловай камісіяй і ўключаюць шэраг пытаньняў

па дзяржаўнай ідэалёгіі, дазваляюць адсекчы нядобранадзейных яшчэ перад тым, як яны стануць студэнтамі. Зрэшты, да рэпрэсіўнага механізму было падключанае і войска, куды цяпер актыўна прызываюць хлопцаў-актывістаў, папярэдне пазбавіўшы іх студэнцкага статусу, як гэта здарылася са Зьмітром Жалезнічэнкам, які, праўда, і ў арміі працягвае змагацца за свае правы і ідэалы.

Аднак пераважная частка моладзі заключае зь дзяржавай прапанаваны сацыяльны кантракт і пазьбягае наўпроставага супрацьстаяньня з сыстэмай. Сацыяльны кантракт прадугледжвае ўстойлівую ў часе адносіны паміж уладай (дзяржавай) і асноўнымі сацыяльнымі групамі, а таксама пэўныя механізмы прымусу і згоды на выкананьне пастаўленых умоваў. Істотным элемэнтам у тэорыі сацыяльнага кантракту зьяўляецца магчымасьць “выйсьця”, пад якім разумеецца нейкая пазытыўная альтэрнатыва, а таксама наяўнасьць “голосу” (права на пратэст) у тых, хто пагадзіўся на кантракт. Важная роля пасярэднікаў у абмене сыгналамі паміж бакамі, што заключаюць сацыяльны кантракт, належыць СМІ.

Згодна з аналізам зьместу газэты “СБ”, што зьяўляецца рупарам прапаганды, за пэрыяд з 1 ліпеня 2007 г. да 30 чэрвеня 2008 г., праведзенага сацыялягам Надзеяй Яфімавай, моладзь уваходзіць у пяцёрку прыярытэтных сацыяльных групаў. У абмен на лялянасьць, улады прапануюць моладзі разнастайныя праекты, скіраваныя ў першую чаргу на працаўладкаваньне і забесьпячэньне кар’ернага росту. У 87.2 % выпадкаў узаемадзеяньне паміж уладамі і моладзьдзю ініцыюецца зьверху і здзяйсняецца ў рамках такіх тэмаў, як “навука, высокія тэхналёгіі” (32.1%), “адукацыя” (21.4%), “працаўладкаваньне, занятасьць” (14.3%), “сельскагаспадарчая вытворчасць” (10.7%) і “сацыяльная сфера” (7.1%). Так, напрыклад, стварэньне Парку высокіх тэхналёгіяў падаецца як праект, што

адчыняе беспрэцэдэнтныя магчымасьці для самарэалізацыі, прафэсійнага росту і высокіх заробкаў. Адзін з праектаў увогуле больш падобны да рэаліці-шоў, чым да праграмы дзяржаўнай падтрымкі. Летась 10 выпускнікоў БАТУ былі накіраваныя ў вёскі ў якасьці кіраўнікоў гаспадарак. Ім былі забяспечаныя ўсе неабходныя ўмовы: уласны дом, машына, пасада, высокі заробак... Іх задачай было ўмацавацца “на месцы” і забяспечыць “высокія паказьнікі” ў працы давераных ім сельскагаспадарчых прадпрыемстваў. Праўда, ніводны з валанцёраў не пратрымаўся ў гэтым раі нават і году, кінуўшы на волю лёсу сваю і дзяржаўную гаспадарку.

ПРАГМАТЫЧНЫЯ ІДЭАЛІСТЫ

Гэта яскравы прыклад таго, што моладзь ня супраць скарыстацца сацыяльным кантрактам, але гатовая хутчэй за іншыя сацыяльныя групы разарваць яго ў аднабоковым парадку. Нават паводле матэрыялаў, апублікаваных у “СБ”, больш за 21 % моладзі шукаюць “выйсьця” зь дзяржаўных праектаў, а яшчэ 21 % ня вызначыліся са сваімі стаўленьнямі да таго, што ім прапануюць улады. Як паказалі вынікі фокус-групаў, маладыя людзі неадназначна ўспрымаюць сацыяльны кантракт, які, на іх думку, ня столькі стымулюе, колькі абмяжоўвае ўласную ініцыятыву. Тым больш, станючай альтэрнатывы сацыяльнаму кантракту беларускай сыстэмай не прадугледжваецца, а таму моладзь шукае выйсьця па-за сфэрамі дзяржаўнага ўплыву.

Прагматычны падыход да жыцьця — гэта адна з асноўных характарыстык Generation Y (дэмаграфічны тэрмін, які вызначае людзей, народжаных у пэрыяд прыкладна між 1978 і 1997 гадамі). Чалавек з пакаленьня Y валодае абвостраным пачуцьцём асабістай свабоды, адрозьніваецца высокімі патрабаваньнямі да сябе і да працадаўцаў, патрабуе крэатыўнага падыходу і ставіцца да калегаў як да крыніцаў атрымання ведаў. Беларускае пакаленьне Y зь дзяцінства прызвы-

чалася да хуткай зьмены навакольных працэсаў і патрэбы адаптавацца да сытуацыі для ўласнай самарэалізацыі і паспяховага разьвіцьця. Людзі пакаленьня Y нарадзіліся ў час заката СССР і ў часы незалежнасьці Беларусі — у эпоху імклівых зьменаў грамадзка-палітычнай сытуацыі і, наагул, умоваў жыцьця. Гэта людзі, якія імкнуцца да поспеху і глядзяць на сьвет пазытыўна, незалежна ад часу і месца. Яны бачаць канкрэтныя мэты і дасягаюць іх.

Імкненьне маладых людзей да самарэалізацыі выяўляецца ў самых разнастайных формах. Яны знаходзяць “выйсьце” за рамкамі сыстэмы: у прыватным сэктары, альтэрнатыўнай культуры, грамадзкай дзейнасьці, а часам у эміграцыі. Схаванае ад чужых вачэй, бурлівае і яскравае моладзеве жыцьцё сканцэнтраванае ў шматлікіх субкультурных тусоўках, пратэставай музыцы і мастацтве, спробах адстаяць свае жыцьцёвыя інтарэсы і дабіцца пераменаў, хаця б у дробязях. Нягледзячы на ўласцівы новаму пакаленьню прагматызм і скептыцызм, моладзь прагне пераменаў. “Маладыя людзі павінны быць лідэрамі і браць на сябе адказнасьць, — кажа Андрэй, DJ папулярнага менскага клюбу і актыўны ўдзельнік сакавіцкіх падзеяў 2006 г. — Менавіта ад моладзі залежыць, якой будзе будучыня”.

Ірына Віданава выкладала гісторыю ў Беларускай дзяржаўнай унівэрсытэце і Ліцэі пры БДУ. У 1998 г. стала галоўным рэдактарам адзінага ў Беларусі незалежнага моладзевага часопісу “Студэнцкая думка”. Гісторык паводле адукацыі, у 2006 г. яна таксама атрымала ступень магістра грамадзкай палітыкі са спецыялізацыяй у мэнэджмэнце некамерцыйных арганізацыяў і міжнароднай палітыцы ва ўнівэрсытэце Джонса Хопкінса. Падчас навучаньня ў ЗША працавала ў двух вядучых дасьледчыцкіх інстытутах. Зьяўляецца аўтарам шэрагу артыкулаў па моладзевай праблематыцы і новых мэдыях.

Неактуальныя шуфлікі

Прадстаўніца кіраўніцтва Асамблеі Алена Валынец – пра “халёўныя” паездкі за мяжу, “зорнасьць” моладзевых лідэраў і шуфлікі для дарослых актывістаў.

Кар.: Калі пачалося публічнае жыццё Алены Валынец?

А.В.: Актывістаў пачала ва ўнівэрсытэце на другім курсе, калі мы разам зь іншымі дзяўчатамі стварылі суполку ТБМ. Досыць нечакана для сябе самой я стала яе кіраўніцай. Проста так атрымалася, што сярод астатніх ініцыятараў стварэньня суполкі не знайшлося ахвотных і, калі прапанаваў мяне, я была занадта здзіўленая, каб штосьці адказаць. Гэта палічылі за згоду і абралі. Вось так, амаль выпадкова, пачалося маё грамадзкае жыццё. Давалося быцца на сваю прыродную сарамлівасьць і апраўдваць давер. У межах суполкі мы запрашалі да сябе на паралель розных пісьменьнікаў, мастакоў, бардаў, наведвалі мерапрыемствы іншых арганізацыяў. Потым цягам некалькіх гадоў маё грамадзкае жыццё было звязанае з МФ. Я была адказнай за сувязь з рэгіёнамі: наладжвала камунікацыю паміж рэгіянальнымі суполкамі і цэнтрам, дапамагала іх станаўленьню і росту. Трэба зазначыць, што тагачасны МФ быў вялікай арганізацыяй зь дзясяткамі рэгіянальных прадстаўніцтваў. Той пэрыяд жыцця, мабыць, найбольш паўплываў на маё разьвіццё як актывісткі і на мой сьветапогляд. Менавіта тады я набыла свой “стартавы капітал”: досвед, кантакты, веды, сяброў. Пасьля было кіраваньне адной з моладзевых праграмаў і, урэшце, мяне запрасілі працаваць у Выканаўчае бюро Асамблеі НДА. Са-

мыя доўгія стасункі мяне пакуль што звязваюць з Асамблеяй.

Кар.: Чым для Вас ёсьць Асамблея?

А.В.: Аб’яднаньнем неабыхавых людзей і арганізацыяў, якія праз сумесную працу спрабуюць наблізіць дэмакратычныя перамены ў краіне. Працай, якой я з задавальненьнем займаюся.

Кар.: Асамблея доўгі час выпрацоўвала стратэгію. Што ў выніку атрымалася? Наколькі гэтая стратэгія адпавядае сёньняшнім рэаліям?

А.В.: Стратэгічны плян Асамблея выпрацавала яшчэ ў 2004 годзе, на Кангрэсе ён быў абмеркаваны, адкарэктаваны і прыняты. Тады мы вызначылі некалькі кірункаў працы, якія робяць Асамблею ўнікальнай і запатрабаванай (на думку сябраў Асамблеі, распрацоўшчыкаў дакумэнта), распрацавалі плян працы, упарадкавалі структуру аб’яднаньня. Прасоўваньне інтарэсаў НДА шляхам салідарных дзеяньняў, удасканаленьне формаў і мэтадаў камунікацыі паміж сябрамі Асамблеі і вонкавым асяродзьдзем, маніторынг, аналіз і ацэнка дзейнасьці грамадзкага сэктару — у межах гэтых кірункаў мы і працуем усе гэтыя гады. Канечне, таксама кіталу праца добра дапамагае больш трапна і з большым эфэктам разьмяркоўваць высілкі ды больш цьвяроза ацэньваць вынікі. Аднак сытуацыя з грамадзкім сэктарам у нашай краіне стабільна

нестабільная ў юрыдычным, фінансавым і практычным сэнсе, і гэта моцна размывае ўсе стратэгіі і пляны на працяглыя тэрміны. У некаторых галінах мы маем даволі задавальняльныя вынікі. Але ёсьць адчуваньне, што ў цяперашні момант Асамблея перажывае, як мы кажам між сабою, крызіс суб’ектнага самавызначэньня ў сувязі з разбурэньнем грамадзянскай супольнасьці... Усё ж такі дзяржаўная сыстэма занадта буйны і злобны дыназаўр, і пакуль ня бачна такіх канчатковых сродкаў, якімі можна было б спыніць яго ўпартае “вытаптываньне” поля грамадзкага актывізму. Гэта значыць, што функцыі салідарызцыі і абароны выконваць нялёгка. Да таго ж, “партызаншчына” супярэчыць прадэкляраваным Асамблеяй мэтам. Перашкаджае і разлад ў палітычным сэгмэнце — так, напрыклад, праведзенае намі грамадзянская кампанія “За Свабоду!”, якая забрала значныя сілы і вымагала сур’ёзнага напружаньня, была практычна зруйнаваная чыннікамі, што знаходзіліся па-за кантролем Асамблеі.

Такім чынам, бліжэйшым часам зьбіраемся правесці арганізацыйную дыягностыку, каб высветліць, на якім “сьвеце” знаходзімся, абмеркаваць новыя падыходы ды стратэгічныя дзеяньні, знайсці магчымасьці больш эфэктыўнага фармату працы Асамблеі ў сучасных умовах Беларусі. Плянруем правесці Кангрэс Асамблеі, ужо даволі хутка.

Кар.: Як вы пракамэнтуете думку пра тое, што трэці сэктар зьяўляецца вузкім карпаратыўным колам, куды звычайнаму маладзёну цяжка трапіць.

А.В.: А то ж! Канечне, цяжка. Пра грамадзкія арганізацыі ў нас не распавядаюць на тэлебачаньні, не гавораць на радыё, абвесткі не пабачыш у транспарце. І калі цябе з арганізацыяй не звязлі знаёмыя ці абставіны, даводзіцца праводзіць уласныя пошукавыя працы. Да прыкладу, я ў Лідзе, дзе жыла да 17 год, не змагла знайсці няўрадавай арганізацыі, у якой змагла б рэалізавацца. І не таму, што іх там няма. Не было знаёмых з тых колаў, абставіны ня

склаліся. У Менску было значна прасьцей “знайсціся”. Нягледзячы на такія цяжкія подступы да нашых арганізацыяў ды ініцыятываў, маладзёны туды ўсё-такі прыходзяць.

Кар.: Што можа прапанаваць трэці сэктар для моладзі, апроч сэмінараў, якія ўсім даўно надакучылі?

А.В.: Сэмінары, відавочна, надакучылі тым, хто толькі на іх і ездзіць. А для новых людзей сэмінары — гэта магчымасць атрымаць новыя веды, знаёмствы і навыкі, зь якімі можна эфектыўней дзейнічаць у грамадзкім сэктары. Апошнім часам у Беларусі сэмінараў праводзіцца ня так ужо і шмат, і да нас часьцінкам зьвяртаюцца з просьбай правесці навучаньне на тую ці іншую тэму. Іншая справа, што часта сэмінары ладзяцца паводле прынцыпу “абы было”: без

шэрагі ці пераступае шлях новым арганізацыям, для мяне выглядаюць няпраўдападобнымі.

У пасьявыбарчы пэрыяд было шмат дэкларацыяў пра тое, што, маўляў, яшчэ крок — і “новая моладзь” заменіць “старых і заішлых”. На гэтай глебе было шмат тлуму ў сеціве і прэсе. Нават пэрформанс быў такі: дарылі, памятаю, шуфлікі зь вядзёркамі кіраўнікам партыяў на нейкім паседжаньні. Забаўная была акцыя, у прынцыпе. Толькі чакала, што наступным крокам стане нейкая свая прапанова, супольныя дзеянні моладзі. А працягу, на жаль, не было. Пагаварылі, пабуйнілі — і разышліся. Ніхто ж не перашкаджаў прапаноўваць, аб’ядноўвацца, зьмяняць пакаленьні ў існуючых структурах ці прасоўваць свае. Але скончыўся запал,

знаёмствы. Галоўнае, “не перабіраць”, усяго павінна быць у меру, бо, здараецца, што некаторыя губляюцца ў замежжы, калі ня цэлам, дык розумам.

Кар.: У апазыцыйным дыскурсе часта прынята перабольшваць ролю моладзі ў дэмакратычных пераўтварэньнях. А што вы думаеце на гэты конт?

А.В.: Ня думаю, што моладзь можа зрабіць сур’ёзныя пераўтварэньні бяз сталых трывалых актывістаў, якія маюць досьвед, даказаную цьвёрдасьць у сваіх поглядах. Большасць маладзёнаў хутка перагарае, іх няцяжка запалохаць. Асабліва складаная сытуацыя ў рэгіёнах: разумныя маладыя людзі выпраўляюцца вучыцца (вяртаюцца рэдка) і на заробкі. Застаюцца асобныя актывісты і рэдкія арганізацыі, якія робяць справы, вялікія і малыя. Зрэшты, моладзь сёньня досыць пасьпяхова выяўляе сябе ў культуры (ці субкультуры): у музыцы, вершах, іншых кшталтах мастацтва. Аднак гэтага часта бывае замала для “ратаваньня” сытуацыі.

Кар.: Куды зьнікаюць моладзевыя лідэры?

А.В.: Яны могуць проста вырасьці і перайсьці ў іншую “вагавую” катэгорыю. Але так здараецца, што тытул “моладзевы лідэр” аўтаматычна атрымліваюць расьпіраныя асобы. Калі хтосьці дае часта журналістам камэнтары — значыць моладзевы лідэр. Хача на справе ніхто не задаецца пытаньнем, каго канкрэтна ён прадстаўляе. Пяць чалавек — гэта яшчэ ня моладзевы рух. Відавочна, тытул “моладзевы лідэр” можа заслугоўваць той, хто можа аб’яднаць мноства маладых людзей на супольную справу. На вялікі жаль, у Беларусі няма цяпер значнага моладзевага руху. Асобныя групы актывістаў, парэшткі былых буйных моладзевых арганізацыяў актыўнічаюць паасобку. Многія зь якіх праз сваю юнацкасьць і амбітнасьць хварэюць на “зорнасьць” і пачынаюць пераймацца водгукамі ў нэце і прэсе адчувальна больш, чым сапраўднай працай. Аднак, я спадзяюся, у хуткім часе змагу кагосьці назваць моладзевым лідэрам. ●

Датычна пытаньня “што можна прапанаваць”: дык моладзь жа ў нас прынята лічыць “рухавіком прагрэсу”, ці ня так? Як на конт самастойнага прасоўваньня і рэалізацыі сваіх ідэяў?

акрэсьленай тэмы, ня маючы на ўвазе ніякай мэты, без сэлекцыі ўдзельнікаў... Але ж, у гэтым няма нічога спэцыфічна беларускага. Падобная праблема існуе і ў краінах з разьвітым трэцім сэктарам. На жаль, людзі неідэальныя.

Што тычыцца пытаньня “што можна прапанаваць”: дык моладзь жа ў нас прынята лічыць “рухавіком прагрэсу”, ці ня так? Як на конт самастойнага прасоўваньня і рэалізацыі сваіх ідэяў? Як моладзевая актывістка, але ўжо з досьведам, хачу сказаць, што магчымасць прыйсьці ў якую-небудзь НДА і “расьці” ў ёй і зь ёй, ці стварыць сваю, рэалізоўваць уласныя ўдалыя пляны, — хапае. Сэктар прапаноўвае магчымасці... Трэба імі толькі адэкватна карыстацца, мець лідэрскія якасьці і галаву на плячо. Заявы ж пра тое, што даўня актывісты ці — такі модны штамп — “старая апазыцыя” не пускае моладзь у свае

гарачы пасьявыбарчы пэрыяд, маладыя сэрцы супакоіліся — цяпер шуфлікі можна забіраць назад.

Кар.: Ці не зьяўляецца на сёньняшні момант трэці сэктар сродкам для халяўных паездак за мяжу?

А.В.: Вы лічыце гэта кепскім? :) Вось, прыкладам, я шэраг разоў была за мяжой: на некалькіх стажыроўках, канфэрэнцыях, сустрэчах. Такія магчымасці я артымала ў межах працы ў структуры трэцяга сэктару. І, безумоўна, усе выдаткі аплочваліся бокам, які прымаў. На вашай мове мае паездкі былі халяўнымі і я скарысталася трэцім сэктарам!

А калі сур’ёзна, паездкі, стажыроўкі — гэта цудоўныя магчымасці для актывістаў НДА павучыцца ў калегаў, узбагаціць свой досьвед і пашырыць кругагляд. Часта пасья такіх паездак альбо падчас іх нараджаюцца ідэі, якія пасья з посьпехам рэалізоўваюцца, заводзяцца стратэгічна важныя

Жарсыці па магілёўскім року

Яўген Крупка

Сем год у Магілёве існуе неформальная тусоўка “Цэнтар жывога року” (далей — ЦЖР). За час сваёй актыўнасьці сябры аб’яднаньня выдалі некалькі плятаў мясцовых рокераў, арганізавалі шэраг канцэртаў, запусьцілі ўласны сайт, etc. Ідэйны кіраўнік ЦЖР Віталь Шум спрабуе трымацца ад палітыкі як мага далей, бо хоча ўнікнуць “перафарматаваньня мазгоў”. Падчас гутаркі з Шумам склалася ўражаньне, што старэча Гі Дэбор са сваімі заклікамі рэвалюцыйнай барацьбы тройчы ня меў рацыі. Францускі філэзаф сьцьвярджаў, што мастацтва, замкнёнае на самавыяўленьні мастака, пазбаўленае ўсялякага сэнсу.

Творчыя моладзевыя суполкі часта зьяўляюцца аб’ектам для спэкуляцыі палітыканаў розных колераў і ідэалёгічных арыентацыяў. Як толькі дзейнасьць неформальнай суполкі набірае абароты, на гарызонце зьяўляюцца асобы, гатовыя заўжды зрабіць прапанову, ад якой цяжка адмовіцца. Напрыклад, паўдзельнічаць у сэмінарах альбо папрацаваць валянтэрам у камандзе якога-небудзь кандыдата. Дзякуючы разбудаванай сацыяльнай сетцы неформалаў увесь жар можна заграбсьці іхнымі рукамі. Апроч таго, заўжды прасьцей, калі ты не ствараеш якую-небудзь арганізацыю, а прыходзіш ужо да падрыхтаванай аўдыторыі.

Што да ўладаў — іх стаўленьне да самастойных творчых ініцыятываў моладзі даўно патрабуе напісаньня песьні з выкарыстаньнем ненарматыўнай лексыкі. Карцей кажучы, усё, што не БРСМ, — занадта падазрона. А калі яны яшчэ карыстаюцца папулярнасьцю ў мясцовай моладзі, дык гэта ўдвая дзіўна. Вось на гэтым самым

месцы варта спыніцца, каб не прапусьціць першую драматычную пятлю... Знаёмцеся, ідэйны кіраўнік неформальнай суполкі “Цэнтар жывога року” Віталь Шум. Асоба ў пэўнай ступені адыёзная і дастаткова вядомая. Праўда, у вузкім коле. Герой нашага артыкулу не саромеецца моцных выразаў, усёй душой перажывае за сапраўдную музыку, а таксама ня надта любіць сталічных.

На афіцыйнай старонцы ЦЖР mogo.ru зьмешчаны ня толькі нарыс па найноўшай гісторыі магілёўскага року. Акрамя шматлікіх публікацыяў паплечнікаў і сябраў сп. Шума, на сайце можна пазна-

ча як мага далей ад палітыкі: “Ніхто ня мае права выкарыстоўваць творчыя ініцыятывы ў якасьці гарматнага мяса. Плён ад такой бескарысьлівай супрацы я выпрабаваў на сабе. Дзякуй. Болей ня трэба”. Далей суразмоўца расказаў, што перад апошнімі прэзыдэнцкімі выбарамі ў яго былі праблемы. У выніку яму нават давялося пакінуць родны Магілёў ды атабарыцца на пэўны час у Маскве. Праўда, падрабязнасьцяў пра маскоўскія бадзяньні Віталія Шума пачуць так і не ўдалося.

Не занятыя палітыкай рукі сябры аб’яднаньня выкарыстоўваюць для арганізацыі альтэрнатыўных канцэртаў, выставаў маладых фатографаў і паэтычных вечарынаў. Усе гэтыя ініцыятывы, рэалізаваныя за амаль 7 гадоў існаваньня ЦЖР, істотна паўплывалі на разьвіцьцё магілёўскага року. Прадукты дзейнасьці аб’яднаньня матэрыялізаваныя ў кампакт-дысках мясцовых рокераў ды рэгулярных выпусках самвыдатаўскіх вы-

*Стаўленьне ўладаў да самастойных
творчых ініцыятываў даўно патрабуе
напісаньня песьні з выкарыстаньнем
ненарматыўнай лексыкі*

ёміцца з актуальнымі культурнымі падзеямі Магілёва, даведацца пра апошнія плёткі ды... проста парадавацца за абласны цэнтар — у яго ёсьць свой ЦЖР.

У 2006 годзе Магілёўская рок-сцэна вышпурліла на рэспубліканскі ўзровень некалькі файных камандаў. Сярод іх — бескампрамісныя панкі “Глюкі”, нацыяналістычна-глямурны “Таварыш Маўзэр”. Апошнія ў 2006 годзе атрымалі ўзнагароду на Рок-каранацыі ў намінацыі “Выканаўца году”. Акрамя згаданых камандаў, ЦЖР займаецца прамоцыяй некалькіх расейскамоўных калектываў. Зрэшты, як адзначае Віталь Шум, дзяліць рок паводле моўнай прыкметы ў Магілёве не прынята.

Віталь Шум падчас нашай першай размовы адразу зазначыў, што ЦЖР-аўцы прыныпова трымаюц-

даньняў.

Больш за ўсё сябры аб’яднаньня ня любяць “чмошнікаў”, якія арганізуюць канцэрты выключна дзеля прыбытку. Таму актывісты ЦЖР пасьпелі нажыць сабе няма-ла ворагаў. Нядаўна ідэоляга аб’яднаньня нават цягалі ў суд нібыта за паклёп, зьмешчаны на сайце. Сам Віталь Шум не надае гэтай падзеі ніякага значэньня. Аднак кажа, што органы замест расьсьледаваньня дадзенага інцыдэнту, распытвалі яго пра крыніцы фінансаваньня суполкі, а таксама пра тых, хто за імі стаіць. У нашай гутарцы зь Віталём Шумам інфармацыя пра нябачную пулавіну, якая цягнецца ад невядомых лялькаводаў да ЦЖР, не пацьвердзілася.

Папулярызацыя некамэрцыйнай музыкі ў Магілёве па азначэньні ня можа прынесці вялікага баб-

Пэрыфэрыяная актыўнасьць

Беларускія раённыя цэнтры падобныя адзін да аднаго. З вуліцы Ф. Дзяржынскага заўсёды можна патрапіць на вуліцу У. Леніна, моладзь зьбіраецца ля помніка Невядомаму салдату папіць піва, раённы дом культуры (РДК) – адзіны цэнтар “культурнага” адпачынку. Народ жыве малымі заробкамі і вядзе ўласную гаспадарку. Людзі жывуць сваім прыватным жыццём, і грамадзка-палітычная актыўнасьць іх не цікавіць. Ці ўсё ж такі не? Ці, можа, нават у невялікім горадзе Беларусі існуюць грамадзка актыўныя жыхары, якім ня ўсё адно, што адбываецца ў сьвеце, дзяржаве, рэгіёне, горадзе? Час распачаць пошук. Пошук грамадзкай актыўнасьці.

Ганна Журавінка

ПЭРЫФЭРЫЯ: ЯКОЙ ЯНА ЁСЬЦЬ

Мёры – невялікае мястэчка на паўночным усходзе Віцебскай вобласці, якое знаходзіцца недалёка ад латыскай мяжы. На дадзе-

ны момант гэты раён зьяўляецца прывабным аб'ектам для агра-турызму, паколькі ўваходзіць у склад беларускага Паазер'я. Нягледзячы на гэта, Мёры (у адрозьненне ад Браслава альбо Глыбокага) знаходзіцца далёка ад асноўных магістраляў. З гэтай прычыны дарога

сюды займае шмат часу. Да прыкладу, калі вы захочаце даехаць да мястэчка чыгункай, то палову ночы ваш вагон будзе знаходзіцца на невялікай станцыі, чакаючы змены саставу. У выніку, шлях у 245 км ад Менску да Мёраў будзе займаць каля 15 гадзінаў.

Атрымаць мэдычную дапамогу можна ў раённай больніцы ці ў паліклініцы. А вось нараджаць дзіця трэба ехаць у Наваполацак. Радзільня была зачыненая ў гэтым годзе празь нізкую якасьць паслугаў і высокую дзіцячую сьмяротнасьць.

Сярод адукацыйных установаў у Мёрах ёсць тры сярэднія школы, некалькі дзіцячых садкоў, школа мастацтваў, раённая бібліятэка і РДК. Культурную і гістарычную каштоўнасьць мае Ўспенскі касцёл (пач. ХХст.). Праваслаўная царква Іконы маці Божай Адзігітры была пабудаваная з ініцыятывы айца Мікалая Рунды пасля 1990 г. на ахвяраваньні прыходу. Выдаецца газэта “Мёрскія навіны”. 3 разы на тыдзень у этэр выходзіць раённае радыё.

ПРАДЗЯРЖАЎНАЯ ГРАМАДЗКАСЬЦЬ

Грамадзкае актыўнасьць Мёраў выглядае прастай і ідэялічна прывабнай. На сайце мясцовага райвыканкаму знаходзіцца інфармацыя пра 23 грамадзкія арганізацыі. Звычайна гэта аб'яднаньні, якія ёсць у кожных рэгіёне. Іх можна падзяліць на тры групы.

Да першай адносяцца ідэялігі-

ла. Такі стан рэчаў Віталь Шум карэктна назваў “татальным безграшоўем”. Нягледзячы на разнастайныя перашкоды, каля ЦЖР стала трымаюцца 20 чалавек. “У вачах магілёўскай моладзі мы маем нейкую вагу, таму да нас падцягваюцца новыя людзі. За нашую актыўнасьць нас нават ча-мусьці параўналі з БРСМ,” – сказаў Віталь Шум.

ЦЖР – адкрытая пляцоўка для цікавай і ініцыятыўнай моладзі. У межах суполкі рэалізуецца мноства праектаў: аўтарская песьня, самвыдат, музычная і калямузыч-

ная журналістыка. Неўзабаве плянуюць запусьціць і незалежны тэатар. Што да наўпроставых сацыяльных акцыяў – ЦЖР плянуе супольна з Магілёўскім унівэрсытэтам імя А. Куляшова зладзіць дабрачынны канцэрт у падтрымку дзіцячага хоспісу.

У Магілёве, канечне, рокерская субкультура існавала і да ЦЖР. У канцы 1980-х гг. гэты горад лічыўся неафіцыйнай сталіцай беларускай контаркультуры. Мясцовыя энтузіясты арганізавалі першыя ў Беларусі рок-фэсты саюзнага маштабу, на якія падцягваліся музыкі

і журналісты з усіх ускраінаў імперыі. Магілёўскі музычны часопіс “Окорок” у канцы 1980-х гадоў выходзіў вялікім нават зь сёньняшняй пэрспэктывы накладам у 1000 асобнікаў. Пачатак – сярэдзіна 1990-х нічым добрым для магілёўскага року не адзначыўся. Таму зьяўленьне ініцыятыўных маладзёнаў-цэжэраўцаў істотна разварушыла правінцыйную багню. Шкада толькі, што большасьць пачынаньняў магілёўскіх актывістаў ня надта вядомыя ў сталіцы. Аднак гэта ўжо тэма для наступнага артыкулу.

ныя, кшталту БРСМ для моладзі, “Белай Русі” для дарослых і ДО-СААФ для розных узростаў. За пэрыяд свайго існавання БРСМ не змаглі прапанаваць большага “крэатыву” за правядзенне акцыяў па барацьбе са СНІДам, паленьнем і наркаманіяй, а таксама паездкі ў сталіцу з наведваньнем Палаты прадстаўнікоў, Нацыянальнай бібліятэкі і Палаца рэспублікі.

Увогуле, пра БРСМ напісана зашмат (як з боку афіцыйных, так і незалежных СМІ). Калі б расейскі гісторык Мікалай Кун жыў цяпер,

І недзе ў глыбіні душы апазыцыянерам спацуюць, і, разам з тым, на актыўныя дзеянні не ідуць. Знайсці інфармацыю пра апошнія дзеве групы складаней, чым пра першую. Тут ужо трэба самому выявіць ініцыятыву і наўпрост дазнавацца ў прадстаўнікоў гэтых аб’яднанняў.

Так, старшыня раённай арганізацыі “Беларускае таварыства інвалідаў па зроку” Ліліяна Батарчук распавяла пра чарговую акцыю аб’яднання (налічвае 43 сябры). “З 15 кастрычніка да 13 лістапада ў Мёрах адбываецца месячнік

памятаю. Што робіць карыснага для грамадства? Ня ведаю, пакуль, здаецца, нічога. Але чалавек вельмі цікавы. Навошта табе Мёры? Там усё роўна нічога ня зробіш. Там народ пасіўны. Вось у Менску...

А што ў Менску? Народ больш адукаваны? Дык з адукацыяй у нас праблемаў няма. Галоўнае, было б жаданьне. А вось зь лідэрамі праблемы ёсць. Бо нярэдка любы крэатыў тут, на пэрыфэрыі, успрымаецца варожа. Дый моладзь застаецца ў мястэчку ня хоча: самарэалізацыя ў Мёрах амаль немагчымая.

Можна, канечне, пашукаць поле для актыўнасьці ў рэлігійных аб’яднаннях. У Мёрах існуе аб’яднаньне пратэстантаў “Дабравест”, а таксама праваслаўнае аб’яднаньне пры мёрскай царкве Іконы маці Божай Адзігітрыі. Яны займаюцца дабрачыннасьцю і рэлігійнай асьветай сярод прыхаджан. Створаныя духоўныя школы.

Падобныя функцыі выконвае і касьцёл. Займаецца ён культурай і адукацыяй. Намаганьнямі касьцёлу ў Мёрах пастаўлены помнік Яну Паўлу II. Акрамя таго, касьцёл займаецца патрыятычным выхаваньнем моладзі, супрацоўнічае з польскімі рэлігійнымі аб’яднаньнямі.

ЗАМЕСТ ВЫСНОВАЎ

Быў пэўны час, калі школьнікі ў навучальных установах ледзьве не абменьваліся апазыцыйнымі налёткамі, настаўнікі распавядалі анекдоты пра прэзыдэнта, старэйшая моладзь грала на гітарах песьні NRM ды Сокалава-Воюша, не было такога чалавека, які б ня ведаў словаў песьні “Тры чарапахі”. Потым было зацішша. Падчас выбараў 2006 г. Мёры ўскалыхнула некалькі скандалаў. Звольнілі з працы дарэктараў СШ №3 і школы мастацтваў (паводле чутак, не далі сфальсыфікаваць выбары па сваіх акругах). На сьценах дамоў зьяўляліся апазыцыйныя надпісы, горад быў у налётках, моладзь — у значках. Шмат чаго захавалася і цяпер, але...

Неяк у суботу зайшла ў РДК. Сярод потнага ад руху натоўпу заўважыла некалькі хлопцаў са значкамі “За свабоду”. Хлопцы былі п’яныя і брыдкія.

Актыўнасьць знаходзіцца па-за межамі дому. Дамоў студэнты прыяжджаюць адпачываць

то абавязкова напісаў бы кнігу не пра міты старажытнай Грэцыі, а пра беларускіх патрыётаў з БРСМ. Справа ў тым, што дзейнасьці ў брсмаўцаў, апроч папаўненьня ўласнай арганізацыі чарговымі чальцамі, не назіраецца. Да прыкладу, у маёй клясе толькі дзеве асобы не былі ў складзе БРСМ. І менавіта ў іх была найбольшая цікавасьць да гэтага саюзу.

Усеагульнай забавай для мёрскіх школьнікаў стала наведваньне раённага сакратара БРСМ, які распавядае пра шырокія пэрспэктывы сябраў саюзу: паездкі за мяжу, бясплатныя квіткі на дыскатэкі і канцэрты. Нягледзячы на непраўдзівасьць падобнай інфармацыі, большасьць школьнікаў усё ж такі хваліцца, у каго прыгажэйшы фотаздымак на сяброўскім білеце.

Да другой групы адносяцца спартовыя арганізацыі. Іх у Мёрах тры. Прычым дзеве зь іх зьяўляюцца пярвічкамі Грамадзкага аб’яднаньня “Беларуская фэдэрацыя футбалу”.

Нарэшце, трэцюю групу складаюць арганізацыі розных сацыяльных групаў: ад арганізацыяў для асобаў з асаблівасьцямі псыхафізычнага разьвіцьця да саюзу вэтэранаў вайны ў Аўганістане ці пажарнікаў.

Апошнія дзеве групы можна ахарактарызаваць: і нашым, і вашым.

Белага кія. У плянах мерапрыемства пафарбаваць першыя і апошнія прыступкі адміністрацыйных будынкаў у кантрасныя колеры. Апроч таго, па школах і гандлёвых кропках распаўсюджаныя адпаведныя ўлёткі”, — паведаміла Ліліяна Батарчук.

Разам з тым, сацыяльных акцыяў пэўнай групы насельніцтва для моладзі недастаткова. Мясцовае самакіраваньне ў школах, абарона правоў моладзі, падтрымка разнастайных ініцыятываў (тое ж выданьне малатыражнай газэткі) — усяго гэтага пазначаны на сайце 23 грамадзкія арганізацыі прапанаваць ня могуць.

АЛЬТЭРНАТЫВА?

Для Мёраў, як і для іншых рэгіёнаў, характэрная наступная сытуацыя: студэнты зь мястэчка актыўна ўдзельнічаюць у грамадзкім жыцьці абласных гарадоў ці Менску. Аднак уся актыўнасьць знаходзіцца па-за межамі дому. Дамоў студэнты прыяжджаюць адпачываць.

Вось што па гэты конт адзначае Аляксандар, ураджэнец Мёраў, цяпер актыўны ўдзельнік БХД:

— Пра дзейнасьць БХД у Менску магу раскажваць бясконца. Дома? Ня ведаю... Ёсць, здаецца, нейкі чалавек. Ён займаецца там грамадзкімі справамі. Не, імя ня

Пяць год разумнаму натоўпу

“Разумныя натоўпы складаюцца зь людзей, здольных дзейнічаць узгоднена, нават ня ведаючы адзін аднаго. Людзі, якія складаюць разумныя натоўпы, супрацоўнічаюць нябачным раней чынам, дзякуючы наяўным у іх рыштункам, якія забяспечваюць сувязь і разьлік”
Говард Рэйнгалд

Сёлета споўнілася 5 год ад моманту арганізацыі першага флэш-мобу. Канечне, многія могуць запырэчыць і сказаць, што і раней існавалі масавыя акцыі абсурднага характару. Напрыклад, хэпінінг ці пэрформанс. Аднак удзельнікі флэш-мобу мусяць быць незнаёмымі адзін з адным. Апроч таго, арганізацыя флэш-мобаў павінная адбывацца пры дапамозе інфармацыйна-камунікацыйных тэхналягіяў. У Беларусі флэш-мобы ў свой час сталі вельмі папулярнымі. Бо з дапамогай іх, паводле А. Усманавай, выкарыстоўвалася “віртуальная ці гарадзкая прастора для стварэння альтэрнатыўнай публічнай сфэры”.

СЦЭНАР “ФЛЭШ-МОБ”
Флэш-моб — гэта група не знаёмых людзей, арганізаваных з дапамогай інфармацыйна-камунікацыйных тэхналягіяў, якія дзейнічаюць у вызначаным публічным месцы, ва ўсталяваны час і ў адпаведнасці з вызначаным сцэнарам. Пасля мобу ўдзельнікі разыходзяцца. Мэта акцыі — стварыць “нестандартную сытуацыю” і прыцягнуць увагу атачэння. Дзясяткі людзей збіраюцца ў адным месцы і адначасова ладзяць што-небудзь абсурднае, а празь некалькі хвілінаў хутка разыходзяцца.

Флэш-моб — гэта загадка сплываваная і каардынаваная акцыя. Гэта таксама і інтэрнэт-тэхналогія, якая дазваляе любой колькасці незнаёмых людзей дамовіцца і синхронізаваць свае дзеянні. Праз інтэрнэт паміж удзельнікамі распаўсюджваецца сцэнар таго, што, дзе і калі трэба зрабіць. Сцэнар будучага мерапрыемства — адзін з найважнейшых фактараў паспяховага флэш-мобу.

Флэш-моб сёння — гэта буйны сацыяльны эксперымэнт, які выкарыстоўвае электронныя сродкі камунікацыі. Распачаты як легкадумны праект, флэш-моб трансфармаваўся ў тэхналогію самаарга-

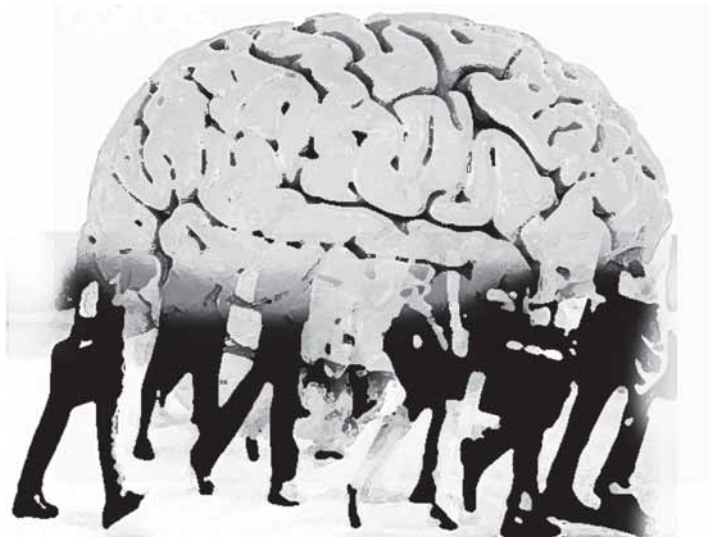
нізацыі людзей, якія выкарыстоўваюць яго для дасягнення сваіх мэтаў.

ГІСТОРЫЯ ФЛЭШ-МОБУ

Рух флэш-мобу як загадка сплываванай акцыі пачаўся пасля таго, як у кастрычніку 2002 году выйшла ў свет кніга сацыёлага

ных натоўпаў” і стаў асноўным у далейшым разьвіццці флэш-мобаў.

Пад уражаннем кнігі Рэйнгалда ў чэрвені 2003 году праграміст з Сан-Францыска стварыў сайт <http://www.flocksmart.com/>, дзе паставіў пытаньне аб правядзеньні спецыяльна арганізаваных дзеля забавы акцыяў, заснаваных на тэх-

Говарда Рэйнгалда “Разумны натоўп: новая сацыяльная рэвалюцыя”. У ёй аўтар прадказваў, што людзі будуць выкарыстоўваць новыя камунікацыйныя тэхналогіі (інтэрнэт, сатавыя тэлефоны) для самаарганізацыі. Панятка “разум-

налегіі разумных натоўпаў. Дарэчы, першыя флэш-мобэры пачалі віртуальна сустракацца менавіта на гэтым сайце.

Правядзеньню першага флэш-мобу, які мусіў быць адбыцца ў Нью-Ёрку, перашкодзіла палі-

цыя. Праваахоўнікі пабаяліся незразумелага дзеяння. Таму, на ўсялякі выпадак, удзельнікаў разганялі. Пасьпяховы флэш-моб быў зладжаны 17 чэрвеня 2003 году ў тым жа самым Нью-Ёрку. Ягоным ініцыятарам стаў паважаны чалавек — рэдактар выдання Harper's Magazine Біл Васік (Bill Wasek). Больш за сто чалавек адгукнуліся на заклік Васіка сабрацца ў адной з крамаў Мангэттану. Пазьней, атрымаўшы дакладныя інструкцыі, удзельнікі флэш-мобу зайшлі ў мэблевы аддзел крамы Масы і пачалі казаць гандлярам, што яны разам жывуць на складзе ў прыгараднай камуне на ўскрайку Нью-Ёрку і прыйшлі набыць “Дыванок Кяханьня”.

ФЛЭШ-МОБ НА ЎВЕСЬ СЬВЕТ

Пасьля ЗША флэш-мобы распаўсюдзіліся на іншыя краіны. Першы флэш-моб у Эўропе адбыўся ў Рыме 24 чэрвеня 2003 году. Падчас яго 300 чалавек запойнілі кніжную краму Messaggeri Musicali і распытвалі гандляроў пра неіснуючую кнігу прыдуманнага аўтара. У Нямеччыне на выставе пральных машынаў 200 чалавек раптам зрабілі стойку на адной назе і пачалі есьці бананы. У Дэнвэры каля 400 чалавек разьбегліся па некалькіх паверхах будынку і пачалі крычаць адзін аднаму “Пінг-Понг”. У Адэсе прыклада 50 чалавек у чорным пастаялі хвіліну моўчкі і ўсклалі па дзьве кветкі да ног гумавага клоўна на ўваходзе ў “Макдоналдз”. У Краснаярску з пачаткам бою гадзіннікаў на бу-

дынку мэрыі 20 чалавек замерлі ў зафіксаваных позах, а пасьля з кожным ударам зьмянялі сваю позу. А на Ленінградзкім вакзале ў Маскве група мобэраў сустракала чалавека, трымаючы ў руках таблічкі з надпісам NzR178qW.

РАЗУМНЫ НАТОЎП У БЕЛАРУСІ

Першы флэш-моб у Беларусі адбыўся ў Менску ў жніўні 2003 году на хвалі ўсясьветнай зацікаўленасьці ў падобных акцыях. Удзельнікі беларускага флэш-мобу ўрачыста ўсклалі кветкі да ног фігуры жалезнай бабы каля Камароўскага рынку. Гэтая акцыя, як і многія іншыя першыя акцыі беларускіх флэш-мобэраў, адбылася ў межах традыцыяў клясычнага абстрактнага флэш-мобу, мэтай якога зьяўляецца забавя ўдзельнікаў. Аднак зь цягам часу ў працэсе трансфармацыі моб стаў адной з формаў грамадзка-палітычнага жыцця Беларусі.

Прэзыдэнцкія выбары 2006 году сталі каталізатарам флэш-моб руху ў Беларусі і абудзілі палітычную актыўнасьць сярод незаангажаванай ў грамадзка-палітычную дзейнасьць моладзі. Тэмы мобаў былі разнастайныя. Напрыклад, удзельнікі маглі ўважліва вывучаць тэкст Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, стоячы каля помніку Фэліксу Дзяржынскаму. Ці гучна чытаць вершы па-беларуску сябрам пралукашэнкаўскага Саюзу пісьменьнікаў. Ці лопець паветраныя балёнікі каля пляката “Дзень аб’яднаньня народаў Расеі і Беларусі”, робячы наміркі, што пасьля спыненьня

паставак расейскага газу па ільготных цэнах беларуская эканоміка можа выбухнуць. Ці глядзелі з завязанымі вачыма тэлевізійны экран у цэнтры гораду, указваючы на манапалізацыю СМІ дзяржавы.

Папулярнасьць флэш-мобу ў Беларусі стала настолькі высокай, што ім сталі называць практычна ўсе зладжаныя акцыі. Нават калі гэтыя мерапрыемствы зусім не зьяўляліся флэш-мобамі па сутнасьці. А арганізаваная апазыцыя нават спрабавала цэнтралізаваць дадзены рух. Так, у кастрычніку 2006 году штаб Аляксандра Мілінкевіча зрабіў афіцыйную заяву, у якой заклікаў сваіх прыхільнікаў аб’яднацца вакол флэш-моб цэнтру, што ствараўся ў межах руху “За свабоду”. Падобная ініцыятыва выклікала незадаволенасьць і крытыку ў колах мобэраў, паколькі адзіны цэнтар пазбавіў бы акцыі дэцэнтралізацыі і ананімнасьці.

ЗАМЕСТ ЗАКЛЮЧЭННЯ

Сёньня флэш-мобамі наўрад ці можна каго-небудзь здзівіць. Актыўнасьць мобэраў, як і любая іншая ў міжвыбарчы пэрыяд, ідзе на спад. Станоўчы момант ад падобных акцыяў заключаецца ў тым, што грамадства заўважыла магчымасьць правядзеньня актуальных і ў той жа час крэатыўных акцыяў для стварэньня альтэрнатывнай прасторы. Разам з тым, грамадзкая актыўнасьць ня мусіць абмяжоўвацца арганізацыяй выключна “разумных натоўпаў”.

**Інфармацыя ласкава прадастаўленая
Яўгеніяй Дзеравянка**

Слова **флэш-моб** у ангельскай мове зьявілася яшчэ ў XIX ст. у Тасманіі (Аўстралія). Яго выкарыстоўвалі для вызначэньня субкультуры жанчынаў-арыштантак, турэмны жаргон якіх называлі flash language. Пазьней у Аўстраліі дадзены тэрмін абазначаў вызначаны сэгмэнт грамадства. Такім чынам, першапачаткова тэрмін не выкарыстоўваўся для вызначэньня нейкай падзеі ці руху і быў вельмі далёкі ад сучаснага разуменьня.

У 1973 годзе зьявілася апавяданне пісьменьніка-фантаста Лары Нівэна “Імгненны натоўп” (“Flash Crowd”). У творы аўтар апісваў сацыяльнае ўзьдзеяньне вынайздзенага тэлепорту на грамадства. Дзякуючы вынаходніцтву людзі маглі імгненна перасоўвацца ў прасторы і трапляць у адно месца разам.

Флэш-моб (ад англ. flash – імгненнае і mob – натоўп) можна перакласьці як “імгненнае зграмаджэньне” ці “імгненны натоўп”. Аднак ідэя руху, кажучы пра флэш-моб, аддаюць перавагу словазлучэньню “разумны натоўп” (smart-mob). Ад звычайнага натоўпу флэш-моб адрозніваецца спосабам і працэсам арганізацыі.

Бессэнсоўны БАЙКОТ-2008

Андрэй Ягораў, эксперт Агенцыі гуманітарных тэхналогіяў, сябра рэдакцыі часопісу “Палітычная сфера”, палітоляг

Нацыянальныя дзяржавы, спалоханыя пратэставым патэнцыялам моладзі, пачалі весці палітыку ўтылізацыі і вываду пратэставай энэргіі ў бяспечныя формы, што і атрымала назву моладзевай палітыкі

Раз-пораз у нашай абмежаванай публічнай прасторы ўспыхваюць размовы пра нейкую “моладзевую палітыку”, новыя моладзевыя палітычныя рухі, абмяркоўваецца роля маладога пакалення ў сучасным палітычным працэсе. Падобны інтарэс зазвычай звязаны з нейкімі больш ці менш яркімі падзеямі, у якіх моладзевыя структуры адыгралі заўважную ролю. Зь нядаўніх прыкладаў — кампанія байкоту восеньскіх выбараў гэтага году ў Палату прадстаўнікоў, як, дарэчы, і ў папярэдніх прэзідэнцкіх выбарах. Усплёскі палітычнай актыўнасці маладой генэрацыі здароўца досыць рэгулярна ды, як правіла, звязаныя з палітычнымі электаральнымі цыклямі. Нягледзячы на пэўную заканамернасць паўстаўання і актывізацыі каляпалітычных моладзевых ініцыятываў, існуе заганны манера трактаваць такія зьявы як выключныя і ўнікальныя.

ХТО ПРЫДУМАЎ МОЛАДЗЬ?

Такая пастаноўка пытання, хача і выглядае дзіўнай, мае права на існаваньне. Да часоў паўстаўання мадэрных грамадстваў ні ў прыватным, ні ў публічным жыцці моладзь не выступала як нейкая незалежная сіла. Да Першай ўсясьветнай вайны маладыя людзі ня мелі магчымасці вольна, бяз згоды бацькоў, абіраць сабе прафэсію, род заняткаў і нават мужа ці жонку. Гэта добра ілюструе Поль Вілірыё, спасылаючыся

на ўспаміны Стэфана Цвайга пра венскае грамадства даваеннага пэрыяду: “...нас цікавяць адносіны да моладзі ў празьмерна заклапочаным пра сваю бяспеку грамадстве, дзе дзіця і падлетак разглядаюцца як патэнцыйная небяспека, і праз тое зь імі абыходзяцца празьмерна жорстка. З дапамогай псэўдавайскавага выхаваньня і школьнай адукацыі (“катаргі”, як кажа Цвайг), шлюб па разьліку, пасагу і спадчыннага званьня маладое пакаленьне прадбачліва не дапускаецца да справаў і знаходзіцца ў стане пастаяннай залежнасці — бо праўная дзеяздольнасць наступала тады толькі ў 23 гады, і нават саракагадовы чалавек успрымаўся некалькі падазрона. Для таго, каб заняць адказны пост, было неабходна “замаскіравацца” пад паважнага чалавека: набраць прыемную паўнату і адгадаваць асадзістую бараду” (Вілірыё П., 2002:77).

На гістарычную сцэну моладзь выходзіць у эпоху войнаў, крызаў і рэвалюцыяў пачатку ХХ-га стагодзьдзя. Бадай адным зь першых на моладзь як рухавік грамадзкіх пераўтварэньняў звярнуў увагу Леў Троцкі. Менавіта ён легітымізаваў моладзь і прыпісаў яе дзейнасьці пазытыўны характар. Троцкі бачыў у моладзі сацыяльную клясу, здольную ажыццяўляць сацыяльныя пераўтварэньні. Разумеючы, што на такую ролю ня можа прэтэндаваць занадта слабы ў Расейскай імперыі пралетарыят, ён лічыў, што моладзь зьяў-

ляецца якраз тым самым неабходным для рэвалюцыі матэрыялам. Моладзь, паводле Троцкага, ёсьць агентам разьвіцця і за кошт рэвалюцыі пакаленьняў “бярэ на сябе адказнасьць за наступны крок руху” ў будаўніцтве новага грамадства (Щедровицкий П.Г., 1993:3). Менавіта маладое пакаленьне павінна давяршыць шлях разбурэньня дзяржавы, пачаты рэвалюцыяй.

“Трацкісцкія” інтэрпрэтацыі моладзі атрымалі вялікі распаўсюд і папулярнасьць, асабліва ў колах левых. Рэвалюцыянэры на розных ускрайках сьвету імкнуліся мабілізаваць маладых людзей на барацьбу за цьмяныя камуністычныя і сацыялістычныя ідэалы, адводзячы моладзі значную ролю ў набліжэньні “сьветлай будучыні”. Нездарма сымбаль левага пратэсту — Чэ Гевара — стаўся папулярным брэндам пратэставай моладзі па ўсім сьвеце.

Дадатковую легітымнасьць моладзі надалі падзеі 1960-х гадоў: рух гіпі, пратэсты супраць вайны ў В’етнаме, кансэрватыўная рэвалюцыя ў Францыі 1968 году. У 1965 годзе ў мэтах абароны правоў моладзі прымаецца дэкларацыя ААН “Аб распаўсюдзе сярод моладзі ідэалаў міру, узаемнай павагі і ўзаемапаразуменьня паміж народамі”.

Вынайздзеная на пачатку ХХ ст. Лявом Троцкім ідэя моладзі як нэгатыўнай і творчай клясы у рэшце рэшт прывяла да канчатковага зацьверджаньня права маладых пакаленьняў на асобнае месца ў гісторыі чалавецтва. Але ці гэта сапраўды так? Як гэта ні парадасальна, прызнаньне моладзі адбылося менавіта ў той час, калі нэга-

тыўным патэнцыялам моладзі навучыліся кіраваць, а сама моладзь перастала быць лідэрам грамадзкіх пераўтварэнняў. У наш час прыдуманая спецыяльная квазіпратэставыя формы, у якія можа вылівацца існы пратэст супраць палітычнага рэжыму, напрыклад, музыка альбо выразныя і яркія, але адначасова бясчэпныя моладзевыя субкультуры (ад ранейшых панкаў да сённяшніх готаў, эма і г.д.). Нацыянальны дзяржавы, спалоханыя пратэставым патэнцыялам моладзі, пачалі весці палітыку ўтылізацыі і вываду пратэставай энэргіі ў бясчэпныя формы, што і атрымала назву моладзевай палітыкі.

ГЕНЭАЛЁГІЯ МОЛАДЗЕВЫХ СТРУКТУРАЎ У БЕЛАРУСІ

Напэўна, упершыню небяспечку несанкцыянаванай моладзевай актыўнасці ўсвядомілі ў 1920-х гадах балышавікі. Разумеючы тое, што рэвалюцыйная моц маладога пакалення можа быць скіраваная на партыйную бюракратыю, яны імкнуліся да суцэльнага кантролю над моладзёў. У СССР уся праца з моладзёў вялася ў межах піянерскай арганізацыі і камуністычнага саюзу моладзі (камсамол), куды ў масавым парадку ўключалася большасць грамадзянаў ва ўзросце ад 9 да 28 гадоў. З паслабленнем і наступным заняпадам камуністычнага рэжыму гэтыя арганізацыі атрымалі фармальную незалежнасць ад дзяржавы і камуністычнай партыі. Практычна адразу пачаўся распад гэтых арганізацыяў. Частка з іх захавала лягальнасць да Камуністычнай партыі Беларусі (КПБ) і камуністычнай ідэалёгіі (ЛКСМБ), другая частка перайшла на лібэральна-дэмакратычныя пазыцыі (Беларускі саюз моладзі) альбо проста вылучылася ў якасці незалежных арганізацыяў. Акрамя таго, з 1989 году сталі ўзнікаць і весці легальную дзейнасць моладзевыя структуры, незалежныя ад камсамолу і піянерскай арганізацыі. Адной з першых такіх арганізацыяў была моладзевая арганізацыя “Next Stop — New Life” (лідэр — Святлана Каралева), якая дала пачатак шмат

якім аб’яднанням моладзі (эколягі — “Экадом”, сацыяльная арганізацыя — “Розныя роўныя” і інш.).

У перыяд фармавання незалежнай беларускай дзяржавы асабліва востра паўстала пытанне наладжвання кантролю і пошуку новых формаў моладзевай палітыкі. Галоўная роля ў ажыццяўленні моладзевай палітыкі пе-

да рэжыму, а таксама індывідуальную частку моладзі.

Спачатку манаполія БРСМ спрабавала супрацьстаяць частка незалежных арганізацыяў, аб’яднаных у 1997 г. пад дахам Беларускага саюзу моладзевых і дзіцячых грамадзкіх арганізацыяў (БСМДГА) “Рада” (каля 20 арганізацыяў). Некаторы час “Рада” існавала ў якасці “парасонавай” арганіза-

райшла да Дзяржаўнага камітэту па справах моладзі. Дзяржкамітэт быў вымушаны будаваць дыялёг з новымі моладзевымі аб’яднаннямі. Аднак з 1994 году пры нарастанні аўтарытарных тэндэнцыяў у палітычнай сістэме Беларусі адбылося паступовае вяртанне да савецкіх формаў кіравання моладзевай палітыкай. Дзяржава імкнецца выпісваць любога суб’екта з поля моладзевай палітыкі, які намагаецца скласці канкурэнцыю прадзяржаўным структурам. Дыялёг з грамадзкімі арганізацыямі моладзі становіцца залішнім і непатрэбным для аўтарытарнага рэжыму. Ствараецца адзіная дзяржаўная нацыянальнага ўзроўню моладзевая арганізацыя (“Прямое дзейства” — “Белорусский патриотический союз молодежи” (БПСМ) — “Белорусский республиканский союз молодежи” (БРСМ)). На дадзены момант БРСМ ахапіў ці ня ўсю лягальную

цыі, але пасля стварэння прадзяржаўнага “парасончыка” ў выглядзе Нацыянальнага камітэту моладзевых арганізацыяў (НКМО) у кастрычніку 2003 “Рада” пачала губляць сваіх сябраў. У лютым 2006 г. рашэннем суду Беларускі саюз моладзевых і дзіцячых грамадзкіх арганізацыяў (БСМДГА) “Рада” быў ліквідаваны. У цяперашні час Саюз існуе як незарэгістраваная арганізацыя і былога ўплыву ня мае.

Апроч прадэмакратычных моладзевых арганізацыяў, уключаюць у “Радз”, асобнае месца займаюць арганізацыі палітычнага і каляпалітычнага кшталту. Частка з іх утварылася з маладзёжак палітычных партыяў (“Маладыя сацыял-дэмакраты”, “Маладая Грамада”, моладзевыя аддзяленні Аб’яднанай грамадзянскай партыі “Маладыя дэмакраты” і інш.), іншыя самастойна дэкларавалі палітычныя мэты (“Малады

фронт”, Движение сопротивления “Зубр”, “Инициатива”, “Бунт” і г.д.). Найбольш масавымі зь іх зьяўляюцца “Малады фронт” і “Зубр”. Афіцыйна “Зубр” спыніў існаваньне, але сябры арганізацыі працягваюць дзейнасьць пад імем ініцыятывы “Джынс. За свабоду!”

Актыўнасьць каляпалітычных моладзевых ініцыятываў і арганізацыяў залежыць ад сэзонных (зав-

зевай актыўнасьці змянілася: непалітычным дэмакратычным арганізацыям, што знаходзяцца пад ціскам, дазваляюць дзейнічаць пры ўмове пераходу ў кантраляваныя формы ДНДА (дзяржаўных НДА). І частка арганізацыяў ідзе на такі крок, губляючы незалежнасьць. Ў дачыненні да арганізацыяў палітычнага поля робяцца захады, знаёмыя яшчэ з часоў цар-

адпаведная дэмакратычным стандартам, але тым ня менш імі быў адзначаны “мінімальны прагрэс”. Гэты “мінімальны прагрэс” быў тым мінімумам, які, пры пярэдніх кроках па вызваленьні палітычных вязьняў, быў дастатковым для адмены санкцыяў з боку ЭЗ і пашырэння афіцыйных кантактаў з прадстаўнікамі рэжыму. Можна, канечне, спрабаваць разважаць пра тое, што трэба было б зрабіць, каб прызнаньня рэжыму не адбылося. Але гэта заганны шлях. Таму трэба зрабіць высновы з таго, што мы маем на дадзены момант:

1. Беларуская дэмакратычная супольнасьць страціла ўплыў на прыняцьце рашэньняў на Захадзе. ЭЗ прыняў рашэньне пра частковую легітымацыю і адмену санкцыяў без уліку меркаваньня дэмакратычнай супольнасьці Беларусі.

2. Калі дэмакратычная супольнасьць не ўплывае на хад палітычнага працэсу ў Беларусі, ніхто ў Эўропе ня будзе бясконца лічыцца зь яе інтарэсамі.

3. Традыцыйныя дзеяньні (удзел у выбарах, байкотах, налесткі, улёткі, сыягі, графіці, заявы, рэлізы, прэсавыя канфэрэнцыі, мітынгі і пікеты) не ўплываюць на хад палітычнага працэсу. Для вяртаньня ўплыву патрэбныя іншыя дзеяньні.

4. Дзеяньні падчас кампаніі байкоту-2008 былі тыповымі і стандартнымі, а таму неэфэктыўнымі.

5. Робячы тое, што дэмакратычная супольнасьць умеє рабіць, а ня тое, што павінна рабіць, яна проста марнуе час.

Апынуўшыся ў сытуацыі байкатаваньня выбараў, моладзевыя структуры (найперш “Малады фронт” і “Джынс. За свабоду!”) сталі закладнікамі свайго вузкага разуменьня сытуацыі ў краіне. Чарговы раз дэмакратычна арыентаваная моладзь марнавала свае сілы у гераічнай, але бессэнсоўнай і безвыніковай барацьбе зь ветракамі. Шкада, бо з кожным такім крокам моладзевыя структуры губляюць сымпатыю беларускай моладзі, а зь ёю і шансы на рэальныя зьмены.

Напэўна, упершыню небясьпеку несанкцыянаванай моладзевай актыўнасьці ўсьведамлілі большавікі

вычай перадвыбарчых) кампаній. Пад кожную новую палітычную кампанію ствараюцца ці паўстаюць наноў арганізацыі моладзі і моладзевыя палітычныя ініцыятывы. Пасьля часовага ўздыму наступае заканамерны заняпад, значная частка маладых людзей сыходзіць з грамадзкага жыцьця. Пэрыяд часовага росту актыўнасьці змяняецца працяглымі пэрыядамі “сьпячкі”. Агульны ўплыў незалежных моладзевых арганізацыяў (і палітычнага, і непалітычнага характару) застаецца вельмі нізкім. Нават у пэрыяды ўздыму актыўнасьці ён ахоплівае нязначную частку моладзі.

Палітычны рэжым імкнецца суцэльна кантраляваць ня толькі ляльную, але і неляльную моладзь. Для гэтага выкарыстоўваюцца розныя захады. Тактыка аслабленьня і спробаў кантролю моладзі, не ахопленай дзяржаўнымі структурамі, змянялася на працягу апошніх 10 год. Раней рэжым стымуляваў стварэньне альтэрнатыўных дэмакратычным моладзевым арганізацыям структураў, якія былі б яму падкантрольнымі. Так, у альтэрнатыву “Маладому фронту” і ўздыму нацыяналістычнага моладзевага радыкалізму ў 1996-97 гг. стымулявалася распаўсюджваньне шавіністычнага РНЕ (Русского национального единства), а Радзе моладзевых арганізацый супрацьпастаўляліся БРСМ і Нацыянальны камітэт моладзевых арганізацый. Сёньня тактыка супрацьдзеяньня молад-

скай ахоўкі: укараненьне правакатараў, правакаваньне расколаў, дыскрэдытацыя арганізацыяў і іх лідэраў, спробы стварэньня штучных арганізацыяў і моладзевых лідэраў.

БАЙКОТ-2008: БЕССЭСОЎНАЯ ТРАТА СІЛАЎ

Цяперашняя палітычная сытуацыя на Беларусі характарызуецца тым, што існуе толькі адзін суб’ект, ад якога залежыць хада палітычнага працэсу. Пасьля 2006 году ў рэжыму не засталася апанэнтаў, якія маглі б яму эфэктыўна супрацьстаяць. На Беларусі няма палітыкі, бо палітычны ўзаемадзеяньні прадугледжваюць хаця б двух больш-менш раўназначных гульцоў, што прэтэндуюць на катроль над сытуацыяй. І ня можа быць на Беларусі выбараў, бо выбары ёсьць асэнсаванымі толькі ва ўмовах наяўнасьці палітыкі. Чым жа тады лічыць байкот няясных выбараў? Удзел у апошніх парлямэнцкіх выбарах альбо байкот па сваім палітычным значэньні нічым не адрозьніваліся. Любое з гэтых дзеяньняў значэньня ня мела ўвогуле. Сумнеўны сэнс тое дзеяньне набывала толькі пры разьліках нейкім чынам паўплываць на міжнародны статус палітычнага рэжыму на Беларусі і не дапусьціць яго легітымацыі для структураў Эўрапейскага Зьвязу. Як сёньня можна пабачыць, з гэтага нічога не атрымалася. Выбарчая сытуацыя была ацэнена міжнароднымі структурамі як не

Выбары 2008: пачатак лібэралізацыі?

**Зьміцер Кухлей, магістар
паліталёгіі, дэпутат
Мастойскага раённага Савета
дэпутатаў**

Нягледзячы на “таемную” дамоўленасць паміж кіраўніцтвам Эўразьвязу і Беларусі наконт дэмакратызацыі выбарчага працэсу, пра існаваньне якой разважалі ўсе незалежныя экспэрт, парлямэнцкія выбары 2008 г. у Беларусі адбыліся паводле стандартнай напрацаванай за апошнія 13 гадоў схемы: ні адзін прадстаўнік апазыцыйных сілаў ня трапіў у парлямэнт, а праўладныя кандыдаты “элегантна” перамаглі ўжо ў першым туры ва ўсіх 110 акругах. Па ўсёй краіне выбаркамы зафіксавалі высокі ўзровень народнай “падтрымкі” прыхільнікаў палітыкі прэзыдэнта: у сярэднім 60% - 70% галасоў за праўладных кандыдатаў, прадстаўнікі апазыцыі або незалежныя кандыдаты набіралі максымум 27%. Апазыцыя традыцыйна заявіла пра фальсыфікацыю выбарчага працэсу і прывяла шэраг доказаў гэтага, назіральнікі ад АБСЭ таксама заявілі пра тое, што “парлямэнцкія выбары ў Беларусі не адпавядалі абавязальніцтвам перад АБСЭ, нягледзячы на невялікія паляпшэньні”. Аднак гэтыя заявы апазыцыі і міжнароднай місіі АБСЭ не паўплывалі на сытуацыю як унутры краіны, так і на замежнапалітычныя адносіны паміж ЭЗ і Беларуссю. Эскаляцыі пратэставага настрою ў беларускім грамадстве не было: у дзень галасавання 28 верасня адбылася руцінная акцыя апазыцыйных сілаў, якая назбірала крыху болей за тысячу чалавек, а высновы місіі АБСЭ не паўплывалі на рашэньне ЭЗ далей наладжваць супрацоўніцтва зь беларускімі ўладамі. Такім чынам,

беларускі рэжым ужо болей за дзесяцігодзьдзе паспяхова забясьпечвае сваю ўстойлівасць. І гэта пры тым, што ўсе гады існавання беларускага аўтарытарызму на яго аказваўся значны замежны (з боку ЭЗ і ЗША) ціск. Ды і беларуская грамадзянская супольнасць спрабавала пераймаць досвед каляровых рэвалюцыяў Славаччыны, Сэрбіі, Грузіі, Украіны. Чаму падчас апошніх парлямэнцкіх выбараў не адбылося зьменаў у бок дэмакратычнай трансфармацыі? Як трапна даводзіць Лукан Ўэй у сваім эсе “Сапраўдныя прычыны каляровых рэвалюцыяў”, ва ўмовах жорстага аўтарытарызму “мабілізацыя апазыцыйных сілаў ня можа сама па сабе патлумачыць адносны поспех апазыцыйных

У выпадку зь Беларуссю палітыка ізаляцыі прывяла да адсутнасці якіх-кольвек палітычных і эканамічных сувязяў беларускіх элітаў з Захадам, таму спробы ціску, якія да гэтага прадпрымалі як ЗША, так і ЭЗ, не маглі мець станоўчых вынікаў. У гэтым кірунку лепшую палітыку праводзіць Расейская Фэдэрацыя, што праз шчыльныя эканамічныя і палітычныя сувязі мае болей мэханізмаў уплыву ў Беларусі. Аднак Расея зацікаўленая ў захаваньні status quo у палітычнай сыстэме Беларусі празь няяснасць выбару кірунку замежнай палітыкі будучых беларускіх элітаў пасля зыходу Лукашэнкі.

Што тычыцца другога фактару, ўстойлівасць беларускай аўтары-

Парлямэнцкія выбары 2008 г. у Беларусі адбыліся паводле стандартнай напрацаванай за 13 гадоў схемы

рухаў”. Існуюць пэўныя межы магчымасцяў для дэмакратычнага транзыту і гэтыя межы вызначаюцца ў значнай ступені ўстойлівасцю аўтарытарнага рэжыму. Разьвіццё грамадзянскай супольнасці не перадвызначае крах аўтарытарнай сыстэмы.

Лукан Ўэй сьцьвярджае, што стабільнасць аўтарытарных сыстэм постсавецкіх краінаў залежыць ад двух фактараў:

- трываласці сувязяў элітаў аўтарытарнай краіны з Захадам;
- дзеяздольнасці аўтарытарнага кіраўніцтва, што ўключае: існаваньне адзінай, інстытуцізаванай партыі ўлады; разьвітым, добра фінансаваным і вопытным рэпрэсійным апаратам; значным дзяржаўным кантролем над эканомікай.

тарнай сыстэмы забясьпечваецца захаваньнем дзяржаўнага кантролю над эканомікай краіны (каля 80%) праз разнастайныя наўпроставыя і ўскосныя мэханізмы: захоўваецца дзяржаўная ўласнасць над буйнымі і сярэднімі прадпрыемствамі, стрымліваецца разьвіццё дробнага прадпрымальніцтва, дзяржава кантралюе пераважную большасць прафсаюзаў, уведзеная кантрактная сыстэма найму на працу і інш. Рэпрэсійны апарат за апошнія гады таксама ўдасканаліўся і мае цэлы шэраг інструментаў барацьбы зь іншадумствам, уключаючы зь сілавым падаўленьнем мірных дэманстрацый пратэсту, папярэдзальнымі арыштамі і крымінальным перасьледам актывістаў апазыцыі, разьвітай

сыстэмай кантролю праз ідэалагічнае выхаваньне і інш. У Беларусі дагэтуль не завяршыўся працэс інстытуалізацыі партыі ўлады. Пэрыядычныя спробы рэалізаваць праект па стварэньні праўладнай партыі “Белая Русь” пакуль ня мелі посьпеху праз супраціўленьне самога кіраўніка дзяржавы, які добра вывучыў (або падсвядома адчувае) досьвед каляровых рэвалюцыяў у Грузіі і Ўкраіне, дзе былыя саюзьнікі (Саакашвілі, Жванія, Бурджанадзе ў Грузіі; Цімашэнка, Юшчанка ва Ўкраіна) сталі тварам дэмакратычных пераўтварэньняў, перацягнуўшы на свой бок значную частку намэнклятуры і вышэйшага кіраўніцтва краіны, уключна з нэўтралізацыяй карных органаў. У дадатак — прыклад пераходу ў апазыцыю А. Казуліна, былога рэктара БДУ і саюзьніка А. Лукашэнкі, пацьвярджае перасяцарогі беларускага прэзыдэнта ў дачыненні да канчатковага афармленьня партыі ўлады. Аднак яе фармальная адсутнасьць кампэнсуецца значнай ідэалагізацыяй (палітызацыяй) дзяржаўнай адміністрацыі, якая часткова і выконвае партыйныя функцыі. Акрамя таго, чыноўнікі і кіраўнікі дзяржпрадпрыемстваў маюць істотную фінансавую патрымку, якая залежыць выключна ад аўтарытарнага кіраўніка. Такім чынам, з двух значных фактараў уплыву на ўстойлівасьць беларускага аўтарытарызму — трываласьць сувязіў элітаў аўтарытарнай краіны з Захадам і дзяздольнасьць аўтарытарнага кіраўніцтва — ніводзін не прадказваў магчымасьць дэмакратычнага транзыту ў 2008 г., і парлямэнцкія выбары гэта пацьвердзілі, 100% засьведчыўшы вынікі выбараў, якія праектаваліся ў адміністрацыі прэзыдэнта. Лукан Ўэй слушна заўважае, што захаваньне ва ўладзе А. Лукашэнкі перадвызначанае яго зыходнай непераадольнай перавагай над апазыцыйнымі сіламі. Якую б пасьпяховую (перанесеную з досьведу іншых дэмакратычных трансфармацыяў посткамуністычных рэжымаў) стратэгію апошнія ні абіралі, ім наканаваная электаральная паразы. І гэта не залежыць ад прыхільнасьцяў шараговага вы-

барца, зьменаў грамадзкага меркаваньня, якое ў дадатак яшчэ і цяжка вызначыць ва ўмовах аўтарытарызму.

Пры гэтым неппулярныя захады, якія ў апошні час робяцца ўладамі, усё ж не маглі не паўплываць на грамадзкія настроі і не зламаць некаторыя псыхалагічныя асаблівасьці мэнталітэту беларусаў, якія трапна падкрэсьлівае вядомая беларуская прыказка: “Няхай у мяне карова здохне, абы ў суседа дзье!” Напярэдадні выбараў адзін знаёмы гараджанін распавёў гісторыю пра сваяка, які жыве ў вёсцы Мастоўскага раёну. Вясковец заўсёды ад самага пачатку кіраваньня прэзыдэнта галасаваў за апошняга, і пры гэтым цалкам адэкватна ўспрымаў катастрофічную сытуацыю, што склалася ў сельскай мясцовасьці. Аднак абгрунтоўваў сваю падтрымку наступнымі словамі: “Нам на вёсцы ўсё роўна добра жыць ужо ні пры якім кіраўніку не давядзецца, дык няхай і вы ў горадзе адчуеце ўсё “шчасьце” вясковага жыцьця!” Падчас гэтых парлямэнцкіх выбараў вясковец патэлефанаваў (ніколі раней ён ні пры якіх абставінах не карыстаўся тэлефонам) гараджаніну з такім пытаньнем: “Слухай, а хто там з вашых балятуецца?! Не магу ўжо цяпець такога жыцьця, хачу за вашых галасаваць! Скажы за каго?!” Гэта можа сьведчыць пра якасныя зьмены ў грамадзкім меркаваньні і асабліва на вёсцы, што падкрэсь-

ліваецца нават афіцыйнымі вынікамі галасаваньня: па Слонімскай выбарчай акрузе, якая зьяўляецца сельскай акругай, прадстаўнік АДС атрымаў найлепшы вынік сярод вылучэнцаў ад апазыцыйных сіл па Беларусі.

Згодна з афіцыйнай інфармацыяй, у горадзе Масты па асобных выбарчых участках яўка ледзьве перасягнула 50%. (Аднак нізкая яўка ў г. Масты нязначна паўплывала на агульную яўку па Мастоўскай выбарчай акрузе № 56, таму што выбарцы г. Масты складаюць усяго толькі каля 20 % ад агульнай колькасьці выбарцаў па сельскай акрузе, куды ўваходзяць тры раёны: Бераставіцкі, Мастоўскі і Сьвіслацкі). Нягледзячы на выкарыстаньне адміністрацыйнага рэсурсу на ўсіх этапах выбарчага працэсу грамадзяне адмовіліся прыходзіць на выбарчыя ўчасткі, і нават такая яўка забясьпечвалася напружанай працай участковых выбарчых камісіяў: чальцы камісіяў без заявак выбарцаў і ў парушэньне заканадаўства абыходзілі кватэры і дамы тых грамадзянаў, якія не прагаласавалі, і настойліва раілі галасаваць (часам даводзілася абыходзіць цэлыя вуліцы прыватных сэктараў у горадзе або шматпавярховыя дамы); ажыццяўляўся ціск з боку кіраўніцтва на супрацоўнікаў бюджэтных арганізацыяў (школы, шпіталі, РДК і інш) з патрабаваньнем прагласаваць, у тым ліку непасрэдна ў дзень галасаваньня; прыцягваліся

сілавых органы для супрацьдзеяння агітацыі супраць праўладнага кандыдата і няўдзел у галасаванні.

Такім чынам, сярод асноўных фактараў, якія забяспечылі ўстойлівасць аўтарытарнага рэжыму падчас апошніх выбараў, зьяўляюцца:

1. Слабая сувязь, як палітычная, так і эканамічная, кіраўні-

4. Палітычна залежная дзяржаўная адміністрацыя, якая часткова выконвае функцыі партыі ўлады. Згодна зь беларускім заканадаўствам, участковыя камісіі па выбарах дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў фармуюцца раённымі, гарадзкімі выканаўчымі камітэтамі, а ў гарадах з раённым падзедам — мясцовымі адміністрацыямі, у фармаваньні акруговых ка-

2008 г. зьявіліся кволя прыкметы лібэралізацыі ў палітычнай і эканамічнай сфэрах, якія пры ўда-лым іх разьвіцьці могуць паўплываць на ўстойлівасць аўтарытарнай сыстэмы: пасля абвяшчэньня пляну прыватызацыі 519 дзяржпрадпрыемстваў на працягу 2008-2010 зьявілася надзея на зьмяншэньне кантролю дзяржавы над эканомікай, што значна паслабіць уплыў аўтарытарнага кіраўніцтва і створыць магчымасці для ўнутранага фінансаваньня апазыцыйных сіл. Эканамічная лібэралізацыя зьяўляецца неабходнай перадумовай электаральнай рэвалюцыі і дазваляе скарыстаць патэнцыял грамадзянскай супольнасьці праз мабілізацыю яе структур падчас акцый пратэсту супраць фальсыфікацыі. Рэпрэсіўны апарат таксама зазнае страты: А. Лукашэнка пазбавіўся найбольш адыёзных асобаў у сваім атачэньні — Шэймана і Паўлічэнкі, якія падзраюцца ў дачыненні да “гучных” справаў. Вонкавыя актары (ЭЗ і ЗША) актывізавалі сваю дзейнасьць пад ціскам геапалітычных выклікаў і зьмянілі стратэгію ў адносінах да беларускага кіраўніцтва: на паўгоду прыпыненая ізаляцыя беларускіх элітаў. ЭЗ спрабуе ўцягнуць беларускае кіраўніцтва ў агульнаеўрапейскую палітычную і эканамічную прастору і такім чынам завязаць шчыльныя сувязі апошніх з Захадам. Пры гэтым у запасе ЭЗ існуе цэлы шэраг інструмэнтаў па дэмакратызацыі палітычнага працэсу посткамуністычных рэжымаў на розных этапах дэмакратычнай трансфармацыі. Праект “Белая Русь”, які пэрыядычна выносіцца беларускімі чыноўнікамі на парадак дня, таксама тоіць у сабе шмат непрадказальнага для будучыні беларускага прэзыдэнта, калі прыняць да ўвагі досвед Грузіі і Ўкраіны. Аднак пэрспэктыва дэмакратычнай трансфармацыі падчас наступных прэзыдэнцкіх выбараў у значнай ступені залежыць ад таго, ці будзе вымушаны А. Лукашэнка пайсьці на сапраўдную эканамічную лібэралізацыю і ці здолеюць замежныя актары (ЗША і ЭЗ) завязаць інтарэсы беларускіх эліт з заходнімі партнэрамі.

Фармальна адсутнасьць праўладнай партыі кампэнсуецца ідэалёгізацыяй (палітызацыяй) дзяржаўнай адміністрацыі, якая часткова і выконвае партыйныя функцыі

чых элітаў усіх узроўняў з заходнімі партнэрамі. Асабістая фінансавая бяспека беларускіх элітаў (намэнклятуры і бізнэс-элітаў) залежыць ад беларускага прэзыдэнта. Санкцыі Захаду не закранаюць эканамічных інтарэсаў чыноўнікаў і дырэктарату, таму апошнія не звяртаюць увагі на рэакцыю заходніх структураў на фальсыфікацыю выбарчага працэсу і палітычныя рэпрэсіі.

2. Дзяржаўны кантроль над эканомікай, што дазваляе беларускаму аўтарытарызму пазбавіць грамадзянскую супольнасьць унутранага фінансаваньня, самастойнасьці ў прыняцьці рашэньняў і неабходнай мабільнасьці падчас нацыянальных палітычных падзеяў. Унутраныя крыніцы фінансаваньня апазыцыйнай дзейнасьці зьведзены амаль да нуля. Падчас апошніх парлямэнцкіх выбараў ціск вонкавых актараў (ЭЗ і ЗША) на апазыцыйныя структуры, скіраваны на іх ўцягваньне ў выбарчы працэс, прывёў да значнага разладу: у АДС не існавала супольнай стратэгіі, частка грамадзкіх структураў (“Малады Фронт”, Хартыя-97) байкатавала выбары.

3. Разьвіты рэпрэсіўны мэханізм, які дазваляе пазьбегнуць росту пратэставых настрояў на стадыі ўзьнікненьня і цалкам кантраляваць разьвіцьцё сытуацыі падчас дэманстрацый пратэсту.

місіяў удзельнічаюць акрамя выканаўчых органаў (аблвыканкамаў і Менгарвыканкаму) яшчэ і абласныя Саветы дэпутатаў і Менгарсавет. У выпадку, калі ў Беларусі адсутнічае незалежная дзяржаўная адміністрацыя, выбарчыя камісіі ўсіх узроўняў можна разглядаць як складовую частку каманды праўладнага кандыдата. Найбольш відавочным гэта зьяўляецца ў тых акругах, дзе балююцца чыноўнікі — старшыні абл- і райвыканкамаў, або іх намесьнікі: кіраўнікі аддзелу кадровай работы райвыканкамаў, якія знаходзяцца ў падпарадкаваньні чыноўніка-кандыдата, фармуюць асабовы склад участковых камісій; кіраўнікі ідэалёгічных аддзелаў райвыканкамаў і прадпрыемстваў узначальваюць штабы праўладнага кандыдата; а “незалежныя” назіральнікамі выступаюць вылучэнцы ад нападзяржаўных НДА, створаных тымі ж чыноўнікамі. Нягледзячы на тое што ўсе суб’екты такога выбарчага працэсу маюць розныя маскі, за імі хаваецца адзін твар.

Да гэтага часу істотныя структурныя перавагі беларускага аўтарытарызму перад грамадзянскай супольнасьцю дазвалялі захоўваць стабільнасьць беларускай палітычнай сыстэмы, падчас апошніх парлямэнцкіх выбараў гэта было яшчэ раз пацьверджана. Аднак у

У кампутарнай сетцы

Раман Крычаўскі

Раёны беларускіх гарадоў ахутаныя самадзейнымі кампутарнымі сеткамі. Функцыянуюць хатнія сеткі на грамадзкіх пачатках: самаарганізуюцца, дбаюць пра забеспячэнне якасных паслугаў, самастойна знаходзяць сродкі на развіццё і не імкнуцца да атрымання прыбытку. Калі здараюцца праблемы ў працы сеткі, карыстальнікі звяртаюцца да свайго адміністратара. Некаторыя палітолагі адносяць самадзейныя лякальныя сеткі да структураў грамадзянскай супольнасці, якая грунтуецца на прынцыпе роўнасці і з'яўляецца незалежнай ад дзяржавы і бізнэсу. Удзельнікі такіх супольнасцяў маюць адносна танны выхад у інтэрнэт і абменьваюцца паміж сабой разнастайнай інфармацыяй.

Перадумова ўтварэння любой лякальнай сеткі — наяўнасць віртуальнай супольнасці, для якой характэрныя раўнапраўныя сувязі паміж усімі індывідамі. Як заўважаюць некаторыя даследчыкі, “у такіх супольнасцях, дзе камунікацыя апасродкаваная кампутарам, лягчэй рэалізавацца сеткавым сувязям, якія паступова замяшчаюць дамінуючыя раней гіерархічныя і рынкавыя”. Асноўнае адрозненне віртуальных супольнасцяў ад звычайных сацыяльных групаў заключаецца ў выкарыстанні інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогіяў. Кажучы проста, стасункі паміж людзьмі апасродкаваныя кампутарамі. Зрэшты, у інфармацыйную эпоху любы камунікацыйны акт паміж людзьмі адбываецца з улікам найбольш аптымальнага сродку камунікацыі. Таму пераход рэальных супольнасцяў у віртуальныя трэба разглядаць у кантэксце агульнай тэндэнцыі да павелічэння папулярнасці ІКТ.

Удзел у лякальных кампутарных сетках залежыць ад індывідуальнай матывацыі. Праўда, не-

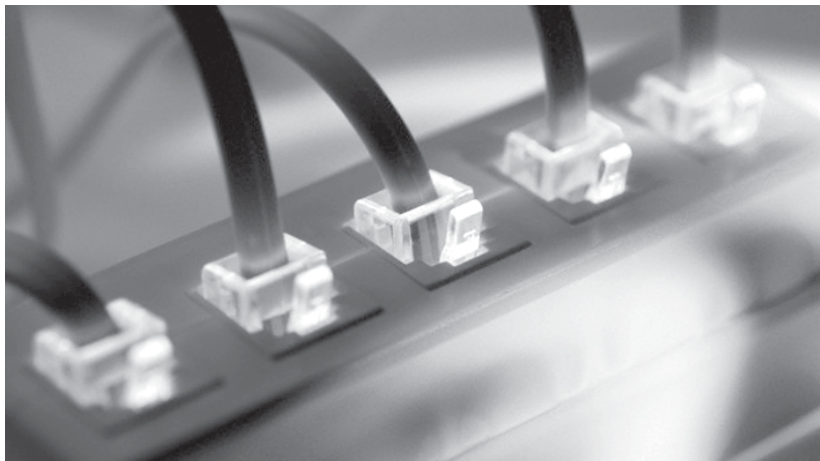
Некаторыя палітолагі адносяць самадзейныя лякальныя сеткі да структураў грамадзянскай супольнасці, якая грунтуецца на прынцыпе роўнасці і з'яўляецца незалежнай ад дзяржавы і бізнэсу

спрыяльныя вонкавыя фоны выклікаюць драконаўскія законы, якія абмяжоўваюць свабоду асацыяцыяў, а таксама праблемны дасяг да СМІ, могуць каталізаваць распаўсюд і імклівае развіццё лякальных кампутарных супольнасцяў. Хатнія сеткі дазваляюць унікнуць разнастайных перашкодаў і павялічыць эфектыўнасць груповага ўзаемадзеяння.

Для інфармацыі: хатняя сетка можа аб'ядноўваць ад пяці да некалькіх сотняў машынаў. Калі

на энтузіястаў кампутарных супольнасцяў супадаюць з электаральнымі падзеямі. На першы погляд, прычына падобных рэядаў цалкам відавочная — некантраляваная дыфузія непажаданай для ўладаў інфармацыі. Аднак пры дэталёвым аналізе сытуацыі становіцца зразумелым, што тлумачэнне варожага стаўлення ўладаў да несанкцыянаваных сетак у катэгорыях інфармацыйнай вайны не вытрымлівае крытыкі. У сытуацыі з кампутарнымі сеткамі

Пераход рэальных супольнасцяў у віртуальныя трэба разглядаць у кантэксце агульнай тэндэнцыі да павелічэння папулярнасці ІКТ.

стаў: пашкоджаньне фасадаў будынкаў і тэлефонных кабеляў, стварэнне небяспекі жыццям жыхароў дома і г.д. Энтузіясты хатніх сетак прырачаць, што за некалькі гадоў карыстання ўласным абсталяваннем не зафіксава на ніводнага выпадку пашкоджаньня чужой уласнасці. З гэтай нагоды нават зьявіўся жарт: калі раптам абрынецца дом – вінаватая ва ўсім самадзейная сетка.

Зь неафіцыйных крыніцаў паступае інфармацыя, што абразаньні сетак справакаваныя жаданьнем камэрцыйных структураў манапалізаваць дадзены бізнэс. Такія памкненьні дастаткова проста ажыццявіць, бо большасць самаробных кампутарных сетак ня мае афіцыйнага статусу.

Для чаго карыстальнікі кампутараў імкнуцца стаць сябрамі сеткавых супольнасцяў? Па-першае, чальцы самадзейных сетак атрымліваюць дасяг да файлаў, выкладзеных у адмыслова створаных для спампоўваньня тэчках. Па-другое, абанэнты сеткі аптымізуюць камунікацыю паміж сабой у найпроставым рэжыме. Па-трэцяе, карыстальнікам сеткі забяспечваецца адносна танны і вельмі хуткі дасяг да інтэрнэту. Што праўда, падлу-

чанасць да лякальнай кампутарнай сеткі не здымае з парадку дня пытаньне пра зьніжэньне тарыфаў на інтэрнэт-паслугі.

Абсалютным манапалістам у Беларусі па забесьпячэньні каналу выхаду ў вонкавы сьвет застаецца дзяржаўная кампанія “Белтэлекам”. Нават у Расеі, ужо ня кажучы пра краіны Заходняй Эўропы, палітыка ў дачыненьні да сусьветнага павуціньня дастаткова лібэральная. Адсутнасць манаполіі вядзе да істотнага падзеньня кош-

Калі раптам абрынецца дом – вінаватая ва ўсім самадзейная сетка

таў на дадзены від паслугі. Безьлімітны інтэрнэт у любога расейскага правайдэра каштуе ў дзесяць разоў таньней, чым, напрыклад, белтэлекамаўскі пакет VyFly.

Сярод аргументаў на карысьць захаваньня незалежных кампутарных супольнасцяў – арганізацыі сябрамі кам’юніці дабрачынных акцыяў, выяўленьне актыўнай грамадзянскай пазыцыі і, нарэшце, танны і якасны дасяг да інтэрнэту (!). Аднак, прыходзяць да высноваў карыстальнікі сетак, падобна на тое, што дзяржава зусім не зацікаўленая ў грамадзкай актыўнасьці. Таму так званая праблема лічбавай няроўнасьці, калі далёка ня ўсе грамадзяне могуць свабодна вандраваць па сусьветным павуціньні, можа стаць для Беларусі актуальнай у бліжэйшай пэрспектыве.

Вольга Смалянка

Для дзяржаўнай рэгістрацыі міжнароднага грамадзкага аб'яднання ў месяцовы тэрмін пасля правядзення ўстаноўчага мерапрыемства ў орган рэгістрацыі (Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь) паштовым адпраўленьнем ці ўпаўнаважаным прадстаўніком аб'яднання падаюцца наступныя дакумэнты:

1. Заява аб дзяржаўнай рэгістрацыі

Заява падаецца ў адпаведнасьці з формай, вызначанай заканадаўствам, і падпісваецца ня менш чым трыма сябрамі кіраўнічага органу аб'яднання.

2. Статут грамадзкага аб'яднаньня (2 асобнікі)

Статут грамадзкага аб'яднаньня ў абавязковым парадку мусіць зьмяшчаць наступныя звесткі:

1) поўную ці скарачаную назву; Заканадаўствам прадугледжаны шэраг патрабаваньняў да назвы міжнароднага грамадзкага аб'яднаньня.

Назва мусіць утрымліваць указаньне на ягоную арганізацыйна-прававую форму — “грамадзкае аб'яднаньне”, на характар дзейнасьці — моладзевае, жаночае, спартовае, экалягічнае і г.д.

Не дапускаецца выкарыстаньне ў назве грамадзкага аб'яднаньня афіцыйных назваў (як поўных, так і скарачаных) замежных дзяржаваў ці раней існуючых дзяржаваў, а таксама словаў “Рэспубліка Беларусь”, “Беларусь”, “нацыяналь-

Міжнародныя грамадзкія аб'яднаньні

Дакумэнты, неабходныя для рэгістрацыі

Колькасьць міжнародных грамадзкіх аб'яднаньняў, якія ствараюцца і рэгіструюцца ў Рэспубліцы Беларусь, расьце. Дадзены факт тлумачыцца магчымасьцю распаўсюду дзейнасьці міжнароднага аб'яднаньня на ўсю тэрыторыю Рэспублікі Беларусь і тэрыторыю аднаго ці некалькіх замежных дзяржаваў, а таксама неабходнасьцю наяўнасьці значна меншай колькасьці заснавальнікаў, а ў далейшым і сябраў, у параўнаньні з рэспубліканскім аб'яднаньнем. У сёньняшняй рубрыцы “Кансультацыя” будучь падрабязна разгледжаныя патрабаваньні, якія выстаўляюцца да дакумэнтаў, неабходных для рэгістрацыі міжнародных аб'яднаньняў.

ны”, “народны”, “беларускі”.

Аб'яднаньне можа выкарыстоўваць у сваёй назве імя грамадзяніна толькі пры наяўнасьці заявы такога грамадзяніна (у выпадку ягонай сьмерці — заявы ягоных нашчадкаў) аб згодзе на выкарыстаньне ў назве аб'яднаньня імя гэтага грамадзяніна.

Назва аб'яднаньня ня можа ўтрымліваць указаньня на перавагу якой-небудзь расы, нацыянальнасьці ці сацыяльнай групы, а таксама служыць мэце гвалтоўнай зьмены канстытуцыйнага ладу ці прапаганды вайны, сацыяльнай, нацыянальнай, рэлігійнай ці расавай варажнечы.

Назва аб'яднаньня, у тым ліку скарачаная, мусіць адрозьнівацца ад назваў іншых грамадзкіх аб'яднаньняў, зарэгістраваных у Рэспубліцы Беларусь ці ліквідаваных паводле рашэньня суду, і ня мусіць супярэчыць актам заканадаўства, устаноўчым дакумэнтам грамадзкага аб'яднаньня, а таксама парушаць правы на інтэлектуальную ўласнасьць.

2) мэты, задачы, прадмет і мэты дзейнасьці аб'яднаньня;

3) указаньне на тэрыторыю распаўсюду дзейнасьці аб'яднаньня (Рэспубліка Беларусь і _____ (пазначыць краіны));

4) умовы і парадак набыцця і страты сяброўства ў аб'яднаньні, а таксама парадак уліку сябраў аб'яднаньня;

Сябрамі грамадзкіх аб'яднаньняў могуць быць грамадзяне, якія дасягнулі 16 год. У іншых выпадках, прадугледжаных Статутам аб'яднаньня, ягонымі сябрамі могуць быць асобы, якія не дасягнулі гэтага ўзросту і маюць адпаведны пісьмовы дазвол сваіх законных прадстаўнікоў. Грамадзкія аб'яднаньні маюць фіксаванае сяброўства.

5) правы і абавязкі сябраў аб'яднаньня;

6) парадак кіраваньня дзейнасьцю аб'яднаньня; назву, склад, парадак абраньня, парадак і пэрыядычнасьць скліканьня, тэрміны паўнамоцтваў органаў аб'яднаньня, органаў арганізацыйных структураў грамадзкіх аб'яднаньняў і іх кампэтэнцыю;

Структура органаў грамадзкага аб'яднання рэгламентаваная заканадаўствам. Вышэйшым органам зьяўляецца зьезд, канфэрэнцыя, агульны сход ці іншы сход сябраў аб'яднання і іх прадстаўнікоў (дэлегатаў).

Да кампэтэнцыі вышэйшага органу аб'яднання належыць:

зацьверджаньне назвы і Статуту аб'яднання;

абраньне кіраўнічага органу аб'яднання, які ажыццяўляе ў пэрыяд паміж паседжаньнямі (скліканьнямі) вышэйшага органу кіраўніцтва дзейнасьць аб'яднання;

абраньне кантрольна-рэвізійнага органу, які ажыццяўляе ўнутраную праверку фінансава-гаспадарчай дзейнасьці, а таксама ўнутраны кантроль за адпаведнасьцю дзеяньня аб'яднання заканадаўству і Статуту;

унясеньне ў Статут аб'яднання зьмяненняў і (ці) дапаўненьняў, апроч пытаньняў, аднесеных да кампэтэнцыі кіраўнічага органу;

прыняцьце рашэньня аб рэарганізацыі ці ліквідацыі аб'яднання;

прыняцьце іншых рашэньняў, абавязковых для ўсіх органаў і сябраў аб'яднання.

Вышэйшым органам аргструктуры аб'яднання ў адпаведнасьці са Статутам аб'яднання зьяўляецца канфэрэнцыя, агульны сход ці іншы сход. Да ягонай кампэтэнцыі адносіцца:

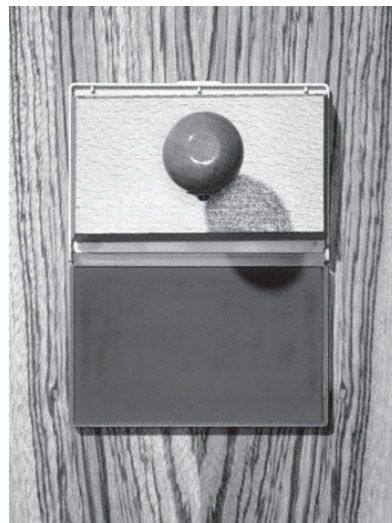
абраньне ў парадку, вызначаным Статутам аб'яднання, кіраўнічага органу арганізацыйнай структуры, які ажыццяўляе ў пэрыяд паміж паседжаньнямі (скліканьнямі) вышэйшага органу арганізацыйнай структуры кіраўніцтва яе дзейнасьцю;

абраньне кантрольна-рэвізійнага органу арганізацыйнай структуры;

прыняцьце рашэньняў, абавязковых для органаў арганізацыйнай структуры і сябраў грамадзкага аб'яднання, якія ўваходзяць у яе склад.

Кіраўнічы орган грамадзкага аб'яднання складаецца ня менш чым з трох сябраў аб'яднання. Кіраўнічыя і кантрольна-рэвізійныя органы аб'яднання, яго аргструктураў зьяўляюцца выбар-

нымі органамі. У выбарныя органы аб'яднання, яго аргструктураў могуць быць абраныя толькі сябры гэтага аб'яднання, якія дасягнулі васьмнаццацігадовага ўзросту. Не дапускаецца адначасовае займаньне сябрам аб'яднання пасадаў у кіраўнічым і кантрольна-рэвізійным органах аб'яднання, яго аргструктураў. Грамадзкае аб'яднаньне, яго аргструктуры могуць арганізоўваць іншыя органы, неабходныя для ажыццяўленьня статутнай дзейнасьці. Парадак утварэньня такіх

органаў, іх кампэтэнцыя і парадак прыняцьця імі рашэньняў вызначаюцца Статутам аб'яднання.

Згодна з заканадаўствам усталяваныя такія найменьні пасадаў кіраўнікоў арганізацыяў, як генэральны дырэктар, дырэктар, загадчык, старшыня, кіраўнік.

7) парадак прыняцьця і абскарджваньня рашэньняў органаў аб'яднання, ягоных аргструктураў;

8) крыніцы і парадак фармаваньня грашовых сродкаў і іншай маёмасьці аб'яднання; орган, паўнамоцны прымаць рашэньні аб набыцьці маёмасьці, распараджэньня ёй; межы распараджэньня маёмасьцю грамадзкіх аб'яднаньняў іх арганізацыйнымі структурамі;

Грамадзкія аб'яднаньні могуць мець ва ўласнасьці любую маёмасьць, неабходную ім для матэрыяльнага забесьпячэньня дзейнасьці, прадугледжанай Статутам, за выключэньнем аб'ектаў, якія, згодна з законам, могуць знаход-

зіцца толькі ва ўласнасьці дзяржавы. Грашовыя сродкі грамадзкага аб'яднання фармуюцца з:

уступных і сяброўскіх унёскаў (калі іх аплата прадугледжаная Статутам аб'яднання);

паступленьняў ад зладжаных са статутнымі мэтамі лекцыяў, выставаў, спартовых і іншых мерапрыемстваў;

прыбыткаў ад прадпрымальніцкай дзейнасьці, якая ажыццяўляецца ў парадку, вызначаным заканадаўствам;

добраахвотных ахвяраваньняў; іншых крыніцаў, якія не забароненыя заканадаўствам.

Грашовыя сродкі і іншая маёмасьць аб'яднання ня могуць пераарыентавацца паміж ягонымі сябрамі і выкарыстоўваюцца толькі для выкананьня статутных мэтаў і задачаў. Дапускаецца выкарыстаньне аб'яднаньнем сваіх сродкаў на добраахвотныя мэты.

Грамадзкае аб'яднаньне можа ажыццяўляць ва ўсталяваным парадку прадпрымальніцкую дзейнасьць настолькі, наколькі яна неабходная для статутных мэтаў, дзеля якіх яно створанае, адпавядае гэтым мэтам і адпавядае прадмету дзейнасьці аб'яднання. Такая дзейнасьць можа ажацьцяўляцца аб'яднаньнем толькі праз утварэньне камэрцыйных арганізацыяў і (ці) удзел у іх.

9) парадак унясеньня зьмяненняў і (ці) дапаўненьняў у Статут аб'яднання;

Органам, паўнамоцным прымаць рашэньне аб унясеньні зьмяненняў і (ці) дапаўненьняў у Статут аб'яднання, зьяўляецца яго вышэйшы орган. Кіраўнічы орган, згодна са Статутам, мае права ўносіць у Статут аб'яднаньня зьмяненні і (ці) дапаўненьні, зьвязаныя зь пераменаў юрыдычнага адрасу аб'яднаньня альбо абумоўленыя зьмяненнямі ў заканадаўстве.

10) парадак рэарганізацыі альбо ліквідацыі аб'яднаньня і парадак выкарыстаньня маёмасьці, якая засталася пасля ліквідацыі аб'яднаньня;

Ліквідуюцца міжнародныя грамадзкія аб'яднаньні па рашэньні іх вышэйшых органаў альбо па рашэньні Вярхоўнага суду Рэс-

публікі Беларусь. Грашовыя сродкі і іншая маёмасць ліквідаванага аб'яднання пасля поўнага задавальнення ўсіх патрабаванняў крэдытораў выкарыстоўваюцца на мэты, прадугледжаныя Статутам гэтага аб'яднання, калі грашовыя сродкі і іншая маёмасць у адпаведнасці з заканадаўчымі актамі ня мусіць абярнуцца ў прыбытак дзяржавы.

11) юрыдычны адрас (месцазнаходжаньне кіраўнічага органу) аб'яднання;

Пры падрыхтоўцы дакумэнтаў да рэгістрацыі неабходна мець на ўвазе, што ў выпадку зьмянення юрыдычнага адрасу аб'яднаньне ў месяцовы тэрмін абавязанае падаць органу рэгістрацыі ўсе неабходныя дакумэнты для ўнясення зьмяненняў у Статут.

12) структуру грамадзкага аб'яднаньня, умовы і парадак стварэньня і спынення дзейнасьці іх арганізацыйных структураў.

Міжнароднае аб'яднаньне можа мець свае аргструктуры, пад якімі разумеюцца яго структурныя падразьдзяленьні, створаныя ў адпаведнасьці са Статутам гэтага аб'яднаньня паводле тэрытарыяльнага альбо іншага прынцыпу, якія дзейнічаюць на падставе Статуту таго аб'яднаньня, структурнымі падразьдзяленьнямі якога яны

публікі Беларусь.

Старонкі Статуту мусяць быць пранумараваныя. На тытульнай старонцы Статуту адзначаюцца наступныя звесткі: кім (назва ўпаўнаважанага органу) і калі прыняты Статут.

3. Пратакол устаноўчага сходу альбо іншага органу ў адпаведнасьці са Статутам

Заснавальнікі грамадзкага аб'яднаньня склікаюць устаноўчы сход (канфэрэнцыю, агульны сход, іншае ўстаноўчае арганізацыйнае мерапрыемства), на паседжаньні якога вядзецца пратакол. У пратаколе пазначаюцца :

назва віду дакумэнту;
найменьне органу, які выдае дакумэнт (устаноўчы сход, канфэрэнцыя, агульны сход, іншае ўстаноўчае мерапрыемства);

дата і месца (населены пункт) правядзеньня зьезду (канфэрэнцыі), рэгістрацыйны нумар пратаколу;

прозьвішча і ініцыялы выбранага ўстаноўчым сходам старшыні і сакратара сходу, а таксама ўсіх прысутных на сходзе (спачатку пералічваюцца заснавальнікі аб'яднаньня, пасля запрашаныя; прозьвішчы запрашаных зьяшчаюцца ў альфавэтным парадку);

парадак дня ўстаноўчага сходу, уключаючы пералік пытанняў,

(пазначаюцца прозьвішчы ўстрыманых ці тых, хто прагаласаваў супраць);

аб выбарах кіраўнічага, кантрольна-рэвізійнага, а таксама іншых цэнтральных органаў аб'яднаньня, прадугледжаных яго Статутам;

аб наданьні ня менш чым тром сябрам кіраўнічага органу аб'яднаньня права прадстаўляць інтарэсы аб'яднаньня ў органе рэгістрацыі ці судзе.

Асноўны зьмест спавешчанняў і выступаў зьяшчаецца ў тэксьце пратаколу ці далучаецца да яго.

Кожнае пытаньне парадку дня будзецца паводле схемы: слухалі — выступілі (у пратаколе пазначаюцца ўсе выступоўцы і іх меркаваньне, можна далучыць тэкст выступу) — пастанавілі (вырашылі) і вынікі галасаваньня ў лічбах — за, супраць, устрымаліся.

Пры правядзеньні зьезду (дэлегаты) ці канфэрэнцыі (прадстаўнікі) падаецца два (як парвіла) пратаколы мандатнай камісіі па правярцы паўнамоцтваў прысутных. У гэтых жа выпадках могуць быць пададзеныя пратаколы ўліковай камісіі. Калі галасаваньне было таемным — то гэта абавязкова.

Пратакол падпісваецца старшынём паседжаньня ўстаноўчага мерапрыемства і сакратаром.

4. Дакумэнт, які пацьвярджае наяўнасьць адрасу (месца знаходжаньня кіраўнічага органу) аб'яднаньня.

Наяўнасьць юрыдычнага адрасу аб'яднаньня (месца знаходжаньня

Ліквідуюцца міжнародныя грамадзкія аб'яднаньні на рашэньні іх вышэйшых органаў альбо на рашэньні Вярхоўнага суду Рэспублікі Беларусь

зьяўляюцца. Аргструктуры мусяць быць створаныя як на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь (беларускае аддзяленьне), так і на тэрыторыі адной ці некалькіх замежных дзяржаваў.

Аргструктурам у адпаведнасьці са Статутам аб'яднаньня могуць надавацца правы юрыдычнай асобы.

У статуте аб'яднаньня могуць утрымлівацца і іншыя палажэньні, якія датычацца стварэньня і дзейнасьці аб'яднаньня і якія не супярэчаць заканадаўству Рэс-

публікі Беларусь на ўстаноўчым сходзе;

ход абмеркаваньня пытанняў паводле схемы: слухалі — выступілі — вырашылі (пастанавілі) — галасавалі — асобна па кожным разглядаемым пытаньні, паводле парадку дня.

Абавязковыя пытаньні парадку дня:

аб стварэньні і зацьверджаньні назвы аб'яднаньня;

аб зацьверджаньні Статуту аб'яднаньня;

аб сяброўстве заснавальнікаў

яго кіраўнічага органу) пацвярджаецца праз падачу ў орган рэгістрацыі гарантыйнага ліста і (ці) іншага дакумэнту, які пацвярджае права на размяшчэнне кіраўнічага органу аб'яднання па пазначаным у дакумэнце адрасе ў выпадку яго дзяржаўнай рэгістрацыі ва ўсталяваным парадку.

Грамадзкае аб'яднанне мусіць мець юрыдычны адрас у нежылым памяшканні. У гэтым выпадку ў орган рэгістрацыі падаецца гарантыйны ліст прадпрыемства, якое абавязуецца забяспечыць юрыдычны адрас, на яго фірмовым блянку. Калі памяшканне знаходзіцца ў арэндзе (бязвыплатным карыстанні), неабходна атрымаць згоду ўласніка. Да камплекту дакументаў, якія падаюцца на рэгістрацыю, неабходна таксама далучыць копію дакумэнту, які пацвярджае правамоцтвы ўласніка памяшкання, завераную ўласнікам (напрыклад, копію тэхнічнага пашпарту і рэгістрацыйнага пасведчання на памяшканне).

Юрыдычны адрас можа размяшчацца таксама ў індывідуальным (блякаваным ці аднакватэрным) жылым доме. У гэтым выпадку ў орган рэгістрацыі падаецца заява ўласніка дома пра тое, што ён ня супраць размяшчэння па ягоным хатнім адрасе юрыдычнай адрэсы аб'яднання са згодай усіх поўнагадовых грамадзянаў, прапісаных у дадзеным доме. Подпісы ўсіх гэтых грамадзянаў мусяць быць завераныя начальнікам ЖЭСу (бесплатна) альбо натарыюсам (платная паслуга). Да заявы далучаецца копія (выпіска) з дамавой кнігі, то бок пацвярджанне таго, што менавіта гэтыя грамадзяне прапісаныя ў дадзеным доме. Неабходна таксама далучыць дазвол мясцовых выканаўчых і распараджальных органаў на выкарыстанне жылога дома не па мэтавым прызначэнні і копію тэхнічнага пашпарту для пацвярджання, што гэтае памяшканне сапраўды з'яўляецца індывідуальным жылым домам.

5. Графічная выява арганізацыйных структураў аб'яднання з пазначэннем іх месцазнаходжання

Уяўляе сабой схематычнае адлюстраванне прадугледжаных

Статутам аб'яднання цэнтральных органаў і арганізацыйных структураў з улікам стасункаў іх супадпарадкавання. Падпісваецца кіраўніком аб'яднання.

6. Дакумэнт банку, які пацвярджае аплату дзяржаўнага мыту

Дзяржаўны мыт складае дваццаць пяць базавых велічыняў. Аплату мыту за рэгістрацыю пацвярджаецца арыгіналам банкаўскага дакумэнту. У плацёжным дакумэнце мусіць быць пазначаная назва аб'яднання, за рэгістрацыю якога ўносіцца мыт (пазначаецца дакладная назва ў адпаведнасці са Статутам аб'яднання).

7. Сьпіс заснавальнікаў грамадзкага аб'яднання

Мусіць уключаць ня менш за 10 заснавальнікаў ад Рэспублікі Беларусь, а таксама ня менш чым па тры заснавальнікі ад адной ці некалькіх замежных дзяржаваў. У якасці заснавальнікаў могуць выступаць грамадзяне, якія дасягнулі ўзросту 18 гадоў, а пры стварэнні моладзевых і дзіцячых аб'яднанняў — 16 гадоў.

Сьпіс заснавальнікаў аб'яднання афармляецца паводле ўсталяванай заканадаўствам формы, падпісваецца трыма сябрамі кіраўнічага органу аб'яднання.

Пры зборы дадзеных аб заснавальніках аб'яднання рэкамендуем таксама збіраць інфармацыю пра іх пашпартныя дадзеныя (сэрыя, нумар, кім і калі выдадзеныя, асабісты нумар), бо яна спатрэбіцца пры пастаноўцы аб'яднання на ўлік у падатковыя органы.

8. Сьпіс сябраў замежнага адзялення

Сьпісы сябраў міжнароднага аб'яднання, якія ўваходзяць у склад аргструктураў на тэрыторыі аднаго ці некалькіх замежных дзяржаваў, мусяць быць завераныя ва ўсталяваным парадку. Заканадаўствам усталяваная форма сьпісу сябраў замежнага адзялення, аднак рэкамендуем афармляць яго паводле формы сьпісу заснавальнікаў грамадзкага аб'яднання.

9. Сьпіс сябраў выбраных органаў грамадзкага аб'яднання

Афармляецца паводле ўсталяванай заканадаўствам формы і падпісваецца кіраўніком грамадзкага

аб'яднання.

10. Дакумэнт аб папярэднім аплаце за паведамленне пра дзяржаўную рэгістрацыю і пра наяўнасць дамовы аб публікацыі

Паведамленне пра дзяржаўную рэгістрацыю публікуецца ў газэце “Рэспубліка”. У пацвярджанне аплаты за паведамленне пра рэгістрацыю ў орган рэгістрацыі падаецца плацёжны дакумэнт з далучэннем дамовы (рахунку-фактуры) з дадзенай газэтай аб апублікаванні пасля рэгістрацыі аб'яднання паведамлення пра поўную ці скарачаную яго назву, дату дзяржаўнай рэгістрацыі, рэгістрацыйны нумар, юрыдычны адрас і кантактны нумар тэлефону.

11. Пратакты (альбо выпіскі зь іх) устаноўчых мерапрыемстваў аб стварэнні арганізацыйных структураў на тэрыторыі аднаго ці некалькіх замежных дзяржаваў, завераныя ва ўсталяваным парадку.

Апроч дадзеных абавязковых дакументаў для дзяржаўнай рэгістрацыі грамадзкіх аб'яднанняў могуць патрабавацца і іншыя дакументы:

12. Заява грамадзяніна (у выпадку ягонай сьмерці — заява ягоных нашчадкаў) аб згодзе на выкарыстанне ў назве аб'яднання імя гэтага грамадзяніна (толькі пры ўключэнні імя гэтага грамадзяніна ў назву аб'яднання)

13. Для рэарганізаванага аб'яднання — перадатачны акт ці разьдзяляльны баянс, зацверджаны органам аб'яднання, які прыняў рашэнне аб рэарганізацыі.

14. У залежнасці ад прынятага Статуту ад аб'яднанняў могуць таксама патрабавацца іншыя дакументы (напрыклад, пратакол кіраўнічага альбо кантрольна-рэвізійнага органу аб выбары кіраўніка дадзенага органу).

Дакументы, якія падаюцца ў орган рэгістрацыі, мусяць быць выкананыя на паперы фармату А4 з выкарыстаннем машынапіснай ці электроннай тэхнікі, тэкст праз паўтара міжрадкавага інтэрвалу (кампутарны шрыфт Times New Roman памерам 15), у адпаведнасці з патрабаваннямі справаводства.